

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Irská ekonomika pod vlivem hospodářské krize

Nikolaj Bezrodný

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Nikolaj Bezrodný

Provoz a ekonomika

Název práce

Irská ekonomika pod vlivem hospodářské krize

Název anglicky

Irish Economy Influenced by Economic Crisis

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit vývoj irské ekonomiky, zvláště pod vlivem ekonomické krize. Budou obzvláště rozebrány příčiny a dopady na irské hospodářství a občany této země a přijatá opatření ze strany státu. V rámci práce budou identifikovány významné faktory, které determinují rozvoj irské ekonomiky, pozitivně i negativně.

Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Vzhledem k zaměření práce budou informace získávány nejen z českých materiálů, ale podstatné budou i zahraniční. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Významnými zdroji dat a informací budou irské ministerstvo financí (Department of Finance), irské ministerstvo práce (Department of Jobs, Enterprise and Innovation) a irský statistický úřad (Central Statistics Office). Využita bude metoda deskripce, komparace, analýzy a syntézy.

Doporučený rozsah práce

70 – 85 stran

Klíčová slova

hrubý domácí produkt, hospodářské a finanční krize, nezaměstnanost, státní dluh, zadluženost, země PIGS

Doporučené zdroje informací

COAKLEY, J., GALLAGHER, J. Politics in the Republic of Ireland. 5. vyd. Galway: In association with PSAI Press, 2010. 490 s. ISBN 978-0203869505.

FAHEY, Tony, Bernadette C HAYES a R SINNOTT. Conflict and consensus: a study of values and attitudes in the Republic of Ireland and Northern Ireland. Boston: Brill, 2006. 291 s. ISBN 9004145842.

KINDLEBERGER, CH. P.: Manias, Panics and Crashes: A History of Financial Crises. New York: Basic Books, 1978. 288 s. ISBN 0-465-04402-6.

MAC SHARRY, Ray, WHITE, Padraic, J O'MALLEY, Joseph. The making of the Celtic tiger: the inside story of Ireland's boom economy. Cork: Mercier Press, 2000. 409 s. ISBN 18-563-5231-5

MOODY, Theodore, MARTIN, Francis. Dějiny Irska. 3. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny (NLN), 2012. 499 s. ISBN 978-807-4221-798

MÜNCHAU, Wolfgang. The Meltdown Years: The Unfolding of the Global Economic Crisis. New York: MCGRAW-HILL Companies, 2010. 266 s. ISBN 978-0-0717368-9

REINHART, C. M., ROGOFF, K. S.: This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly. Princeton: Princeton University Press, 2009. ISBN 978-0691142166.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 10. 2015

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Irská ekonomika pod vlivem hospodářské krize" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil(a) autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.3.2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval paní doktorce Daně Staré za odbornou pomoc při zpracování této diplomové práce, především pak za její cenné rady, trpělivost a čas, který mi byla ochotna věnovat.

Irská ekonomika pod vlivem hospodářské krize

Irish Economy Influenced by Economic Crisis

Souhrn

Předkládaná diplomová práce analyzuje vývoj a aktuální stav ekonomiky Irské republiky a poukazuje na významné historické události, které vývoj této ekonomicky vyspělé země ovlivnily a dodnes ovlivňují.

Tato rozlohou malá země, si největším ekonomickým rozmachem prošla po osamostatnění se od Velké Británie a zejména pak v 90. letech. Díky osamostatnění se mohl začít přerod ze zaostalé zemědělsky orientované země na jednu z nejrychleji se rozvíjejících ekonomik světa.

V současné době se však ekonomika Irska stále potýká s následky krize, která zemi zasáhla v roce 2008. I přes to, že se země z krize díky finanční pomoci EU a MMF dostala, je stát znovu na pomyslné startovní čáře, kdy je čeká stále dost práce, aby se hospodářství dostalo zpět do stavu před krizí.

Summary

This diploma thesis analyzes the development and current state of the Irish economy and points to important historical events, that influenced and still have an influence on evolution of this developed state's economy.

This small country, had the biggest economical boom after the independence from the Great Britain. Thanks this independence the Ireland has begun the transformation from the undeveloped agriculture country to the one of the fastest growing economies in the world.

Currently, Irish economy is still struggling with consequences of the financial crisis which hit the country in 2008. Despite the fact that the country is out of the crisis, thanks to the financial assistance of the EU and IMF, they are back again on an imaginary starting line, and there is still a lot of work, to bring the economy back to pre-crisis condition.

Klíčová slova: ekonomický vývoj, finanční krize, HDP, inflace, nezaměstnanost, obchodní bilance, zahraniční obchod Irska

Keywords: economic development, financial crisis, GDP, inflation, unemployment, balance of trade, Ireland's foreign trade

Obsah

1	ÚVOD	9
2	CÍL A METODIKA	10
2.1	CÍL PRÁCE	10
2.2	METODIKA PRÁCE	10
3	TEORETICKÁ VÝCHODISKA EKONOMIKY IRSKA	11
3.1	OBECNÉ INFORMACE O IRSKU	11
3.2	HISTORIE VZNIKU IRSKA	12
3.2.1	<i>Ranná irská společnost</i>	12
3.2.2	<i>První obyvatelstvo</i>	12
3.2.3	<i>Irsko ve středověku</i>	13
3.2.4	<i>Úpadek galského Irska</i>	13
3.2.5	<i>Irsko v osmnáctém století</i>	14
3.2.6	<i>Velký hladomor a boj o autonomii</i>	14
3.2.7	<i>Nezávislost Irska</i>	15
3.2.8	<i>Nezávislé Irsko</i>	15
3.2.9	<i>Vztah Irska a Velké Británie a otázka Severního Irska</i>	16
3.3	POLITICKÝ SYSTÉM IRSKA	17
3.4	EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA IRSKA	19
3.4.1	<i>Doprava, infrastruktura a telekomunikace</i>	19
3.4.2	<i>Nerostné bohatství</i>	20
3.4.3	<i>Zemědělství</i>	20
3.4.4	<i>Energetika</i>	23
3.4.5	<i>Měna a bankovníctví</i>	24
3.4.6	<i>Daňový systém</i>	24
3.4.7	<i>Politika zaměstnanosti v Irsku</i>	26
3.4.8	<i>Vzdělávací systém v Irsku</i>	28
3.4.9	<i>Národní hospodářství Irska</i>	29
3.4.10	<i>Hospodářská politika</i>	31
3.4.11	<i>Zahraniční obchod</i>	37
3.5	NOVODOBÝ VÝVOJ IRSKÉHO HOSPODÁŘSTVÍ	38
3.5.1	<i>Transformace irské ekonomiky před obdobím keltského tygra</i>	38

3.5.2	<i>Ekonomický zázrak v Irsku: Keltský tygr</i>	40
3.5.3	<i>Úvěrový a nemovitostní boom v Irsku</i>	42
3.5.4	<i>Kulminace a výbuch úvěrové a nemovitostní bubliny</i>	45
3.5.5	<i>Dopady a hlavní problémy</i>	46
3.5.6	<i>Záchranný program MMF a EU</i>	47
3.5.7	<i>Úspěšnost záchranného programu</i>	49
3.6	ZAHRANIČNÍ POLITIKA A ČLENSTVÍ V MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍCH	49
3.6.1	<i>Zahraniční politika</i>	49
3.6.2	<i>Irsko v EU a dalších mezinárodních organizacích</i>	49
3.7	HYPOTEČNÍ A FINANČNÍ KRIZE	54
4	MAKROEKONOMICKÝ POHLED NA VÝVOJ IRSKÉ EKONOMIKY V OBDOBÍ KRIZE	57
4.1	VÝVOJ HRUBÉHO DOMÁCÍHO PRODUKTU V IRSKU V LETECH 2000-2015	57
4.1.1	<i>Struktura irského HDP</i>	59
4.1.2	<i>Podíl sektorů na irském HDP</i>	60
4.2	VÝVOJ CENOVÉ HLADINY V IRSKU V LETECH 2000-2016	62
4.2.1	<i>Inflační vývoj a vývoj úrokové míry v Irsku</i>	62
4.2.2	<i>Vývoj inflace v porovnání se zeměmi eurozóny</i>	63
4.2.3	<i>Vývoj poskytnutých půjček a jejich hodnota</i>	64
4.2.4	<i>Vývoj cen na trhu s nemovitostmi v Irsku v letech 2000-2016</i>	65
4.3	VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI V IRSKU V LETECH 2000-2015	67
4.3.1	<i>Vývoj míry nezaměstnanosti dle pohlaví</i>	67
4.3.2	<i>Vývoj míry nezaměstnanosti dle věku</i>	72
4.4	VÝVOJ OBCHODNÍ BILANCE IRSKA V LETECH 2000-2016	73
4.4.1	<i>Import a export zboží</i>	73
4.4.2	<i>Import a export služeb</i>	74
4.4.3	<i>Saldo zboží a služeb</i>	75
4.5	VÝVOJ VEŘEJNÉHO DLUHU IRSKA V LETECH 2000-2015	76
5	ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A DISKUSE	79
6	ZÁVĚR	85
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	87
7.1	KNIŽNÍ ZDROJE	87
7.2	ELEKTRONICKÉ ZDROJE	89

1 Úvod

Irsko a jeho hospodářský vývoj je v posledních letech velmi diskutované téma, které neušlo pozornosti celého světa. Jeho historický a kulturní vývoj byl ovlivňován polohou tohoto státu a charakterem jeho obyvatel. Ti si museli projít těžkými obdobími, kdy byli nejprve kvůli odlišnému náboženskému vyznání utiskováni a odsunuti na okraj společnosti a nebylo pro ně možné se vzdělávat nebo vlastnit půdu, či období známé jako Velký hladomor, během něhož přišlo o život mnoho obyvatel ostrova. Avšak po osamostatnění se od Velké Británie čekalo tento malý ostrovní stát období rychlého růstu a prosperity. Irsko v tomto období, přezdívaném období Keltského tygra dosahovalo tak dobrých ekonomických výsledků, že v mnohých oblastech překonávalo i ekonomicky silné státy jako Velká Británie či Německo.

V novodobé historii se o Irsku mluví převážně z důvodu zasažení země finanční krizí. Díky vysokým vládním výdajům, přeinvestováním developerského trhu a nízkým daňovými sazbám – které do Irska nejprve přilákaly zahraniční kapitál – napomohly téměř ke státnímu bankrotu. Irské hospodářství bylo od restrukturalizace orientováno na export, v roce 2002 ale přišla změna a velký rozmach zažíval trh s nemovitostmi, který se začal přehřívat a začala tak vznikat obrovská bublina na tomto trhu. Irské banky se díky nízkým úrokovým mírám dostávaly do problémů. Bublina na nemovitostním trhu ale v roce 2008 splaskla a dosud rostoucí ceny nemovitostí začaly prudce klesat a to způsobilo, že se přes noc všechny banky staly insolventními, schodek státního rozpočtu se vyšplhal do nepředstavitelné výše. Přišla tak krize.

I díky pomoci EU a MMF se Irsko z krize dostalo rychleji, než se předpokládalo. Avšak se zde naskytá otázka, zdali se Irsko z problémů poučilo a vládní opatření, které byly zavedeny, již opakování se něčeho podobného nedopustí. Navzdory ekonomické prosperitě posledních let stále mnozí ekonomové projevují značné rozpaky z budoucího vývoje.

Finanční krize měla po celém světě různé příčiny a k jejímu řešení se každá země stavěla dle svého. I zde se najdou jistá specifika charakteristická pro tento ostrovní stát. V současné době se i přes viditelná zlepšení Irsko stále potýká s jistými ekonomickými problémy, jejichž vývojem a zhodnocením současného stavu ekonomiky se diplomová práce zabývá.

2 Cíl a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem předkládané diplomové práce je zhodnotit vývoj ekonomiky Irska během období finanční krize na základě hlavních makroekonomických ukazatelů, kterými jsou hrubý domácí produkt, míra inflace, míra nezaměstnanosti, veřejný dluh a obchodní bilance. Budou obzvláště rozebrány příčiny a dopady na irské hospodářství a občany této země a přijatá opatření ze strany státu. V rámci práce budou identifikovány významné faktory, které determinují rozvoj irské ekonomiky, pozitivně i negativně.

2.2 Metodika práce

Práce bude rozčleněna do tří hlavních částí – teoretickou část, praktickou část a část závěrečnou. Pro zpracování teoretické části bude využita metoda studia odborné literatury, přičemž budou informace čerpány jak z českých, tak především zahraničních materiálů. Aktuální informace budou čerpány z odborných publikací a internetových zdrojů. Důležitým zdrojem dat bude především irský statistický úřad, který na dotaz poskytl pro vypracování této práce i některá neveřejná data. Neméně důležitým zdrojem dat budou internetové stránky Eurostatu, OECD či Světové banky. Pro vypracování teoretické části bude použita metoda deskripce, komparace, analýzy a syntézy. Bude popsána jak obecná charakteristika Irska, hospodářská odvětví Irska, historický vývoj Irska, tak i členství Irska v mezinárodních organizacích. Budou zde definovány i makroekonomické ukazatele, které budou v praktické části použity.

Praktická část se bude zabývat rozbořem jednotlivých makroekonomických ukazatelů před vypuknutím finanční krize v zemi až do roku 2015, dle dostupnosti dat až do roku 2016. Mezi ukazatele, které budou tvořit praktickou část byly vybrány hrubý domácí produkt, míra inflace, míra nezaměstnanosti, veřejný dluh a obchodní bilance. Tyto ukazatele pak budou rozebrány z více pohledů, budou kvantitativně a kvalitativně hodnoceny na základě výpočtu tempa růstu, indexových, podílových ukazatelů, či bazických indexů. Tyto výpočty poslouží k naplnění cíle práce – k zhodnocení stavu irské ekonomiky v období finanční krize.

Závěrečná část pak bude obsahovat závěrečnou diskusi a shrnutí, kde budou poznatky z praktické části propojeny s částí teoretickou.

3 Teoretická východiska ekonomiky Irska

3.1 Obecné informace o Irsku

Dle Loužeckého (2009) je Irsko nebo Irská republika, irsky Éire, ostrovní stát, který zaujímá přibližně pět šestin povrchu stejnojmenného ostrova. Stát se nachází na severní polokouli a je součástí Evropského světadílu. Jeho klima je mírné oceánské, hodně podobné tomu britskému, kdy celé území státu sužuje častý a vytrvalý déšť. Výkyvy teplot zde nejsou tak vysoké – převládají tu teplá léta a mírné zimy.

Podle údajů Ministerstva zahraničních věcí ČR (2012) není povrch Irska tak rozmanitý, a to logicky kvůli jeho poloze a velikosti. Jeho povrch je z většiny nížinatý, a to převážně v centrálních oblastech – většinu území tak pokrývají louky a vřesoviště. Hornatiny můžeme nalézt poblíž pobřeží. Při zmínce nejvyššího vrcholu zvaného Carrauntoohil, který leží v nadmořské výšce 1041 m.n.m. a je součástí pohoří Macgillicuddy's Reeks, je zřejmé, že Irsko nedisponuje vysokými a rozlehlými pohořími, ale spíše stále zelenými nížinami s množstvím řek a jezer díky čemuž se ostrovu přezdívá Smaragdový ostrov.

Jak uvádí agentura CzechTrade (2016) břehy ostrova omývá na západě Atlantský oceán, na východě Irské moře a na jihovýchodě Svatojiřský průliv a na jihu Keltské moře. V Irsku se nachází též nejdelší řeka Britských ostrovů, řeka Shannon – dlouhá 386 km. V povodí této řeky je vybudovaných mnoho kanálů, které vytvářejí dobrou dopravní síť rozprostírající se přes celé území.

Dle dat Světové banky (2016) z roku 2016, žije v Irsku 4.640.703 obyvatel. Hustotou obyvatel patří k těm řidčeji obydleným zemím a s hodnotou 66,04 obyvatel/km² se nachází na 140. místě. Počet ekonomicky činného obyvatelstva se pohybuje okolo 2 milionů obyvatel, což tvoří 45,5 % celkového obyvatelstva.

Agentura CzechTrade (2016) říká, že Irsko je státem, pokrývajícím 83 % ostrova, kdy severní část – Severní Irsko – je stále součástí Spojeného Království Velké Británie a Severního Irska. Stát je rozčleněn na 26 historických okresů, avšak samosprávu okresní úrovně má 34 územních celků, kdy 5 největších měst jako jsou Dublin, Cork, Limerick, Galway a Waterford jsou spravována odděleně od okresů, do kterých spadají.

Dle údajů zveřejněných Ministerstvem zahraničních věcí ČR (2012) je hlavním městem Dublin, ve kterém spolu s městskými oblastmi žije 1.345.402 obyvatel, což toto město řadí k největšímu v zemi. Je to také centrum průmyslu a turisticky nejnavštěvovanější lokalita.

3.2 Historie vzniku Irska

3.2.1 Ranná irská společnost

Jak praví Martin a Moody (2012) první obyvatelé se do Irska dostali koncem doby ledové, kdy ledovce započaly svůj ústup na sever a povrch, který byl dříve pokryt ledovcem se nadýchl k životu, a tak se tehdejší lovci přes Skandinávii dostali do Británie, a pak dále na západ, kde se dnes nachází Irsko. Časem se posouvali dále na západ, kde se nacházela jezera, ze kterých získávali potravu.

Dle Franka (2006) bylo Irsko keltské již před tím, než do země přišlo křesťanství. Keltové se na území dnešního Irska objevili koncem doby bronzové (6. století př.n.l.). O tomto období není mnoho záznamů, a tak další zmínky o irském národu se objevují až z období 7. a 8. století n.l., kdy se obyvatelstvo Irska usadilo a začalo se zabývat obděláváním půdy (Martin & Moody, 2012). Křesťanství v Irsku bylo známé již před příchodem sv. Patrika, autora prvních rukopisů, díky kterým je dnes známo, jak probíhal vývoj této země (Frank, 2006).

3.2.2 První obyvatelstvo

Podle Želiezka (2010) byla historie Irska ovlivňována polohou ostrova a blízkostí Velké Británie. Ostrov je osídlen přes 7 tisíc let, a velkou úlohu osídlování hrála právě poloha vůči Evropě, kdy se ostrov nachází v její západní části. Právě díky své poloze zažilo Irsko hned několik vpádů a nájezdů, díky nimž se může chlubit pestrou skladbou obyvatelstva a bohatými tradicemi.

Jak ve své knize praví Connolly (2002) první osadníci ostrova byli většinou lovci z Británie, kteří s sebou přinesli mezolitickou kulturu, ti byli následováni drobnými zemědělci, kteří chovali zvířata a obdělávali půdu dosud neobsazené země, kteří na území současného Irska přišli přibližně 3000 př.n.l. O asi tisíc let později se na tomto území začali objevovat hledači drahých kovů a řemeslníci, kteří tyto kovy zpracovávali.

Ó hEithir (1995) tvrdí, že ačkoli byli prvními stálými obyvateli v 6. století př.n.l. Keltové, kteří do Irska začali přicházet ve vlnách z Evropy, nikdy nesjednotili Irsko politicky, podařilo se jim dosáhnout jednoty v rámci kultury a jazyka.

3.2.3 Irsko ve středověku

Již před příchodem svatého Patrika, který je v Irsku spojován s příchodem křesťanství na území, bylo doloženo, že se křesťané na ostrově vyskytovali. V 6. a 7. století př.n.l. došlo v Irsku k velkému rozmachu umění a vzdělanosti s centrem v církvi – tito kněží poté založili mnoho středisek vzdělanosti na mnoha místech Evropy (Ó hEithir, 1995). V průběhu 9. a 10. století podléhalo Irsko nájezdům Vikingů, kteří byli nejen nájezdníky, ale též obchodníky, díky čemuž výrazně napomohli k rozvoji života v největších Irských městech – Dublinu, Corku a Waterfordu (Connolly, 2002). Jejich vliv začal slábnout až po vítězství krále Briana Boru z roku 1014 (Ó hEithir, 1995).

Snahy o vytvoření centralizovaného státu pod vládou jediného nejvyššího krále skončily dle Želiezka (2010) po příchodu Normanů ve 12. století, kteří se sem přesunuli po usazení se v Anglii a Walesu. Normané si rychle podmanili velké oblasti Irska, které poté přešly pod vládu anglického krále. Normané ovlivňovali Irsko nadále po 400 let, přestože velká část území stále zůstávala v irském držení. Proto se na počátku 16. století v Anglii začaly šířit obavy, že anglický vliv je ohrožen nejen galskými nájezdy, ale také ‚poiršťováním‘ normanských osadníků. V té době došlo v Anglii ke změně náboženství a tato událost měla velký dopad i na Irsko.

3.2.4 Úpadek galského Irska

Connolly (2002) tvrdí, že potomci irských osadníků, kteří měli normanské kořeny, kterým se začalo přezdívat ‚původní Angličané‘, byli z většiny proti protestantské reformaci, jejímž výsledkem bylo založení anglikánské irské církve. V té době mělo Irsko pro Anglii velký strategický význam, jaký nemělo po staletí, a to z důvodu polohy ostrova vůči kontinentální Evropě, díky které mohlo sloužit jako útočiště pro anglické rebely nebo cizí nepřátele.

V tomto období docházelo v Irsku k mnoha povstáním, ať už z náboženských rozdílů, či politice anglické koruny. Galský odpor byl zlomen v roce 1603, kdy se vládě anglické koruny muselo podřídit i poslední galské centrum – Ulster (Želiezko, 2010). Během 17.

století bylo Irsko sužováno opakovanými boji o nadvládu, kdy se úspěch střídavě přikláněl na obě strany – boje byly ukončeny až po bitvách u Boyne a u Aughirimu (1690 a 1697), v nichž utrpěla velikou porážku vojska katolického vyznání (původní Angličané a galští Irové). Po těchto porážkách mnoho stoupenců opustilo Irsko a protestanti patřící ke státní církvi převzali politickou moc i vlastnictví pozemků a časem se začali považovat za irský národ (Frank, 2006).

3.2.5 Irsko v osmnáctém století

V osmnáctém století Irsko zaznamenalo velký hospodářský vzestup. Dařilo se plátenictví a hlavním vývozním produktem byla irská vlna, hovězí maso, máslo a vepřové maso (Ó hEithir, 1995). V politickém zřízení nadále pokračovala parlamentární tradice, přestože byli katolíci ze státní zprávy vyloučeni a celé státní zřízení bylo podřízeno parlamentu ve Westminsteru (Connolly, 2002). Vlna emigrace z Irska se přehoupla i do tohoto století, jelikož mnoho obyvatel, kteří nebyli spokojeni se státním zřízením, odcházelo do Ameriky (Frank, 2006).

Události, které se odehrávaly mezi Británií a jejími severoamerickými koloniemi, pomáhaly k vytvoření radikálního vlastenectví, které pod vlivem francouzské revoluce vedly k založení Společnosti irské jednoty (Želiezko, 2010). Pod jejím vedení došlo v roce 1798 k povstání, které mělo za cíl nastolit nezávislost Irska. Bylo však potlačeno a Zákon o unii (Act of Union) z roku 1800 vytvořil úplnou parlamentní unii mezi Británií a Irskem (Somerville, 2006).

3.2.6 Velký hladomor a boj o autonomii

Dle Martina a Moodyho (2012) v době podepsání Zákonu o unii panovaly mezi oběma zeměmi (Británie a Irsko) rozdíly především v hospodářském a demografickém vývoji. Británie byla charakteristická vzkvétajícím průmyslem, na druhé straně Irsko – kromě Ulsteru – se potýkalo spíše s nedostatečným průmyslovým rozvojem. Zároveň však stoupala v Irsku populace a země se stávala závislou na bramborách, jakožto hlavním zdroji obživy. Na konci 40. let 19. století však došlo k velké neúrodě brambor, což vedlo k velkému hladomoru (Ó hEithir, 1995). Ten měl na svědomí přibližně jeden milion obyvatel, kdy navíc další milion z Irska emigroval. Během několika let (1846-1856) klesl počet obyvatel asi o ¼ a tento trend pokračoval i nadále, neboť se emigrace stala charakteristickým rysem irské společnosti (Connolly, 2002).

V 19. století se snažili irští politici opakovaně dosáhnout reformy nebo i zrušení unie mezi Velkou Británií a Irskem, a velkou úlohu zde sehrál právě Velký hladomor, neboť obyvatelé Irska dávali za vinu vypuknutí právě Velké Británii (Martin & Moody, 2012). Většina z nich usilovala o určitou formu samosprávy. Ale otázka autonomie byla po dlouhou dobu stále nevyřešena (i přes snahy Daniela O`Connella a Isaaca Butta ve 40. a 70. letech 19. století, nebo v 80. letech 19. století, kdy se Irské parlamentní straně podařilo otázku autonomie postavit do centra politického dění v Británii). Na druhé straně existovaly v Irsku i skupiny lidí, kterým tento způsob řízení země vyhovoval (protestantští unionisté), kteří se zavázali společně se svými spojenci v Anglii, že budou všemi svými silami bránit unii a nedopustí, aby se Irsko osamostatnilo (Želiezko, 2010).

3.2.7 Nezávislost Irska

Jak bylo zmíněno výše, vytvořily se dvě skupiny obyvatel. Většinu tvořilo irské obyvatelstvo, které mělo zájem na zrušení unie s Anglií, na straně druhé skupina, tvořená převážně obyvateli severní části ostrova (Frank, 2006). Obě skupiny se připravovaly na otevřený konflikt, který byl však odložen z důvodu vypuknutí 1. Světové války. Válka byla velkým hybným tělesem. Mnoho mužů muselo odjet na frontu (příznivci Británie) a toto oslabení bylo využito, a o Velikonocích roku 1916 byla v Dublinu vyhlášena republika a došlo k ozbrojenému povstání (Somerville, 2006). Toto povstání však bylo ihned na začátku potlačeno. Jeho stoupenci však využili veřejného rozhořčení, které bylo vyvoláno popravou povstaleckých vůdců a v roce 1918 zvítězili ve všeobecných volbách, kde porazili Irskou parlamentní stranu, která vedla kampaň za autonomii (Frank, 2006).

Jak uvádí Connolly (2002) strana Sinn Féin ve volbách zvítězila ale odmítla obsadit křesla ve Westminsteru a v roce 1919 byl v Dublinu vytvořen Parlament (Dáil). Následovala válka za nezávislost, která skončila uzavřením anglo-irské dohody v roce 1921, kdy došlo k rozdělení Irska – šest hrabství na severovýchodě Ulsteru získalo svůj vlastní severoirský parlament, který byl nadále odpovědný Westminsteru. Zbýlých 26 hrabství vytvořilo Svobodný irský stát.

3.2.8 Nezávislé Irsko

Prvním premiérem nezávislé republiky byl W.T. Cosgrave, ze strany Cumann na nGaedheal, která si později změnila jméno na Fine Gael. Mezi další silné strany, které jsou na špici politické moci v Irsku patřila už v té době Fianna Fáil (Encyclopaedia Britannica,

2016). Během druhé světové války zůstalo Irsko neutrální. V roce 1948 byly přerušeny poslední zbývající ústavní vazby s Velkou Británií tzv. Zákonem o irské republice (Connolly, 2002). Od roku 1973 je Irsko členem dnešní EU, kde toto členství má velký význam, neboť od vstupu se irský hospodářský, společenský i kulturní život neustále mění a vyvíjí (Ó hEithir, 1995).

3.2.9 Vztah Irska a Velké Británie a otázka Severního Irska

Dle Loužeckého (2009) vztahy Irska s Velkou Británií byly velmi pevné již od příchodu anglických osadníků ve 12. století. Ale pevná unie vnikla v roce 1801, která trvala až do roku 1921, kdy Irsko získalo nezávislost. Do dnešní doby však není zcela jasné, zdali za pozdější zaostalost Irska nese vinu již zmíněná britská nadvláda. Důležité zmínit je však to, že za období britské nadvlády byl prakticky zlikvidován irský průmysl, jelikož Velká Británie cítila jistou konkurenci v Irsku, jehož průmysl v té době patřil k nejrozvinutějším na světě a byl díky domácím surovinovým zdrojům konkurenceschopný.

Jak uvádí Martin a Moody (2012), v roce 1921 vyhlásilo Irsko nezávislost na Velké Británii. Rozdělení ostrova na dvě části mělo ale i negativní dopad na průmysl, neboť severní část ostrova patřila k průmyslově nejrozvinutějším oblastem. Na druhou stranu ale toto rozdělení přineslo i klady – Irsko převzalo vypracovaný právní, vzdělávací a sociální systém, mimo jiné také kvalitní bankovníctví a jasně definována vlastnická práva. V té době patřilo Irsko k nebohatším evropským státům, kdy jeho HDP na jednoho obyvatele bylo srovnatelné s mnohými zeměmi západní Evropy a téměř dvojnásobné než v zemích východní Evropy.

Jak uvádí Ministerstvo zahraničních věcí Irska (DFAT, 2015), co se týče otázky Severního Irska, je toto téma i po tak dlouhé době stále bolestivé a budí vášně na obou stranách. Tento problém se vyostřil v sedmdesátých letech, kdy na území obou dnešních států začala operovat IRA (Irská republikánská armáda), navíc byla stále katolická menšina utlačována protestantskou většinou.

Dle Martina a Moodyho (2012) došlo k řešení tohoto problému až v roce 1982, po založení Fóra svobodného Irska. Díky ochotě a vstřícnosti ze strany Velké Británie bylo sjednáno oboustranné respektování, jak ze strany unionistické většiny, tak i republikánské menšiny. Země se shodly na společných krocích, jak tuto otázku řešit a stanovili si priority – zbavit Severní Irsko násilí, neutralizovat IRA a dostat Sinn Féin do ústavní politiky.

Dle Cochrane (2002) přišly další pokusy o řešení severoirského konfliktu až v letech 1984 a 1985, kdy byla vytvořena Anglo-irská dohoda jejíž cílem byla podpora hospodářství a sociálních změn a snaha o podporu dialogu mezi nacionalisty a unionisty. Devadesátá léta jsou pak spojena se snahou o ukončení násilí a vytvoření širšího dialogu na obou stranách.

3.3 Politický systém Irska

Jak uvádí Ministerstvo zahraničních věcí ČR (2012), během prvních dvou desetiletí po vyhlášení nezávislosti, proběhla revize státních institucí a byla nastolena tradice politické stability. Ústava, která byla vydána v roce 1937 a dále Zákon o Irské republice z roku 1948 přerušily poslední vazby Irska a Velké Británie.

Hollis (2001) tvrdí, že Irská republika s politickým zřízením, jak ji známe dnes vznikla v roce 1921, po rozdělení státu na Irskou republiku a Severní Irsko, kde šest hrabství na severovýchodě ostrova souhlasilo s připojením k Velké Británii, a zbylých 26 hrabství dalo vzniknout již zmíněné Irské republice.

Dle oficiálních stránek prezidentského úřadu Irska (2016) je hlavou státu prezident, který je dle Ústavy volen v přímé volbě na dobu 7 let, kdy může ve funkci působit dvakrát za sebou. Kandidát na prezidenta musí splňovat určité podmínky, jednou z nich je věk, který musí být vyšší než 35 let a zároveň musí být nominován buď více než 20 členy Dáil nebo Seanad Éireann (horní a dolní komora Parlamentu), nebo více než 4 administrativními celky.

Agentura CzechTrade (2016) uvádí, že prezident zastává a vykonává funkce a pravomoci, které jsou mu svěřeny Ústavou a zákonem. Prezident na návrh Dáil Éireann (Poslanecká sněmovna) jmenuje Taoiseach, tj. předsedu vlády neboli ministerského předsedu. Poté na návrh předsedy vlády jmenuje i další členy vlády. Též může členy vlády odvolat, nebo přijímat jejich demisi.

Pravomoci a funkce dle oficiálních stránek prezidentského úřadu Irska (2016), může Prezident zastávat a vykonávat jen na doporučení vlády, vyjma případů, kdy mu Ústava dovoluje jednat po vlastní úvaze. Proto se dá říci, že úřad prezidenta Irské republiky plní zejména reprezentativní funkci, kdy všechny ostatní kroky musí projednat s Parlamentem. Nynějším prezidentem je od roku 2011 Michael D. Higgins, který v úřadu vystřídal Mary McAleese.

Vláda je tvořena předsedou vlády, který je jmenovaný prezidentem (Taoiseach), místopředsedou (Tánaiste) a rezortními ministry (14), kteří musí být před zvolením členy senátu nebo poslanecké sněmovny (Government of Ireland, 2013). Nynějším předsedou vlády je Enda Kenny, reprezentující stranu Fine Gael. Vláda, jak je zvykem ve všech parlamentně demokratických zemích, zastává moc výkonnou. Jak bylo zmíněno výše, pravomoc pro odvolání předsedy vlády má pouze prezident, s jeho odvoláním končí celá jeho vláda (Šlosarčík, 2007).

Zákonodárnou moc má v Irsku parlament (Oierachtas), který je tvořen dvěma komorami – sněmovnou poslanců (Dáil Éireann) a senátem (Seanad Éieann). Poslanci jsou voleni na dobu 5 let systémem jednoho přenosného hlasu¹ a jejich počet je 166 (Boland & Edwards, 2017). Senát je tvořen menším počtem zástupců (60) – senátorů. Jejich menší část je jmenována premiérem a většina je volena na vybraných univerzitách (mezi z tohoto pohledu nejprestižnější univerzity patří Trinity College (3 zástupci), UCD, UCC a NUI Galway a Maynooth (3 zástupci)) (Šlosarčík, 2007).

Irský politický systém je charakteristický dominancí pravicových a pravicově-středových stran (avšak trend posledních let poukazuje na posun směrem do středu politického spektra), které ale ve svých programech mají mnoho sociálně solidárních opatření. Dalším, pro tuto zemi charakteristickým rysem je neexistence silné strany komunistického typu, kdy nejbliže k této pozici by měla republikánská Sinn Féin (Zenker, 2016). Avšak tento rys se dá vysvětlit tím, že komunistické strany jsou běžné v zemích bývalého Sovětského svazu, či zemích které byly pod jeho vlivem (Šlosarčík, 2007). Vzhledem k historickému vývoji Irska nebyl důvod pro vznik takovéto strany. Nenachází se zde ani tradiční křesťansko-demokratická strana, nejbliže k ní má Fianna Fáil (Nations Encyclopedia, 2017).

Dle Šlosarčíka (2007) byla politická moc od vzniku Irské republiky až do roku 1973 rozdělena prakticky mezi dvě politické strany, kde dominantní byla Fianna Fáil. Při volbách v roce 1973 však poprvé k moci dostala strana Fine Gael. Velkým milníkem v politickém vývoji byl rok 1987, kdy se do té doby největší političtí konkurenti (Fianna Fáil a Fine Gael)

¹ Systém přenosného hlasu: poměrný volební systém, kdy je hlasování voliče pro více kandidátů odstupňované číselně dle preferencí. Zaveden z důvodu snižování počtu „propadlých“ hlasů, které se vyskytují v klasickém systému.

spojili a vytvořili koaliční vládu. Boj o politickou moc těchto dvou stran panuje víceméně dodnes, jen s tím rozdílem, že tyto tradiční strany již nedisponují takovým vlivem, aby vytvořily jednobarevnou vládu, a tak se tvoří vlády koaliční, kdy k potřebnému vytvoření vládní většiny jsou zapotřebí malé, mnohdy nově vzniklé strany.

3.4 Ekonomická charakteristika Irska

3.4.1 Doprava, infrastruktura a telekomunikace

I přes vyspělost země je dopravní infrastruktura v Irsku poměrně zaostalá, obzvláště pak silniční síť je kritickou součástí irského národního dopravního systému. Jedinou výjimkou je východní část země a okolí hlavního města. Silniční síť má délku 92 300 km a silniční doprava představuje v Irsku přibližně 90 % přepravy zboží a 97 % osobní dopravy (Transport Infrastructure Ireland, 2017). Stěžejní komunikací je dálnice M1, která spojuje Dublin a Belfast. Celá dálniční síť má za úkol spojit hlavní město s dalšími velkými městy, jako např. dálnice M4 a M6, které spojují Dublin a Galway, největší město na západním pobřeží, nebo M7 a M8, které mají hlavní město propojit s druhým největším městem Corkem (Gola, 2004). Celkově dálnice tvoří téměř 1000 km a do roku 2020 je zde předpoklad pro vytvoření sítě, která má délku 1200 km. Zbytek území státu má silniční infrastrukturu na daleko nižší úrovni, právě i kvůli tomu se Irsko snaží tuto situaci změnit v rámci Národního rozvojového plánu (Transport Infrastructure Ireland, 2017).

Po celé zemi se využívá veřejná doprava – nejrozšířenější a nejpoužívanější je autobusová doprava, kdy hlavním dopravcem je státní Bus Éireann, mimo tohoto dopravce působí v hlavním městě Bus Atha Cliath (Dublin bus). Autobusová síť je tak rozšířená, že téměř každá vesnice má své autobusové spojení (Bus Éireann, 2016). V Dublinu je též hojně využívaná tramvajová trať. Ta je od té pražské charakteristická tím, že má pouze dvě linky, které se navzájem nepropojují a každá obsluhuje jinou část města. Tramvajová trať, které se též říká Luas byla zprovozněna na podzim roku 2004 a denně převeze 89 000 osob (Transdev, 2016).

Dle DTTAS (2016) dosahuje délka železniční sítě 1900 km, což svědčí o tom, že železniční síť není tak hustá, jako v ČR. Stejně jako u dálniční sítě i ta železniční je charakteristická tím, že spojuje všechna velká města a Dublin, kde se nachází hlavní železniční uzel. Železniční doprava je zajišťována státní společností Iarnród Éireann.

Podle údajů na DTTAS (2016) je letecká doprava pro Irsko rozhodující ve spojení ostrova s celým světem. Proto je letecká doprava v Irsku vysoce rozvinutá. Co se týče letecké infrastruktury, dle dat Národního leteckého úřadu má Irsko 5 letišť, které za rok přepraví více než 30 mil. pasažérů. Z celkového počtu přesahujícího 30 letišť mají pouze tři mezinárodní statut. Největší a nejvíce vytížené je letiště v hlavním městě, dalšími významnými jsou Cork International Airport a Shannon International Airport. Majoritní skupinu tvoří tzv. regionální letiště, která zprostředkovávají především vnitrostátní lety.

Jak uvádí Irish Ferries (2016) je námořní doprava zaměřena na východní pobřeží, kde slouží pro převoz zboží a osob do Velké Británie. Hlavní přístavy se nachází v Dublinu (Dublin Port a Dun Laoghaire) a na jihu země v druhém největším městě Corku. Přístavy nacházející se v jiných městech slouží pouze jako překladiště zboží.

3.4.2 Nerostné bohatství

Při porovnání rozlohy Irska a rozmanitosti nerostných surovin, by se mohlo dle Lukáše (1999) na první pohled zdát, že Irsko oplývá zásobami, které jsou pro jeho potřebu dostačující. Opak je však pravdou, jelikož nerostné bohatství je málo prozkoumané a potřeby průmyslu nezajišťuje.

Somerville (2006) tvrdí, že i když má řada minerálů na území státu bohatá naleziště, nebylo z důvodu špatné dostupnosti možné začít s jejich těžbou. Avšak zvýšený zájem o ložiska zlata, olova a zinku vedl k obnovení výzkumu a revitalizaci těžebního průmyslu. Byly tedy vybudovány nové doly a vláda investovala do dalších projektů, které se zabývají těžbou a zpracováním těchto nerostných surovin.

Velká ložiska rašeliny nacházející se v centrální části, kterými země disponuje jsou využívána čím dál méně, a to z důvodu ekologické náročnosti těžby (Lukáš, 1999).

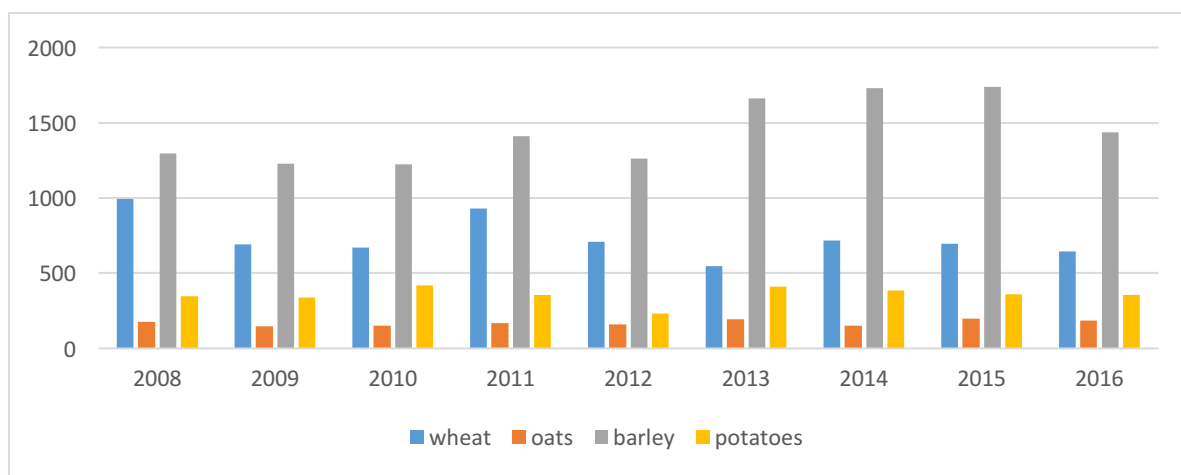
3.4.3 Zemědělství

Zemědělství v Irsku patří k základům hospodářství. Bohatá, úrodná půda, mírné klima a pravidelné dešťové přeháňky dělají z Irska ideální oblast pro zemědělství, které má své základy v úplných počátcích osídlení ostrova a má tradici již po několik generací (Agriculture and Food Development Authority, 2016).

Jak je uvedeno na webu Agriculture and Food Development Authority (2016), bylo před vstupem do EU Irsko ekonomicky závislé právě na zemědělství, nyní ale disponuje hi-tech průmyslem, který pomáhá zemědělství zefektivňovat a vykazovat ještě větší produkci, která tak zvyšuje export a přispívá tím tak velmi vysokými příjmy do státní kasy (Encyclopaedia Britannica, 2016). V současné době irské zemědělství přispívá ročně okolo 24 miliard euro a generuje téměř 6,3 % hrubé přidané hodnoty. Zemědělsko-potravinářský sektor je jedním z nejdůležitějších domácích výrobních odvětví (přibližně 600 potravinářských a nápojových podniků), kde z celkové výroby se ze země vyváží téměř 85 % potravin a plodů moře do více než 160 zemí světa.

Orná půda a sady pokrývají přibližně 14 % rozlohy země a 71 % povrchu pokrývají louky a pastviny, které tak umožňují chov hospodářských zvířat (CzechTrade, 2016).

Graf 1 Rostlinná produkce v Irsku v letech 2008-2016 (v tisících t)

Zdroj: vlastní zpracování; CSO (2017)

Dle Fanninga a Raenelagh (2017) jsou hlavními pěstovanými plodinami v Irsku brambory, obilniny (pšenice, ječmen nebo oves), cukrová řepa nebo len. Při pohledu na Graf 1 si můžeme všimnout, jakých hodnot produkce dosahovala v letech 2008-2016. Je vidět, že i přes zasažení země finanční krizí, bylo zemědělství jedním z odvětví, které nebylo silně zasaženo, nebo spíše bylo jedno z odvětví, která do státní kasy přispívají neustále, nehledě na ekonomickou situaci v zemi.

Dle Agriculture and Food Development Authority (2016), jsou nejdůležitější zemědělskou plodinou, kterou je celé Irsko charakteristické, brambory, které se zde pěstují na rozloze o málo větší než 12.000 ha. Již za dob Velkého hladomoru, byla právě špatná

úroda brambor jedním z hlavních důvodů úmrtí statisíců lidí. Brambory jsou v Irsku též symbolem chudoby, kdy byly za britské nadvlády hlavním zdrojem obživy.

Z Grafu 1 je zřejmé, že velká část rostlinné produkce je zaměřena na pěstování ječmene, jelikož je Irsko jedním z největších evropských producentů piva a whisky, kde je ječmen jednou ze základních surovin (Jameson Whiskey, 2017).

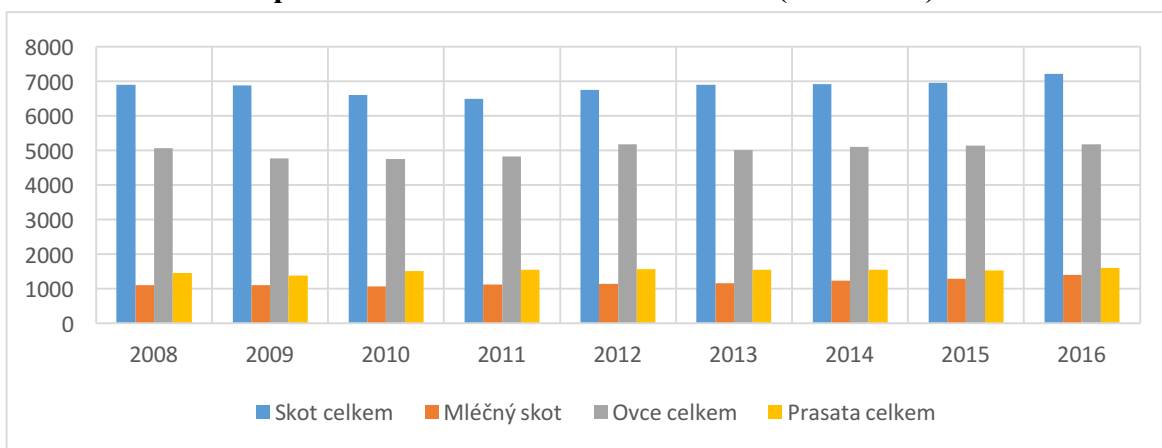
Irsku mnoho lidí přezdívá evropský Nový Zéland a stejně jako Nový Zéland je i živočišná produkce v Irsku charakteristická chovem ovcí, ať už na maso nebo na vlnu a její další zpracování (CzechTrade, 2016). Dle Grafu 2 si lze všimnout, že během let 2008-2016 se trend v chovu ovcí pohybuje okolo 5 milionů ks ročně.

Dle Fanninga (2017) má nejvyšší podíl na živočišné produkci, a tím pádem i nejdůležitější je chov skotu. V současnosti je produkce hovězího masa a mléka dvěma nejdůležitějšími farmářskými sektory v Irsku, kdy tvoří přibližně 60 % zemědělské výroby. Populace 5 milionů lidí spolu s vysokou produkcí hovězího masa znamená, že Irsko exportuje téměř 90 % hovězího masa, a to z Irska dělá největšího exportéra hovězího masa v Evropě a je též jedním z největších na celém světě. Obdobně je vyváženo 85 % mléka a mléčných výrobků.

Dle údajů z Central Statistic Office (2017), je vepřové maso třetí nejdůležitější skupinou živočišné produkce. Přibližně 50 % produkce je exportováno do zahraničí, z čehož 50 % se vyváží do Velké Británie. V porovnání s jinými evropskými zeměmi je produkce vepřového masa nízká, ale to je z části dáno také tím, že porážková hmotnost v Irsku je nižší než v jiných zemích. Co se týče spotřeby, má vepřové maso nejvyšší podíl, kdy se ho ročně spotřebuje více než 38 kg na osobu.

Jak uvádí Central Statistic Office (2017), na pobřeží je velmi významný rybolov, kdy Irsko jako ostrovní stát má k tomuto odvětví velmi blízko. Rybolovný průmysl je jedním z nejrychleji rostoucích odvětví, kdy v letech 2012-2014 vzrostl o více než 8 %. Mezi nejvíce lovené druhy ryb patří makrela, treska, sled' či losos.

Graf 2 – Živočišná produkce v Irsku v letech 2008-2016 (v tisících t)

Zdroj: vlastní zpracování; CSO (2017)

Dle DFA (2016) je lesnictví v Irsku velmi specifické odvětví, kdy je nutné si uvědomit, že v průběhu 17. – 19. století byly téměř všechny lesy v Irsku vykáceny a v roce 1904 byla lesnatost jen 1 %. Nyní je tomu však jinak, lesnatost v Irsku činí 8 % (560 tis. ha), kdy většina je majetkem státu.

3.4.4 Energetika

Jak uvádí Somerville (2006), většina energetické potřeby Irska je pokryta spalováním fosilních paliv (ropa, uhlí, rašelina), díky čemuž je znečišťováno životní prostředí. I přes nález velkého ložiska ropy, kterému se říká Barryroe, nacházející se na pobřeží v jižní části ostrova a pro ekologicky náročnou těžbu rašeliny a přes mnohá opatření EU, která se snaží snížit znečištění životního prostředí, je nuceno Irsko využívat jiné zdroje energie.

Irsko nedisponuje velkými říčními toky, i přesto se zde nachází několik vodních elektráren, a to zejména na řekách Shannon a Liffey (DG Energy, 2014). Země se též negativně staví k využívání atomových elektráren. Z alternativních zdrojů elektrické energie je hojně využívána energie získávána z větrných elektráren. Jejich produkce se pohybuje okolo 2.486 MW, v porovnání s ČR je výroba elektrické energie tímto způsobem přibližně 10x větší (ČEZ, 2016).

Podle DG Energy (2014) výrobě a distribuci elektřiny dominuje státní společnost ESB. Na celkové produkci elektrické energie se podílí z 41 % spalování zemního plynu, z 20 % spalování v uhelných elektrárnách, třetí nejvyšší podíl na výrobě elektrické energie má spalování ropy (asi 19 %).

3.4.5 Měna a bankovníctví

Dle Central Bank and Financial Services Authority (úřad mající na starosti dohled nad fungováním finanční soustavy v Irsku) (2012), je v Irsku registrováno 36 bank (včetně poboček bank zahraničních). Hlavními institucemi, které se podílejí více než 30 % na aktivech sektoru úvěrových investic jsou Allied Irish Banks (AIB), Bank of Ireland, Danske Bank a Ulster Bank. Těmto čtyřem bankám se přezdívá Big Four.

Dle Investičního webu (2014), se díky zasažení země finanční krizí objevily značné problémy také i u některých bank. Vláda musela provést několik ozdravných opatření, které budou jednotlivě rozebrány v dalších kapitolách.

Jak uvádí agentura CzechTrade (2016), v posledních letech se díky zlepšujícím ekonomickým výsledkům stabilizovala i situace v bankovním sektoru. Ten je v současnosti výrazně regulován – omezení úvěrové politiky v podobě zastropování maximálních úvěrů; vyvíjen je též stálý politický tlak na restrukturalizaci nesplacitelných hypoték.

Dle Ministerstva zahraničních věcí ČR (2012) zaujímá důležitou pozici ve finančním sektoru Mezinárodní centrum finančních služeb (International Financial Services Centre) se sídlem v Dublinu, které bylo zřízené v roce 1987 v rámci podpory přílivu zahraničního kapitálu do země. V centru tak působí pobočky desítek zahraničních finančních společností za zvýhodněných daňových podmínek.

Podle Loužeckého (2009) před přijetím společné měny EU eura, byla v Irsku k platbě užívána irská libra. Ta byla v roce 1970 oddělena od té britské, kdy Irsko vstoupilo do Evropského hospodářského společenství. Veškeré mince mají jednotný motiv, kdy je na nich vždy vyobrazena keltská harfa, jakožto tradiční irský symbol, rok vydání a "Éire" (Irsko).

3.4.6 Daňový systém

Dle Mladé fronty (2016), výběr daní a poplatků má v Irsku na starosti Office of the Revenue Commissioners. Irský daňový systém si vždy zakládal na pružnosti a na příznivých sazbách jak pro fyzické osoby, tak pro osoby právnické. Vláda byla však nucena daně zvýšit, jelikož po zasažení země krizí se schodek státního rozpočtu stále zvyšoval.

Jak je uvedeno na webu Ministerstva zahraničních věcí ČR (2012), irský hospodářský úspěch z předchozích let měla na svědomí nízká daň ze zisku korporací, jejíž základní sazba pro příjmy z hlavní činnosti je na 12,5 % (pro ostatní příjmy 25 %), kterou irská vláda zachovala na tak nízké úrovni i přesto, že toto rozhodnutí sklidilo velkou vlnu kritiky u ostatních evropských zemí, které byly EU nuceny Irsku poskytnout finanční pomoc.

Dle CzechTrade (2016) se Irsko nadále snaží přilákat nízkými sazbami korporátní daně zahraniční investory (nebo alespoň udržet ty stávající). Dodatečný daňový výtěžek je díky transferům z výnosů nadnárodních firem odhadován na přibližně 5,5 miliard eur ročně.

Tabulka 1 Daňové sazby v Irsku v roce 2016 (v %)

Hlavní daně	Standardní sazba	Zvláštní sazby
daň z příjmu (income tax)	20%	zvýšená 40 %
daň ze zisku (corporation tax)	12,50%	25%
daň z přidané hodnoty (value added tax)	23%	13,5 % (plyn, uhlí, elektřina, aj.) 4,8 % (zemědělství)
		0 % (knihy, dětské oblečení)
daň ze zisku z prodeje majetku (capital gains tax)	33 % od 05.12.2012	40 %, 0 %
daň z úroku z vkladu (deposit interest retention tax)	41 % od 01.01.2014	0%
daň z převodu nemovitosti (stamp duty)	1-2 %	dle typu 0 – 12 %
dědická a darovací daň (capital acquisitions tax)	33 % (od 05.12.12)	0%

Zdroj: vlastní zpracování; CSO (2017)

Dle dat Finanční správy ČR (2017), při srovnání daňového systému Irska (Tabulka 1) a České republiky si lze všimnout rozdílných sazeb, kdy v ČR je standardní daň z příjmů stanovena na 15 % a daň ze zisku, tzv. corporate tax máme v ČR na úrovni 19 %, což jasně dokazuje výhody pro nadnárodní investory, proč mít své továrny a sídla v Irsku.

3.4.7 Politika zaměstnanosti v Irsku

Dle Sextona a O Connella (1996, p. 141) si irská vláda byla vědoma, že stát nebude nikdy v evropském či celosvětovém měřítku konkurenceschopný, pokud nebudou pro obyvatele vznikat nová, atraktivní pracovní místa. Vládním orgánem, který má na starosti politiku zaměstnanosti v Irsku je Ministerstvo podnikání a zaměstnanosti (Department of Enterprise and Employment), Ministerstvo sociálních věcí (Department of Social Protection) a Ministerstvo školství (Department of Education).

Dle Evropské Komise (2012) je politika zaměstnanosti v rámci EU začleněna do Evropské strategie zaměstnanosti (ESZ). Ta má počátky v roce 1997, kdy se členské země zavázaly k vytvoření strategie a společných cílů zaměstnanosti. Jejím cílem je v unii vytvářet nová pracovní místa a v delším časovém horizontu zlepšovat jejich kvalitu. Nyní je tato strategie součástí prorůstové strategie Evropa 2020 a provádí se v rámci evropského semestru, což je cyklus užší spolupráce na úrovni politik jednotlivých členských států a orgánů EU.

Jak uvádí Evropská Komise (2016) na svých stránkách, v rámci strategie Evropa 2020 patří politika zaměstnanosti do kapitoly *Růst podporující začlenění – ekonomika s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat hospodářskou, sociální a územní soudržností*. To znamená, že cílem je dosáhnout růstu podporujícího začlenění, anebo posílit úlohu občanů prostřednictvím vysoké míry zaměstnanosti spolu s investicemi do získávání dovedností, bojem proti chudobě, modernizací pracovního trhu atp. Aby těchto cílů EU dosáhla, musí jednat v několika oblastech. Kvůli demografickým změnám se snížil počet lidí, kteří mohou vykonávat nějaké zaměstnání, kdy v současné době jsou zaměstnávány pouze dvě třetiny obyvatelstva v produktivní věku (v porovnání s USA či Japonskem, kde hranice přesáhla 70 %, je to velmi špatný výsledek). Největší problém tkví v zaměstnávání žen a starších osob, také nezaměstnanost mladých lidí byla krizí velmi ovlivněna a dosahovala až 21 %.

V rámci iniciativy „Program pro nové dovednosti a pracovní místa“ je cílem vytvořit podmínky pro modernizaci trhů práce se záměrem zajistit udržitelnost sociálních modelů. To znamená zlepšit postavení občanů zkvalitněním jejich vzdělání a dovedností z něj získaných, což napomůže nynější i budoucí pracovní síle přizpůsobit se novým trendům na trhu a zvýší se tak i produktivita práce. Zde jsou dány body, na který se bude pracovat

jak na úrovni EU, tak i na té vnitrostátní. Dle sdělení Evropské Komise (2016) bude EK na úrovni EU pracovat na:

- určení způsobů, jak lépe zvládat hospodářské přechody, ve spolupráci s evropskými sociálními partnery;
- přizpůsobení legislativního rámce měnícím se formám práce;
- usnadnění a podpora mobility pracovních sil v rámci EU;
- zlepšení spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě;
- vytvoření Evropského rámce dovedností, schopností a pracovních míst (ESCO) pro zajištění osvojování a uznávání dovedností vyžadované pro zapojení do dalšího vzdělávání.

Jak je uvedeno ve stejné publikaci (Evropská Komise, 2016), na úrovni vnitrostátní se budou muset členské státy zabývat:

- snižováním segmentace trhu práce, usnadňování přechodů a napomáhání sladění pracovního a rodinného života;
- kontrolou účinnosti systému daní a dávek tak, aby bylo pro občany motivující pracovat (zaměřeno převážně na osoby s nízkou kvalifikací);
- zvyšováním rovnosti mužů a žen a podporou rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem;
- podporou a kontrolou efektivního provádění výsledků sociálního dialogu;
- vytvořením vnitřního rámce kvalifikací;
- zajištěním, aby v rámci vzdělávání mohly být osvojovány další dovednosti požadované pro zapojení od dalšího vzdělávání či trhu práce;
- vytvořením partnerství mezi oblastmi vzdělávání a trhu práce.

V rámci strategie Evropa 2020 bylo dohodnuto, že do roku 2020 bude v EU zaměstnáno 75 % všech osob ve věkové skupině 20-64 let.

Mimo plnění strategie Evropa 2020, která je pod záštitou EU, vydává irská vláda svoji vlastní politiku zaměstnanosti, která nese název Akční plán pro zaměstnanost. Dle DJEI (2017) byl první plán vydán v roce 2012 a měl za cíl vytvořit z Irska nejlepší „malý“ stát pro podnikání, či práci na světě a sliboval vytvoření 100 tisíc nových pracovních míst do konce roku 2016. V roce 2012 byl tak zahájen proces restrukturalizace ekonomiky s cílem

podpořit udržitelnou míru zaměstnanosti, která napomůže ke zvýšení životní úrovně obyvatel Irska. Původní plán vytvoření 100 tisíc nových pracovních míst do konce roku 2016 byl překonán a práci si díky tomuto programu našlo dalších 190 tisíc občanů. Rok 2016 by se dal označit jako rok pro provádění klíčových vládních politik ve střednědobém horizontu (Enterprise 2025 – stanovení desetileté podnikové strategie, Innovation 2020 – stanovení pětileté strategie pro výzkum a vývoj a vědy a techniky, a jiné). I přes výsledkově velmi dobrý rok 2016 nechce irská vláda usnout na vavřínech, a zatímco celková zaměstnanost stále roste, je cílem Akčního plánu pro zaměstnanost dosáhnout do roku 2020 plné zaměstnanosti. Kvůli zvýšení zaměstnanosti je tedy potřeba vytvořit 200 tisíc nových pracovních míst, kdy dvě třetiny budou umístěny mimo hlavní průmyslovou oblast – okolí hlavního města Dublinu.

3.4.8 Vzdělávací systém v Irsku

Dle Public Service (2013), je vzdělávací systém v Irsku rozdělen do tří stupňů vzdělávání – základní (first grade), střední (second grade) a vysokoškolské (third grade). Školství je řízené Ministerstvem školství a vědy. Stejně jako v České Republice je povinná školní docházka od 6 do 15 let. Základní školy jsou financovány jednak státem, též na jejich činnost přispívají místní úřady. Výuka základních škol je orientována na žáka, kdy je osnova individuálně přizpůsobena potřebám a zájmům jedince. Běžný věk, kdy žáci opouštějí základní školu je 12 let, poté vstupují druhého stupně vzdělání, který je rozdělen na tříletý nižší cyklus (zakończeno zkouškou, kdy absolventi získávají tzv. Junior Certificate), po kterém následuje dvouletý či tříletý vyšší cyklus, kde si žáci mohou zvolit zaměření svého studia (zakończeno zkouškou, kdy absolventi získávají tzv. Leaving Certificate). Střední školy se také dělí dle své odbornosti na střední školy (voluntary secondary school), odborné školy (vocational school), obecní školy (community school) a všeobecné školy (comprehensive school). Vysoké školy jsou v Irsku většinou státní, ale jsou řízeny nezávisle na něm. Je možné studovat jak bakalářské, magisterské, tak i doktorské stupně v řadě oborů. Třetí stupeň vzdělání je na rozdíl od České republiky placený formou školného. Mezi nejznámější a nejprestižnější univerzity v Irsku patří Trinity College v Dublinu, University College Cork nebo University of Limerick.

Dle zprávy z OECD (2009), si vláda uvědomila po vypuknutí finanční krize v Irsku, že není možné mít ekonomicky silný stát a kvalifikované a vzdělané pracovníky najímat

v zahraničí. Kvůli udržitelnému růstu a znovunastartování hospodářství vláda prohlásila, že školství je jasnou prioritou. Byl tak zaveden program na vzdělávání nezaměstnaných občanů na úrovni bakalářského a magisterského stupně. Obecně se dá říci, že jakákoli hospodářská krize má vliv na poptávku a nabídku v oblasti školství. V Irsku se poptávka po vzdělání zvýšila, a to zejména díky obtížné situaci na trhu práce, kdy najít si zaměstnání bylo velmi složité a někdy i nemožné. Toho si začali uvědomovat i lidé a kladli tak větší důraz na další studium. Což neplatilo jen pro absolventy středních škol, ale též i pro mnohé, kteří již vysokoškolský titul získali, ale díky dalšímu studiu si mohli zlepšit své dovednosti. I přesto, že jsou irské univerzity státní, jsou schopny si svůj provoz díky školnému financovat z 80 % samy, tudíž nebylo nutné provádět během krize razantní škrty ve státních výdajích ve školství.

3.4.9 Národní hospodářství Irska

Národní hospodářství se dá rozčlenit do tří sektorů: primární, sekundární a terciální. Primární sektor je obor, který se dá označit též jako prvovýroba, je tudíž zaměřen na získávání produktů nebo surovin přirozenou cestou. Nejčastější příklad primárního sektoru je označováno zemědělství a těžba. Hospodářsky vyspělá země by se dala charakterizovat postupným útlumem primárního sektoru, díky tomu, že se vyspělé země dají posuzovat jako bohaté, mají více prostředků si základní suroviny kupovat ze zahraničí.

Dle Lukáše (1999, pp. 13-17) je primární sektor irského hospodářství především zaměřen na zemědělství, rybolov, těžbu nerostných surovin a na těžbu dřeva. Podíl primárního sektoru irské ekonomiky se snižuje na úkor sekundárního a terciálního sektoru. Ačkoli bylo zemědělství hlavním pilířem hospodářství, v současnosti ztrácí na významu. Pro zemědělskou výrobu se využívá zhruba 5 mil. ha půdy, přičemž ornou půdu tvoří pouze 14 % rozlohy Irska. 68 % je pak využíváno jako pastviny pro chov hospodářských zvířat, a louky.

I přes malou rozlohu, patří Irsko k největším producentům zinku v celé EU, kdy v roce 2009 patřilo mezi 10 největších producentů na celém světě (Čína: 3100 tun, Irsko: 386 tun) a v roce 2014 celková produkce dosahovala 310 tun (CSO.ie, 2016). Dále je významným producentem hliníku a olova.

Sekundární sektor se zabývá zpracováním surovin a produktů z primárního sektoru. Nejběžnějším příkladem je často uváděn potravinářský, strojírenský nebo těžký průmysl obecně. Stejně jako u primárního sektoru, trend posledních let odpovídá tomu, že u vyspělých zemí tento sektor stagnuje. Využívá se zde levné pracovní síly v zahraničí, kam mnohé velké firmy část své výroby přesouvají nebo probíhá výrazná modernizace, která snižuje náklady na zaměstnance.

Dle Ranelagh (2017), na růstu průmyslové produkce má vysoký podíl především technologický a farmaceutický průmysl (9 největších farmaceutických firem má právě své závody v Irsku), dále pak chemický, potravinářský. Irsko patří ke světovým producentům piva a whisky (Central Intelligence Agency, 2017). Na růstu irské ekonomiky se podílí i moderní technologie, zaměření se na tuto oblast dopomohlo do Irska přilákat zahraniční investory. Rozvoj tohoto odvětví je spojován se státními dotacemi, vysokou kvalifikovanou pracovní silou nebo daňovými úlevami (Ranelagh, 2017).

Do terciálního sektoru patří služby (do této skupiny patří též služby spojené s bankovním, finančním sektorem a sektorem pojišťovnickým). Ve vyspělých zemích má tento sektor nejvyšší podíl na HDP země a též platí, že je v tomto sektoru zaměstnáno nejvíce obyvatel (Joshi, 2008).

Dle DFAT (2016, p. 23) hrají největší roli v rámci poskytování služeb v Irsku cestovní ruch, finančnictví a telekomunikační služby. Cestovní ruch a jeho role v rámci služeb a jejich podílu na HDP od roku 1950 výrazně vzrostl. Do Irska v současnosti jezdí turisté ze všech koutů světa, a to především z Velké Británie a ostatních členských zemí EU, dále z USA a v posledních letech i z Číny (Ranelagh, 2017). Přičemž Irsko navštíví každoročně zhruba 7 milionů turistů. V oblasti finančnictví je Irsko s více než 500 mezinárodními finančními institucemi sedmým největším poskytovatelem finančních služeb v EU, kdy je v tomto sektoru zaměstnáno více než 35 000 lidí (DFAT, 2016).

Dle Landorové (2006) se již v dnešní době začíná mluvit i o kvartálním sektoru, který byl dříve součástí terciálního sektoru, ale v moderním pojetí ekonomie je samostatný. Patří sem věda, výzkum a školství. Kvartální sektor je úzce spojen s technologickým pokrokem nejvyspělejších ekonomik světa. Je zde tak vidět jasný trend moderního světa, kdy se primární a sekundární sektor přesouvá do rozvojových zemí a terciální sektor

s kvartálními jsou součástí ekonomik vyspělých zemí, kdy je potřeba pro jejich výkon dosáhnout určité úrovně vzdělání. Kvartální sektor je nejvíce rozšířen v zemích, které mají vysokou koncentraci vysokých škol a stabilní politickou situaci.

3.4.10 Hospodářská politika

Fiskální politika

Dle Ochrany, Pavla a Vítka (2010, p. 75) patří fiskální politika spolu s politikou monetární k veřejným politikám státu. Pomocí fiskální politiky je vláda dané země schopna ovlivňovat makroekonomickou stabilitu hospodářského systému. Její podstatou je prostřednictvím státního rozpočtu udržovat stabilní vývoj ekonomiky. Fiskální politika má dle Jurečky (2010, p. 190) v rámci makroekonomické roviny funkci stabilizační, kdy pomocí nástrojů – vládní příjmy a výdaje – plní své hlavní cíle, kterými jsou ekonomický růst, plná zaměstnanost, stabilita cen a vnější ekonomická rovnováha.

Jak je uvedeno Ochranou, Pavlem a Vítkem (2010, p. 76) jsou vládou používány dva nástroje, pomocí kterých lze naplňovat cíle fiskální politiky. Prvním z nich jsou diskreční opatření, které reagují na krátkodobé výkyvy rovnovážného produktu, zaměstnanosti a cenové hladiny. Do skupiny těchto opatření lze zařadit např. veřejné práce, programy vytváření nových pracovních míst či změny výše výdajů na státní správu.

Druhým nástrojem, o kterém se zmiňují ve své knize Ochrana, Pavel a Vitek (2010, p. 77) jsou tzv. vestavěné stabilizátory. Tyto nástroje mající dlouhodobý charakter a vykazující relativní stabilitu, působí automaticky bez toho, aniž by vláda rozhodovala o jejich zavedení. Jejich působení je důležité kvůli pomoci zajistit efektivní využití výrobních zdrojů. Mezi tyto nástroje lze zařadit progresivní zdanění příjmů, sociální transfery, výplatu příspěvků v nezaměstnanosti, či státní výkup zemědělských přebytků.

Hrubý domácí produkt (HDP)

Hrubý domácí produkt (dále HDP) se dle Jurečky (2010, p. 27) dá definovat jako součet peněžních hodnot konečných výrobků a služeb, které jsou vyprodukovány v období jednoho roku výrobními faktory, které jsou umístěny v dané zemi, přičemž nezáleží na tom, kdo dané výrobní faktory vlastní.

HDP je dle Mankiwa (2000, p. 477) nejlepší způsob, jak změřit výkonnost ekonomiky daného státu. Díky tomuto základnímu makroekonomickému ukazateli jsme schopni určit bohatství země. Vzhledem k tomu, že každá země používá k výpočtu HDP stejnou metodiku OSN (založena na systému národních účtů – účet podnikový, domácností, státu, zahraniční a kapitálový, kdy se v rámci každého porovnávají výstupy a vstupy, resp. příjmy a výdaje), lze tak vytvářet analýzy hospodářství jednoho státu, či porovnání na mezinárodní úrovni.

Objevují se však i jiné názory na tento ukazatel. Ku příkladu Pavelka (2007) uvádí, že je HDP nejsledovanějším makroekonomickým ukazatelem, který nám určuje vývoj ekonomického blahobytu společnosti. Proti tomuto tvrzení však stojí argument, že ekonomický blahobyt je ovlivňován i jinými faktory než pouze množstvím produkce, je tak potřeba zohlednit i například volný čas, práci doma či stínovou ekonomiku nebo škody na životním prostředí.

Státní rozpočet

Jak uvádí Pavelka (2007, p. 219) státní rozpočet je hlavním nástrojem, pomocí kterého vláda provádí fiskální politiku. Jeho součástí jsou příjmy a výdaje. Nejvyšší podíl na tvorbě příjmů státního rozpočtu tvoří daně (přímé a nepřímé). Nejvyšší podíl na tvorbě výdajů do státního rozpočtu tvoří tzv. mandatorní výdaje, které jsou ze zákona povinné, mezi ně patří například starobní důchody, podpory v nezaměstnanosti, nebo investice do zdravotnictví. Pro formulaci stavu státního rozpočtu se často využívá saldo rozpočtu, což je rozdíl mezi příjmy a výdaji. To může nabývat přebytku (příjmy vyšší výdajů), deficitu (výdaje vyšší příjmů) nebo být nulové, kdy příjmy státního rozpočtu přesně pokrývají jeho výdaje. Pokud nastane stav, kdy je saldo státního rozpočtu nulové, je tento rozpočet nazýván jako vyrovnaný.

Pokud stát hospodaří opakovaně s deficitem státního rozpočtu, které nejsou nijak vyrovnány přebytkem z jiných období, vytváří se tak státní dluh. Ten představuje hodnotu nesplacených půjček státu na krytí deficitů státního rozpočtu (Jurečka, 2010).

Dle Pavelky (2007, p. 223) ale státní rozpočet tvoří pouze část tzv. veřejných rozpočtů. Tam také náleží rozpočty krajů, měst a obcí, rozpočty zdravotních pojišťoven atd. Podobně jako státní rozpočet tvoří jen část veřejného rozpočtu, platí stejná pravidla i pro

státní dluh, který je pouze jednou částí veřejného dluhu – spolu s dluhem místní správy a samosprávy a dluhů parafiskálních fondů (Dvořák, 2008).

Díky nadměrné úvěrové expanzi na trhu s nemovitostmi se z Irska stala jedna z nejzadluženějších zemí Evropy, kdy objem úvěrů nefinančním podnikům a domácnostem se v roce 2008 pohyboval okolo 210 % HDP (Kohout, 2010).

Nezaměstnanost

Dle Pavelky (2007, p. 115) patří nezaměstnanost k jednomu z největších problémů světových ekonomik. Je nutné si ale nejprve vysvětlit několik základních termínů a členění obyvatelstva v rámci nezaměstnanosti. Celkové obyvatelstvo státu lze rozdělit na dvě velké skupiny – ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo. První zmíněná skupina je také nazývána pracovní silou, do níž patří osoby v produktivním věku, kteří mohou pracovat. Mezi pracovní silou rozlišujeme další dvě skupiny, a to osoby zaměstnané a nezaměstnané. Ostatní, kteří nespádají ani do jedné skupiny výše zmíněné, jsou pak označováni jako ekonomicky neaktivní obyvatelstvo, zde jde zejména o děti, studenty, osoby na rodičovské dovolené či důchodce.

Teprve po rozčlenění obyvatelstva do kategorií lze přistoupit k měření míry nezaměstnanosti. Definici tohoto ukazatele popisuje Jurečka (2010, p. 135) jako podíl počtu nezaměstnaných k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu, vyjádřený v procentech. Tento ukazatel se neuvádí pouze za celou zemi, setkáme se také s údaji za jednotlivé regiony či pro daná odvětví hospodářství.

Jak je definováno Jurečkou (2010, p. 142) a Pavelkou (2007, p. 119), lze nezaměstnanost dělit dle příčin k ní vedoucí na nezaměstnanost strukturální, frikční a cyklickou. Strukturální nezaměstnanost nastává za podmínky, kdy je na trhu nesoulad kvalifikační struktury práce nabízené a poptávané. Jako příklad se zde nabízí stav, kdy je trh práce nasycen řidiči autobusu či zdravotními sestrami a zároveň je na trhu práce vysoká poptávka po lékařích nebo středoškolských učitelích. Jurečka (2010, p. 142) uvádí jako příčinu tohoto typu nezaměstnanosti, změnu struktury ekonomiky, ať již v měřítku celého státu, nebo v rámci regionů, jejichž ekonomika prochází závažnými strukturálními změnami, kdy dochází k útlumu odvětví průmyslu. Dalším důvodem může být technický pokrok, kdy např. rozvoj robotizované výroby nahradí tzv. živou pracovní sílu. Strukturální

nezaměstnanost je dlouhodobá, jelikož je velmi obtížné sladit dostupná pracovní místa s kvalifikačními dovednostmi uchazečů. Z tohoto důvodu se jedná o nejzávažnější typ nezaměstnanosti, a to z hlediska dopadu na ekonomiku země.

Nezaměstnanost frikční popisuje ve své knize Pavelka (2007, p. 119) jako nezaměstnanost, která vzniká jako důsledek toho, že k najetí zaměstnání je nutný určitý čas. Tudíž v momentě, kdy se pracovník rozhodne odejít ze svého současného zaměstnání, nebo v momentě kdy je pracovní vztah ukončen ze strany zaměstnavatele a pracovník se vyskytne na trhu práce, dochází k frikční nezaměstnanosti. Charakteristickým rysem tohoto typu nezaměstnanosti je fakt, že pro daného člověka na trhu práce existuje volné místo, jen trvá nějakou dobu, než si nezaměstnaný vybere. Proto je frikční nezaměstnanost pouze dočasná, krátkodobá, i přesto je nedílnou součástí každé ekonomiky a na trhu se bude vyskytovat vždy.

Dle Pavelky (2007, p. 120) je cyklická nezaměstnanost spojena s cyklickým vývojem ekonomiky, kdy např. v období recese klesá HDP a nezaměstnanost roste. Opačný jev nastává v momentě prosperity, kdy HDP roste a s ním logicky klesá nezaměstnanost. Při tomto typu nezaměstnanosti tak na trhu práce nastává přebytek nabídky nad poptávkou po práci. Na rozdíl od strukturální nezaměstnanosti, tento typ postihuje všechna odvětví v ekonomice.

Držitel Nobelovy ceny Milton Friedman definoval termín přerozené míry nezaměstnanosti jako veličinu představující úroveň, při které jsou různé trhy práce v zemi v rovnováze, a tudíž i tlaky na mzdy a ceny jsou přibližně v rovnovážném stavu (Jurečka, 2010, p. 122). Přirozené míře nezaměstnanosti nejvíce odpovídá frikční nezaměstnanost.

Dle Pavelky (2007, p. 121) plná zaměstnanost je zaměstnanost, které je dosaženo, pokud ekonomika pracuje na hladině potenciálního produktu. Přirozená míra nezaměstnanosti je velmi úzce spojená s plnou zaměstnaností, jelikož v ekonomice nacházející se na svém potenciálním produktu bude vždy existovat určité procento nezaměstnaných. Na trhu se vždy objevují lidé, hledající lepší zaměstnání, či studenti, kteří po absolvování jakéhokoli stupně vzdělání hledají své první zaměstnání.

Monetární politika

„Monetární politika je oblastí ekonomické politiky, která usiluje o dosažení ekonomicko-politických cílů působením na monetární veličiny, jako jsou zejména nabídka peněz a výše úrokové míry“ (Jurečka, 2010, p. 139).

Dle Pavelky (2007, p. 197) hraje nejdůležitější roli v rámci měnové politiky centrální banka. Ta je zcela nezávislá na vládě země, a to z jednoduchého důvodu – vláda je sestavena z řad volených zástupců občanů, kteří se snaží sestavovat takový volební program, aby byl přívětivý pro co nejširší masy voličů – tudíž vysoká míra nezaměstnanosti, či vysoká inflace, která může v určitých situacích nastat, jim nové voliče nepřinesou. Z tohoto důvodu je potřeba, aby centrální banka a měnová politika země byly sice v souladu s hospodářskou politikou, avšak zcela nezávislé na vládě.

Dříve než budou popsány nástroje a typy monetární politiky, je důležité říci jakých cílů se snaží měnová politika dosáhnout. Dle Holmana (2011, p. 642) patří mezi hlavní cíle měnové politiky nízká inflace, nízká nezaměstnanost a vyrovnaná bilance zboží a služeb.

Jak ve své knize uvádí Jurečka (2010, p. 140), centrální banka pro naplňování monetární politiky využívá nástrojů, které se dají rozdělit na dvě skupiny – přímé (administrativní) a nepřímé (tržní). Mezi přímé nástroje lze zařadit stanovení úvěrových stropů či stanovení limitů úrokových sazeb. Tyto nástroje jsou využívány centrální bankou zřídka, jelikož oslabují relace vytvářené tržními silami. Centrální banka je však může použít v případě peněžní či celkové makroekonomické nerovnováhy. Více používanými nástroji monetární politiky jsou nástroje nepřímé, jelikož omezují mnohem méně svobodu rozhodování na finančních trzích než nástroje přímé. Mezi hlavní nepřímé nástroje lze zařadit diskontní politiku, operace na volném trhu či změny míry povinných minimálních rezerv. Tyto nástroje mohou být centrální bankou využívány jednotlivě či v kombinaci.

Holman (2011, p. 643) rozeznává dva typy měnové politiky – expanzivní a restriktivní. Expanzivní měnová politika zvyšuje peněžní zásobu a snižuje úrokovou míru. Tím dochází prostřednictvím depreciaace ke zvýšení inflace a snížení nezaměstnanosti, zároveň pak ke zlepšení bilance zboží a služeb (pouze krátkodobě, dlouhodobě nezaměstnanost ani obchodní bilanci expanzivní politika neovlivní – dlouhodobým důsledkem je pouze zvýšení inflace). Na druhé straně restriktivní měnová politika snižuje

peněžní zásobu v ekonomice a zvyšuje úrokovou míru. To vyústí ve snížení cenové hladiny, zvýšení nezaměstnanosti a zhoršení bilance zboží a služeb (zvýšení nezaměstnanosti a zhoršení obchodní bilance zboží a služeb je pouze krátkodobé, dlouhodobě je neovlivní, dlouhodobým důsledkem je pouze snížení inflace).

Inflace

Holman (2011, p. 527) uvádí, že inflace neboli cenová hladina je definována jako růst cen – to znamená – zmenšování kupní síly peněz. Díky inflaci se zmenšuje množství zboží a služeb, které si lze za peněžní jednotku koupit, neznamená to ale, že se zmenšuje množství zboží a služeb, které si lze pořídit za důchod – inflace zvyšuje veškeré ceny, tudíž i mzdy.

Pavelka (2007, p. 134) považuje inflaci za jeden z fenoménů vývoje ekonomik, je jím popisována jako něco, co má na život lidí negativní vliv. Brčák a Sekerka (2010, p. 173) pak inflaci definují jako projev ekonomické nerovnováhy, která pak vede k růstu cenové hladiny. Jejím důsledkem je pak znehodnocení peněz. Inflace se kvantitativně vyjadřuje jako míra inflace, což je označení změny cenového indexu (uváděno v procentech) oproti minulému období.

Pavelka (2007, p. 135) uvádí, že ke zjištění inflace se běžně využívají tři základní cenové indexy – index spotřebitelských cen (CPI), index cen výrobců (PPI) nebo deflátor HDP. CPI je nejpoužívanějším cenovým indexem. Jeho princip spočívá v měsíčním statistickém zjišťování ceny určitého koše statků a služeb, které do určeného koše byly zařazeny dle výdajů domácností v určitém roce – roce základním. Jelikož jsou ale v každé zemi přikládány jednotlivým spotřebním košům jiné váhy, není podle CPI relevantní porovnávat inflaci na mezinárodní úrovni. Eurostat tak přišel s obměnou tohoto cenového indexu a inflace EU je tak počítána pomocí harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) (ECB, 2017).

Dle Holmana (2011, p. 529) patří mezi další používaný cenový index, index cen výrobců (PPI). Ten poukazuje na to, jak působí domácí inflace na konkurenceschopnost lokálních výrobců v porovnání se zahraničím. Jako základ pro výpočet slouží též jako u CPI koše, avšak složení těchto dvou košů se liší.

Posledním zmíněným a často používaným cenovým indexem pro výpočet inflace je dle Samuelsona (2009, p. 441) cenový index HDP nazývaný deflátor HDP. Ten představuje cenu všech statků a služeb, které byly na území daného státu vyprodukovány.

Jak uvádí Jurečka (2010, p. 96) lze dle velikosti a rychlosti rozlišovat tři druhy inflace, kterými jsou inflace plíživá, pádivá a hyperinflace. Inflace pádivá je druh inflace, probíhající delší období s relativně mírným a stabilním tempem. Její míra se pohybuje v jednociferných číslech, proto tento typ inflace není pro ekonomiku negativní a víceméně je považována za projev zdravého vývoje ekonomiky. Naopak pádivá inflace je dle Pavelky (2007, p. 145) již pro ekonomiku země nebezpečná, neboť dosahuje dvou či trojciferných hodnot. Při tomto stavu lidé ztrácí důvěru v peníze a snaží se jich tak držet co nejméně. Finanční trhy tak ochabují a lidé investují do fyzických aktiv, nakupují nemovitosti a odmítají půjčovat peníze za obvyklé úroky.

Hyperinflaci popisuje Samuelson (2009, p. 671) jako rakovinu země. Říká, že země vykazující inflaci pádivou, má stále možnost přežít, zatímco ta s hyperinflací je bez vnější pomoci odkázána k zániku. Hyperinflace je charakteristická růstem cen o milion či více procent ročně a jako odstrašující případ tak může sloužit hyperinflace ve výmarské republice ve 20. letech.

Jak ve svém článku zmiňuje Bukač (2004), důsledky inflace v ekonomice jejíž míra se pohybující se okolo 2 % rozvoji ekonomiky nijak nepřekáží. Naopak míra inflace vyšší než 10 % je velice nepředvídatelná, jelikož má tendenci více kolísat a hrozí i její prudké zvýšení. S tím pak přichází rostoucí úrokové sazby a celková nejistota.

3.4.11 Zahraniční obchod

Dle agentury CzechTrade (2016), je Irsko typickou zemí orientovanou na export svých produktů a služeb, a to zejména díky investicím velkého počtu nadnárodních společností, jejichž produkce je převážně zaměřena na export. Irské podniky, které jsou vlastněny zahraničními firmami se na vývozu podílejí zhruba 85 %. Nejdůležitějšími obchodními partnery jsou Velká Británie a Spojené Státy Americké.

Dle dat agentury CzechTrade (2016), co se týče komoditní struktury zahraničního obchodu, v posledních letech se daří exportu služeb, na což měl velký vliv v Irsku hojně rozšířený IT sektor. Z těch tradičních odvětví hospodářství je v rámci vývozu na čele export

potravin a nápojů, avšak pomyslný prim po dlouhou dobu drží produkty firem chemického a farmaceutického průmyslu. (viz. Tabulka 2).

Tabulka 2 – komoditní struktura vývozu v Irsku v letech 2014-2016 (v mil. eur)

komodita/rok	2014	2015	2016
Potraviny a živá zvířata	9,35	9,878	10,073
Nápoje a tabák	1,147	1,288	1,33
Surové materiály	1,795	1,771	1,531
Minerální paliva	847	773	661
Živočišné a rostlinné oleje	62	57	78
Chemikálie a příbuzné výrobky	51,569	64,224	66,44
Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	1,871	2,105	2,137
Stroje a dopravní prostředky	12,1	16,808	19,008
Průmyslové spotřební zboží	12,628	14,299	14,658
Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	607	563	336

Zdroj: vlastní zpracování; CSO (2017)

Podle dat z CSO (2014) jsou nejčastěji dováženými produkty stroje a dopravní prostředky, chemikálie a příbuzné výrobky a potraviny a živá zvířata.

Kumulované zahraniční investice v Irsku, dle údajů CSO (2016) se v roce 2014 pohybovaly na hranici 312 mld. eur (meziroční růst pouze o 9 %), téměř polovina investic pochází z Nizozemí, dále pak z Bermudských ostrovů a USA. Kumulované irské investice v zahraničí se pohybovaly okolo 523 mld. eur za rok 2014 (meziroční růst o 34 %), kdy Irsko převážně investovalo v zemích jako je Lucembursko, Velká Británie a USA.

3.5 Novodobý vývoj irského hospodářství

3.5.1 Transformace irské ekonomiky před obdobím keltského tygra

Podle Kirbyho (2010) bylo Irsko po dvě staletí považováno za jednu z nejchudších zemí Evropy, kdy se ještě v roce 1985 řadilo v žebříčku nejchudších zemí EU na třetí místo (22,9 % lidí žilo na pokraji chudoby), hned za Řecko (28 %) a Portugalsko (24 %), kdy během 90. let dosáhlo neočekávaného a dle všeho již neopakovatelného ekonomického růstu, kterým předstihlo celoevropský průměr a zařadilo se mezi ekonomicky nejvyspělejší země EU.

Jak uvádí Sharry a White (2000) se Irsko od zbytku Evropy oddělilo na "vývojové křižovatce" na počátku 20. století, kdy bylo hospodářství v té době nově osamostatněného státu plně závislé jen na zemědělství a chovu, přičemž rozvinuté země západní Evropy se vydaly vstříc industrializaci. Hlavní problém irského hospodářského vývoje byla špatně nastavená politika a nedostatečně vyvinutý průmysl. To vše se promítlo do ekonomiky, kdy země vykazovala vysokou míru nezaměstnanosti a chudoby, a to se dále projevovalo na vysokém procentu emigrace ze země. Kvůli vysoké míře nezaměstnanosti klesla populace v letech 1841-1925 z 6,5 milionů obyvatel na 2,9 milionů. Irská vláda se tak rozhodla tento nepříznivý vývoj změnit, kdy ve 30. letech započala snahy o znovu nastartování ekonomiky, avšak tato opatření se začala projevovat až o 20 let později a to ve 50. a 60. letech.

Dle Kirbyho (2010) v 50. letech 19. století Irsko zahájilo snahy o liberalizaci obchodu a přeorientování obchodní politiky na proexportní. Tímto byla založena nová obchodní politika, která měla za cíl přilákat investory nadnárodních korporací do Irska s účelem zrychlení industrializace a podpoření aktivity domácího sektoru. Tento trend pak následoval i v 60. letech, kdy se Irsku přezdívalo "lovec a sběrač" přímých zahraničních investic. Jednou z nejdůležitějších institucí, která měla za úkol vytvořit nové strategie pro rozvoj průmyslu se stala agentura IDA (Industrial Development Authority), která se snažila v 60. letech do země přilákat firmy textilního průmyslu (Wrangler, Bluebell, Farah Jeans, aj.) IDA k přilákání nadnárodních značek snažila přistupovat tak, že je odchytila v počátku jejich životního cyklu, kdy pomocí nízkých daní ze zisku chtěla docílit jejich usídlení v zemi. Irská vláda vydala několik nástrojů pro liberalizaci obchodu, mezi něž patřilo podpora proexportně orientované produkce, poskytování grantů nebo odbourání překážek na trhu k dosažení většího propojení se zahraničními trhy.

Podle Sharryho a Whitea (2000) bylo hlavním záměrem těchto opatření dopomoci k rozvoji domácího trhu a jeho odvětví tím, že se budou učit od nově přichozích zahraničních firem. Díky investicím do průmyslu a uzavíráním dohod o volném obchodu, pomocí kterých docházelo k postupnému odbourávání překážek obchodu, bylo v tomto období dosaženo zlepšení v hospodaření země. Tato politika však nebyla dlouhodobě udržitelná. Problém této strategie se však projevil až později, tím bylo upřednostňování zájmu velkých zahraničních korporací na úkor zájmu domácího. Ačkoli docházelo v Irsku k hospodářskému růstu, byl převážně způsoben výkoností zahraničních firem. Příchod nových firem měl mít na svědomí

vytvoření mnoha pracovních míst pro irské obyvatelstvo, avšak od poloviny 60. let do konce let 70. nezaměstnanost v Irsku stagnovala. V Irsku vládla duální průmysl (zahraniční sektor má rostoucí tendenci a s tím i jeho produktivita – je hnací silou hospodářství, naopak domácí sektor ekonomiky zaostává, produktivita a zaměstnanost klesá a tato část hospodářství již není tak zisková).

Podle Kirbyho (2010) byl v 70. letech kladen velký důraz na modernizaci počítačového průmyslu a převážně zaměřeni se na hi-tech průmysl. Díky těmto opatřením přišlo do země mnoho firem jako General Electric, Ecco, Core Memories a později v 80. letech i giganti jako Apple a Intel. Příchod těchto firem sice vedl k rychlému růstu ekonomiky, avšak nedokázal zabránit emigraci a snížit nezaměstnanost.

3.5.2 Ekonomický zázrak v Irsku: Keltský tygr

Jak uvádí Kirby (2010) na počátku 80. let se Irsko těšilo výborné ekonomické situaci. Tento jev byl však převážně způsoben silnou pozicí nadnárodních firem. V tomto období v Irsku působilo zhruba 1 000 zahraničních společností, jejichž investice do hospodářství překračovaly 4 mld. liber. Na přelomu desetiletí působilo na 900 firem v oblasti hi-tech a produkovaly 16 mld. liber celkové hodnoty zboží a služeb, avšak jen zboží a služby v hodnotě 1 mld. Liber byly produkovány domácími společnostmi. Domácí průmysl se tak odsouval na druhou kolej a začal být přehlížen, byl též nekonkurenceschopný a závislý na činnosti velkých zahraničních firem. Ty zvyšovaly požadavky a standardy ve výrobě a domácí firmy nebyly schopny tak velké konkurenci odolat. Byla tudíž nutná změna a posílení domácího sektoru. Avšak veškeré snahy byly přerušeny spadnutím do fiskální krize, která měla na svědomí vysokou míru nezaměstnanosti (přes 17 %) a velmi nízkou životní úroveň vedoucí opět k emigraci obyvatel. V Irsku vládla ekonomická nerovnováha, země vykazovala vysoký státní dluh a při porovnání s Velkou Británií dosahovalo Irsko pouze 63 % britského HDP na obyvatele (Powell, 2003, pp. 431-448).

Dle Kirbyho (2010) se osamostatnění se od zahraničních firem projevilo až po fiskální krizi. Velkou roli zde hrála již zmíněná agentura IDA, která měla být pomyslným spojovacím prvkem mezi domácími a zahraničními firmami. Díky opatřením vlády vedoucí k postupnému propojování domácích a zahraničních firem a také díky příznivě nastavené dotační politice EU se Irsko dostalo do pozice, kdy bylo označováno jako Keltský tygr.

První krok ke spuštění expanze byl učiněn v roce 1987, kdy vládnoucí strana Fianna Fáil zavedla protikrizová opatření, jejichž cílem bylo snížení rozpočtových deficitů pomocí krácení veřejných výdajů (Powell, 2003). Toto byl přesný opak toho, co přivedlo zemi do fiskální krize a recese a tato strategie měla též za cíl přinést eliminaci role státu v ekonomice. K rychlému rozvoji ekonomiky byly nápomocny finanční podpory ze strukturálních fondů EU, které byly v Irsku uplatňovány v několika oblastech (rozvoj infrastruktury, podpora soukromého sektoru, zlepšení lidských zdrojů a dotace do zemědělství) (Kirby, 2010).

Dle Lanea (2011) se na pozitivním vývoji podílel i zlepšení situace v oblasti vzdělání a zapojení žen do pracovního procesu.

Dle Kirbyho (2010) dobrému vývoji ekonomiky přispěla i situace na světových trzích, kde byla zvýšená poptávka po zboží s vysokou přidanou hodnotou a zároveň nízkou hmotností, jako například léky a hi-tech produkty. V tomto období se hi-tech průmysl podílel na průmyslové produkci 52 %.

Jak uvádí Powell (2003) bylo Irsko na konci 20. století díky práci agentury IDA velmi zajímavou destinací pro zahraniční investory, kteří byli do Irska přilákáni díky dostupné a kvalifikované pracovní síle (nástup silných ročníků do produktivního věku), výhodným investičním pobídkám a nízkým daním ze zisku. Na úspěchu Irska v 90. letech se podílelo mnoho faktorů a kombinace několika obchodních politik, kdy byly k dispozici veškeré ekonomické svobody.

Na konci 90. let Irsko vykazovalo více než 10procentní tempo hospodářského růstu (World Economic and Financial Surveys, 2013). V té době skvělý výsledek ekonomiky se ve statistikách projevil i pomyslným vítězstvím, kdy země vykazovalo HDP vyšší, než nejvyspělejší země EU (Německo, Velká Británie) (Kirby, 2010). V tomto období i zaměstnanost dosahovala historického minima.

Podle Kirbyho (2010) rostla v Irsku i životní úroveň, bylo dosaženo plné zaměstnanosti, což bylo důvodem k růstu mezd v zemi (Lane, 2011). Irsku se tak začalo říkat Keltský tygr, což mělo souvislost s obdobně rychle se rozvíjejícími zeměmi v jihovýchodní Asii (Hong Kong, Singapur, Taiwan), kterým se po prudkém vzestupu a rychlému hospodářskému vývoji přezdívalo asijské tygři (NIZ).

3.5.3 Úvěrový a nemovitostní boom v Irsku

Dle Evropské Komise (2012) byla pro Irsko charakteristická devadesátá léta vstupem do EMU a dosažením zlepšení výkonosti domácí ekonomiky, které bylo posíleno širokou základnou dobře prosperujících zahraničních firem, kdy plynulo mnoho finančních prostředků do státní kasy díky dobře nastavené exportní politice, se země vyhoupla na úroveň vyspělých západoevropských zemí. V roce 2010 ekonomika keltského tygra vykazovala nejlepší výsledky za poslední desetiletí.

Jak dále Evropská Komise (2012) uvádí, velký ekonomický pokrok, který Irsko předvádělo, musel dříve nebo později skončit. Avšak si nikdo nemyslel, že ekonomický boom přejde plynule do ekonomické krize. Ironické je, že faktory, které Irsku pomohly se v 90. letech dostat na vrchol, zapříčinily o několik let později celkový propad. Hlavním důvodem byla závislost na zahraničních firmách a zahraničních trzích, kolaps tedy nastal následkem nestabilní situace na trzích mimo irské hranice v kombinaci se špatnou stabilitou irského hospodářství. V této kapitole budou popsány základní faktory, které přispěly k tak markantní změně v irském hospodářství.

Populace a její vliv na rozmach stavebního sektoru

Na konci dvacátého století byl v Irsku trend zvyšujícího se počtu imigrantů, kdy díky zlepšujícím se podmínkám pro život a později také díky rozšíření EU o dalších 10 zemí, bylo snadnější se do země přistěhovat a trvale se zde usadit. V závislosti zvyšující se populace rostla také poptávka po vlastním bydlení, kdy díky zvyšující se poptávce po nové výstavbě rostl stavební průmysl, na kterém se irské hospodářství stalo závislé (Lane, 2011). Stavební sektor byl tak úměrný růstu populace, vytvořil sice mnoho nových pracovních míst, díky čemuž se míra nezaměstnanosti pohybovala na úrovni 4,5 %, avšak tím i nepřímě vytvářel tlak na zvyšování mezd (European Commission, 2012).

Dle Kellyho (2010) byl výkon stavebního sektoru v Irsku podobný tomu, jaký vykazovaly ostatní vyspělé státy (5 % HDP), avšak před vypuknutím krize v letech 2006-07 už byl tento podíl trojnásobný. Stavebnictví se tak stalo hnacím motorem irského hospodářství, kdy toto odvětví těžilo převážně z období ekonomického rozmachu a vysoké poptávce po nové výstavbě.

Zaměstnanost

Jak již bylo zmíněno výše, dle Powella (2003) boom ve stavebnictví šel ruku v ruce s mírou nezaměstnanosti, kdy výstavba nových projektů zvyšovala nabídku na trhu práce, díky čemuž míra nezaměstnanosti klesala a domácnosti tak disponovaly vyššími příjmy. Počet lidí zaměstnaných ve stavebním průmyslu se během let 2003-07 zvýšil o téměř 100 000 a i nárůst mezd se zcela vymykal evropskému průmyslu, který se v té době pohyboval okolo 10 % (v Irsku 30 %).

Stavebnictví hlavním zdrojem příjmů

Jak uvádí Honohan (2009), růst obyvatelstva, který byl zčásti způsoben imigrační vlnou, měl za příčinu růst poptávky po bydlení. Rozmach stavebního průmyslu byl tak markantní, že se národní hospodářství stalo na tomto sektoru zcela závislé. Tento jen dopomohl také k rozvoji jiných odvětví, kterým byly finanční služby (úvěry a hypotéky), které značně financovaly stavební činnost. Avšak poptávka po úvěrech nepřicházela pouze ze stran developerských firem, ale též ze strany domácností a bank. Stát se na příjmech ze stavebnictví stal natolik závislý, že se pro něj tyto příjmy staly podstatnější než klasické příjmy, kterými jsou daň z přidané hodnoty nebo daň z příjmu fyzických osob.

Dle Evropské Komise (2012) se irská vláda i nadále mylně domnívala, že dobře fungující ekonomické prostředí může dále stabilně fungovat bez jakékoli změny obchodní politiky, a tak se stále snažila do země nalákat investory se zahraničním kapitálem, a i nadále zvyšovat životní úroveň v zemi. Díky silné fiskální pozici, poklesu nezaměstnanosti a růstem HDP ve spojení s prosperujícím stavebním průmyslem, z čehož do státní kasy proudily nemalé peníze, si vláda dovolila snižovat daně a zvyšovat veřejné výdaje.

Podle Evropské Komise (2012) v momentě, kdy nastal moment zhroucení trhu s nemovitostmi, přišla irská vláda o značný zdroj příjmů do státního rozpočtu. Jakmile celý systém zkolaboval, neměla vláda dostatečné prostředky, aby mohla financovat svoji činnost. Kolaps daňových výnosů, který byl důsledkem nemovitostního boomu způsobil později fiskální krizi v Irsku.

Růst inflace a cen nemovitostí

Dle Kirbyho (2010), zvýšená poptávka po bydlení ze strany domácností vytvořila tlak na růst cenové hladiny a tím i cen nemovitostí. Nízká nezaměstnanost, nízká úroková míra a rostoucí ceny nemovitostí, zvyšující se zejména díky pozitivním prognózám, vytvořily z investic do nemovitostí velmi dobrý způsob, jak zhodnotit své finance.

Úvěrový boom

Jak tvrdí Kirby (2010), díky stále prosperujícímu stavebnímu průmyslu, který tak vytvářel prostory pro vznik nových pracovních míst, vedl k růstu mezd a nízkým úrokovým mírám, logicky přispíval k potřebě vlastního bydlení a k již zmíněným rostoucím cenám nemovitostí. Jako výsledkem v Irsku začalo období tzv. úvěrového boomu. Díky dostupnosti úvěrů se po propuknutí úvěrové bubliny vyšplhaly půjčky nefinančního sektoru až na 100 % HDP ročně (v nejlepších letech označovaných jako období keltského tygra okolo 60 % HDP). Tento zvyšující se trend úvěrů se projevil hned v několika oblastech – od zadlužování developerů, stavebních firem a domácností, až k zadlužování irských bank.

Podle Kellyho (2010) si v roce 1995 domácnost s průměrnými příjmy žádala o hypotéku, jejíž výše se rovnala průměrnému výdělku na období tří let (přičemž cena domu odpovídala platu za čtyřleté období). Porovná-li se tato situace s rokem 2006, kdy již v plném proudu probíhala hypoteční bublina, stejná rodina by si byla musela vzít hypotéku rovnající se průměrnému osmiletému platu (kdy cena domu odpovídala platu na období deseti let).

Zadluženost irských bank

Dle Sharryho a Whitea (2000), nebylo zadlužování domácností a developerských firem z pohledu irského hospodářství tak velkým problémem, zadlužování finančních institucí už problémem pro stát bylo.

Z důvodu růstu hodnoty hypotečních úvěrů domácnostem i půjček stavebním firmám, rostly dle Kellyho (2010) i finanční závazky irských bank. Během nemovitostní expanze se bankovní úvěry vyšplhaly až na 200 % národního důchodu. V roce 2008 tak irské banky půjčily developerům o 40 % více a domácnostem o 75 % více než na začátku tisíciletí.

Podle Lanea (2011) jsou banky v normálních případech odkázány na svá vlastní depozita, která poté používají k poskytnutím dalších úvěrů. Zde v tomto případě potřeboval bankovní systém kvůli vysoké poptávce po úvěrech, další zdroje financování a stal se tak závislý na krátkodobých mezibankovních půjčkách a dluhopisech, které byly poskytovány na zahraničních finančních trzích. Vše bylo mnohem snadnější díky bankovní integraci a přechodem na společnou měnu EU (European Commission, 2012). V této době bylo získat půjčku velmi snadné, a to díky snižování standardů pro poskytování půjček, a tak získat hypotéku mohli i méně bonitní žadatelé. Irské banky se zadlužovaly vůči zahraničí, díky čemuž byl podpořen růst spekulativní nemovitostní bubliny.

3.5.4 Kulminace a výbuch úvěrové a nemovitostní bubliny

Proces nafukování cenové bubliny funguje na principu investic do aktiv za vyšší cenu, než je jejich skutečná hodnota s primárním cílem vyššího zisku (mohou být ale i ztrátové) (Musílek, 2008). V Irsku došlo k přehřátí stavebního sektoru, kdy vysoká poptávka po bydlení způsobila, že úvěry a hypotéky mohli dostat i méně bonitní klienti, což později způsobilo prasknutí nejprve nemovitostní a později i úvěrové bubliny. Výbuch nemovitostní bubliny vedl k propadu cen nemovitostí a s tím spojený úprk investorů z tohoto odvětví a snížení aktivity stavebního sektoru, na kterém bylo irské hospodářství velmi závislé (CSO.ie, 2016).

V roce 2007 byla situace v Irsku velmi napjatá, vysoká inflace a vysoká celková zadluženost prorokovali, že prasknutí nemovitostní a úvěrové bubliny je jen otázkou času. V tomto roce rostly ceny nemovitostí rychleji, než náklady na jejich výstavbu a správu, postavena byla jen polovina toho, co ve Velké Británii, přičemž britská populace byla 14x větší než ta irská (Kelly, 2010).

Náhlý propad cen nemovitostí byl způsoben růstem úrokových sazeb, jehož následkem byly problémy méně bonitních dlužníků s plněním svých závazků vůči bankám. Banky tak musely uvalit na nemovitosti, kterými jejich klienti při sjednávání hypoték ručili, zástavy. Avšak i hodnota těchto nemovitostí klesala, a i při potenciálním prodeji těchto nemovitostí by získaná částka nedokázala pokrýt plnou částku poskytnutého úvěru (Musílek, 2008). Prasknutí bubliny tak způsobilo, že vzniklo mnoho prázdných a neprodaných nemovitostí, klesající příjmy do státní pokladny i rostoucí nezaměstnanost a zmenšující se populace (Kelly, 2010). To vše vedlo dle Lanea (2011) k spuštění finanční

krize, která poznamenala jak majitele nemovitostí, tak hlavně finanční instituce, jako banky a investory do CP. Posledním stádiem prasknutí cenové a úvěrové bubliny je přelití a ovlivnění chodu reálné ekonomiky. Neudržitelná nestabilita domácího trhu způsobená nemovitostní a úvěrovou bublinou vyvrcholila nakonec v krizi celé ekonomiky, svůj podíl na tom mělo též vysychání zahraničních zdrojů a pády velkých amerických bank (Lehman Brothers).

3.5.5 Dopady a hlavní problémy

Jak uvádí CBI (2012), stav irské ekonomiky po prasknutí nemovitostní a úvěrové bubliny byl velmi špatný. Hlavním faktorem byla značná závislost na stavebním sektoru, o to větší paradox je, že to, co Irsku v počátcích velmi pomohlo se dostat na vrchol, o několik let později dostalo zemi do velmi vážné krize. Přicházející krize způsobila především problémy a vysoké ztráty bankovnímu sektoru. Irsko se díky tomu ocitlo v hluboké recesi, což se projevilo na hlavních makroekonomických ukazatelích (nárůst inflace, nárůst nezaměstnanosti, pokles HDP i konkurenceschopnosti, rostoucí veřejný dluh nebo růst deficitu státního rozpočtu).

Všeobecně by se problémy, se kterými se irská vláda musela vypořádat, daly shrnout do tří skupin: snížení ekonomické aktivity, velké ztráty bankovního sektoru a zhoršení fiskální pozice (European Commission, 2012).

Dle dat z World Economic and Financial Surveys (2013) bylo Irsko kvůli závislosti bank na mezinárodní finanční trhy jednou z nejvíce zasaženou zemí. První známky propadu ekonomiky byly zaznamenány v roce 2008, kdy meziroční přírůstek HDP byl v záporných číslech, přičemž celoevropský průměr se pohybovat těsně nad nulou. Nejhorší výsledek však Irsko vykázalo až o rok později, kdy se finanční krize objevila i ostatních zemí Evropy. Irsko však vykázalo tak špatná čísla, se které nepředpovídaly žádné prognózy – dosáhlo deficitu meziročního reálného HDP -4,4 % a upadlo do hluboké recese. Situaci se podařilo stabilizovat až v roce 2011, kdy se znovu přehouplo do kladných čísel. Od roku 2009 do 3. čtvrtletí 2010 došlo ke kumulativnímu poklesu HDP o celých 21 %.

Mimo jiné se úpadek ekonomické činnosti projevovat dle Kirbyho (2010) i poklesem konkurenceschopnosti, kdy irský trh, silně závislý na zahraničních firmách, nebyl schopný

se přizpůsobit situaci, kdy zkolaboval trh s nemovitostmi – který byl pro ně nejen zdrojem příjmů do státního rozpočtu, ale také stavebnický sektor vytvářel mnoho pracovních míst.

Růst úrokových sazeb spolu s poklesem cen nemovitostí měli podle Kellyho (2010) na svědomí snížení poptávky a zpomalení prodeje nemovitostí, čímž vznikl velký problém pro irské banky – problémy se začaly projevovat i poklesem akcií těchto bank na finančních trzích. Jako velký problém se ukázala silná závislost na financování prostřednictvím mezinárodních finančních trhů, ztráty z nesplacených hypoték a úvěrů a kvůli rostoucí nezaměstnanosti i prodlení splacení ze strany dlužníků.

Nesoulad mezi rozpočtovými příjmy a výdaji neboli fiskální nerovnováha, byla způsobena krácením daní z příjmů, poskytováním úlev na daní a vlastně všechna další opatření, pomocí kterých se snažila irská vláda ve spolupráci s agenturou IDA přilákat do země zahraniční investory. Během 15 let prosperity státu vláda vynakládala značně vysoké výdaje, zatímco dosahovala značných přebytků rozpočtu a těšila se snižujícím se podílem veřejného dluhu na HDP (World Economic and Financial Surveys, 2013). Vysoké státní výdaje však zůstávaly i během období nemovitostní a úvěrové bubliny i po následném výbuchu a upadnutí hospodářství do recese. V tomto období se výnosy z daní popadly o 20 %, zatímco vládní výdaje se zvýšily o 9 %. Rostoucí deficit státního rozpočtu, primárně způsoben tím, že ekonomika byla hnána převážně domácí poptávkou, místo proexportně orientovanou politikou. To způsobilo nemožnost dosáhnout na potřebné zdroje, a to vedlo k růstu státního dluhu, kdy v roce 2005 se rozpočet z vyrovnaného stavu přehoupnul do silně deficitního (Kelly, 2010). Následkem deficitu došlo k velkým fiskálním problémům a dopadům na reálnou ekonomiku.

3.5.6 Záchranný program MMF a EU

Rostoucí problémy irského hospodářství a zvyšující se napětí na evropských trzích se státními dluhopisy donutily dle CBI (2012) irskou vládu požádat na konci roku 2010 o pomoc Mezinárodní měnový fond a Evropskou Unii. Nakonec byl odsouhlasen pomocný balíček 85 mld. EUR, kdy členové EU přispěly 22,5 mld. EUR, MMF též 22,5 mld. EUR, země eurozóny přes tzv. Evropský nástroj finanční stability 17,7 mld. EUR, Velká Británie na základě bilaterálních dohod 3,8 mld. EUR a Dánsko se Švédskem dohromady částkou 1 mld. EUR, přičemž Irsko přispělo zdroji z hotovostních rezerv ministerstva financí a národního důchodového rezervního fondu 17,5 mld. EUR (European Commission, 2015).

Tyto finanční prostředky byly primárně určeny na stabilizaci bankovního sektoru a upevnění irského hospodářství v období 2010-13. Zároveň muselo Irsko dodržovat přísná opatření týkající se regulace bankovního sektoru, celkové stabilizace nebo strukturálních reforem.

Dohoda a pozdější implementace ozdravných opatření, která měla zachránit Irsko před bankrotem a dopomoci mu k uzdravení ekonomiky, byla dle informací Evropské Komise (2012) v režii irské vlády, zatímco ostatní aktéři této dohody (EU, MMF a ECB) byli v roli poradců. Program uzdravení byl zaměřen na tři nejvíce zasažené oblasti irského hospodářství – strukturální reformy, reformy bankovního sektoru a fiskální konsolidace.

Jednou ze tří oblastí, na kterou se irská vláda zaměřila byly dle Evropské Komise (2012) strukturální reformy. Za účelem posílení ekonomického růstu a obnovy hospodářské soutěže byla provedena reforma pracovního trhu, kdy byla zavedena opatření ke zlepšení pracovních standardů a podmínek pro nezaměstnané. Irská vláda se též snažila o posílení konkurenceschopnosti v zemi tím, že zaváděla ochranná opatření méně rozvinutých ekonomických odvětví.

V rámci revitalizace hospodářství bylo za potřebí též zreformovat bankovní sektor, který krizí utrpěl největší ztráty. Vláda se zavázala zajistit vklady a většinu dluhopisů irských bank a přislíbila utratit 40 mld. EUR na nákup nesplacených úvěrů a hypoték a investovat okolo 30 mld. EUR do chodu irských bank. I přes tuto pomoc byly irské banky ve špatném stavu (Kelly, 2010). Finanční podpora MMF a EU byla zaměřena na novou finanční strategii, která měla za cíl vytvořit v Irsku menší a kvalitnější financovaný bankovní sektor. Tento úkol byl však velmi složitý, a to převážně kvůli špatnému stavu, jak na trzích mezinárodních, tak i tuzemských, avšak byl velmi důležitý kvůli snížení celkového zadlužení země. Vše bylo dokončeno ještě před daným termínem a s nižšími náklady, než bylo původně plánováno (European Commission, 2012).

Kvůli nevyrovnanému rozpočtu se Irsko muselo podle Kellyho (2010) potýkat s fiskálními problémy. Bylo zapotřebí obnovit udržitelnost veřejných financí a díky tomu znovu nastartovat zaměstnanost, ustálit inflaci na přijatelné úrovni a vytvořit přijatelné podmínky pro migranty. Irská vláda zareagovala pohotově a navrhla redukci výdajů a zvýšení daní. Hlavním cílem bylo do roku 2015 snížit státní schodek, kdy byl pro každý rok vytvořen plán budoucího vývoje, který měl být dodržován.

Jak uvádí Evropská Komise (2012), díky dobrým výsledkům, které v rámci stabilizačního programu irská ekonomika vykazovala, byly Irsku sníženy úrokové míry a prodloužení splatnosti v rámci celkového programu. To ulevilo irským daňovým poplatníkům a napomohlo k lepší udržitelnosti dluhu.

3.5.7 Úspěšnost záchranného programu

Po třech letech záchranného programu Kelly (2010) tvrdí, že Irsko všechny své cíle a závazky plnilo velmi svědomitě. Došlo k celkovému zlepšení vnitrostátních fiskálních pravidel a funkčnosti institucí. Banky úspěšně dokončily proces oddlužení a kapitálová přiměřenost se také zlepšila. I reformy pracovního trhu byly úspěšně implementovány a dopomohly k ustálení růstu nezaměstnanosti. Ta je v dnešní době jedna z nejnižších, kdy průměr EU činí 8,2 %, přičemž v Irsku se pohybuje okolo hranice 6,8 %. Ceny nemovitostí, které po prasknutí nemovitostní bubliny rapidně klesaly, znovu vykazují známky oživení.

3.6 Zahraniční politika a členství v mezinárodních organizacích

3.6.1 Zahraniční politika

Zahraniční politika Irska byla a v některých případech stále je ovlivňována několika faktory, mezi které patří neutralita, ekonomická závislost na Velké Británii a silné vazby na USA.

Jak tvrdí Zeman (2001), vymanit se ze závislosti na Velké Británii, která silně ovlivňovala jak životy obyčejných lidí, tak i hospodářství země po dlouhé období nebyl snadný úkol. I přes samostatnost Irska, byla země stále závislá na obchodu s nejbližším partnerem. Z této závislosti se jim podařilo vymanit až díky vstupu do ES (dnes EU), kdy k tomu dopomohlo především částečné přesměrování obchodních aktivit na evropský kontinent, stejně jako možnost se podílet na politice a hospodářství celé unie skrz zastoupení v evropských institucích. Upevnění, a i posílení vlivu přišlo až v 90. letech 20. století, kdy v Irsku probíhal ekonomický boom.

3.6.2 Irsko v EU a dalších mezinárodních organizacích

Samotný vstup do Evropské Unie (tehdy ještě Evropská Společenství) měl dle Zenkera (2016) od počátku v Irsku velkou podporu. Referenda o vstup do unie se v roce 1972 zúčastnilo 70,9 % obyvatel, z čehož se 83,1 % vyjádřilo souhlasně pro vstup. Už samotné přistoupení do ES přineslo zemi velké výhody, do té doby země závislá na svém největším

obchodním partnerovi – Velké Británii – se mohla díky vnitřnímu trhu bez jakýchkoli omezení angažovat i na jiných trzích. Irsko od počátku dokázalo dobře využít strukturální fondy, a nastartovat zlepšení v oblasti vzdělání a infrastruktury, z čehož pak v budoucnu těžilo. Irsko, země, která po mnoho let trpěla emigračními vlnami (díky emigračním vlnám se dnes k irskému občanství hlásí mnohonásobně více lidí, než kolik jich na ostrově žije) se postupem času stala zemí, která pro cizince představovala velmi lukrativní místo pro práci a život.

Dle Zenkera (2016) je Irsko jednou z mála zemí, kdy o důležitých věcech rozhodují sami občané skrz referenda. Rozhodování ohledně podepsání důležitých smluv v EU nevyjímaje. V roce 1987 irský lid rozhodl o prosazení Jednotného Evropského aktu, referendem bez problémů prošla i Smlouva o EU a následně v roce 1998 Amsterdamská smlouva. Irové však nehlasovali vždy kladně, v roce 2001 téměř 54 % odmítlo Smlouvu z Nice (opakování o rok později již prošlo). Nejvíce se však do popředí Irsko dostalo během rozhodování o podepsání Lisabonské smlouvy.

Dle referenda (2010) v roce 2008 odmítlo Lisabonskou smlouvu celkem 53,2 % voličů. Hledání důvodu, proč tomu tak bylo měla na starosti zvláštní parlamentní komise EU spolu s komisí irského ministerstva zahraničních věcí. Prvním důvodem bylo jisté snížení vlivu v EU, kdy od roku 2014 mohl být snížen počet komisařů, Irsko se však proti tomu ohradilo a vyjednalo si změnu Lisabonské smlouvy, která zaručovala, že i po roce 2014 si Evropská komise ponechá takový počet komisařů, kolik je členských států. Dalšími důvody odmítnutí Lisabonské smlouvy byla obava obyvatel, že nová smlouva ohrozí irskou vojenskou neutralitu a země také přijde o suverenitu v daňové oblasti a rodinné politice. Evropská Rada se však na konci roku 2008 dohodla na opatřeních, která stvrdí, že Lisabonská smlouva pravomoci EU nemění (v oblasti zdanění a ani v oblasti bezpečnostní a obranné politiky členských států). Také byly potvrzené pravomoci členských států v oblasti práva na život, vzdělání a rodiny.

Jak uvádí Škrábalová (2013), Irsko ve své unijní historii předsedalo EU již 7x – naposledy po 8 letech v roce 2013. Úspěšnost země s předsednictvím se připisuje hlavně tomu, že Irsko jako neutrální stát klade důraz na rychlé uzavření kompromisu, před prosazováním svých národních zájmů. V roce 2013 představení směru, kterým se po následující období EU ubírala, se Irsko spolupodílelo s Kyprem a Litvou v rámci tzv.

trojitého předsednictví, které slouží k tomu, aby oblasti zájmu EU na sebe kontinuálně navazovaly. V tomto roce těmito oblastmi zájmu bylo přijetí Víceletého finančního rámce pro období 2014-2020, otázka zaměstnanosti, lepší fungování vnitřního trhu, dohoda o volném obchodu mezi USA a EU a prohloubení HMU.

Podle Zastupitelského úřadu ČR v Dublinu (2016), je dlouhodobým cílem Irska, jakožto člena EU je boj s důsledky světové hospodářské a finanční krize. To byl mimo jiné i cíl posledního irského předsednictva EU (viz. výše). Irsko má též jako člen eurozóny velký zájem na ochraně a stabilitě eura. Vláda tak podporuje užší koordinaci hospodářských politik uvnitř EU a zejména pak eurozóny, na druhou stranu si nepřejí funkční rozdělení unie na eurozónu a ostatní – to by dle jejich názoru narušilo koncept jednotného trhu. V rámci víceletého finančního rámce na období 2014-2020 jsou pro Irsko prioritní otázky zemědělství, bezpečnosti potravin, výzkumu a inovací. Irsko se kladně přiklání k rozhodnutí, kdy rozpočet zachovává solidaritu i s méně vyspělými zeměmi, které byly významně poznamenány krizí. V obecné rovině je Irsko pro další rozšiřování unie, avšak s důrazem na správnou integraci zemí do tohoto společenství. Naopak velký problém pro ně představuje vystoupení Velké Británie z EU, která i přes značnou disharmonii v minulosti, je stále nejbližším obchodním partnerem.

Irsko v Evropské komisi (2014) zastupuje Phil Hogan, který má na starosti oblast zemědělské politiky a rozvoje venkova, tedy pro Irsko velmi důležitý sektor.

Strategie Evropa 2020

Evropa 2020 (2016) je strategií Evropské Unie, která je plánovaná na období deseti let, která se zaměřuje na vytváření pracovních míst a hospodářský růst. Byla zahájena v roce 2010 s cílem vytvořit podmínky pro inteligentní a udržitelný růst podporující sociální začleňování. Naplnění této strategie je prováděno pomocí pěti hlavních cílů, kterých by se mělo dosáhnout do roku 2020. Ty se týkají zaměstnanosti, výzkumu a vývoje, otázek klimatu a energetiky, vzdělávání, sociálního začleňování a snižování chudoby. Plnění těchto cílů je monitorováno pomocí evropského semestru, což je roční cyklus hospodářské a rozpočtové koordinace na úrovni EU.

Dle Evropské Komise vynakládá EU (2016) v rámci strategie Evropa 2020 velké úsilí na překonání hospodářské krize a snaží se vytvořit podmínky pro konkurenceschopnější

ekonomiku a vyšší zaměstnanost. Cílem je tedy dosáhnouti takového hospodářského růstu, který by byl díky efektivnějšímu investování do oblasti vzdělání, výzkumu a inovací inteligentnější, udržitelný a se silným důrazem na vytváření pracovních míst a snižování chudoby inkluzivní. K zajištění cílů byl zřízen systém správy ekonomických záležitostí, který se používá ke koordinaci opatření jak na vnitrostátní, tak i celoevropské úrovni.

Dále Evropská Komise (2015) uvádí, že výše zmíněných pět cílů má za úkol zlepšit hospodářský růst, jak jednotlivých členů EU, tak i unie jako celku. V rámci zaměstnanosti je cílem do roku 2020 zaměstnat 75 % osob ve věku 20 až 64 let. V rámci druhého cíle – výzkum a vývoj – je požadováno investovat do těchto oblastí 3 % HDP Evropské unie. Úkolem dalšího cíle je snížit emise skleníkových plynů o 20 % oproti stavu, který byl v roce 1990. Zároveň zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů na 20 % a též zvýšit energetickou účinnost o 20 %. Tento cíl je velmi důležitý, jelikož se v dnešní době stále většina států spoléhá na energie z neobnovitelných zdrojů a je nasnadě při stále se zvyšující spotřebě energie se začít zabírat blízkou budoucností, kdy tyto zdroje, které k životnímu prostředí nejsou nikterak přívětivé, vymizí a nebudou již k dispozici. Zvýšení zaměstnanosti a investice do výzkumu a vývoje by však přišlo vniveč, kdyby se EU nesnažila podpořit vzdělávání. V rámci čtvrtého cíle je snaha snížit míru nedokončení studia pod 10 % a dosáhnout alespoň 40 % podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva v kategorii 30 až 34 let. A v neposlední řadě se EU snaží dlouhodobě bojovat proti chudobě a sociálnímu vyloučení a má za úkol snížit alespoň o 20 milionů počet lidí žijících v chudobě či na pokraji chudoby a kterým hrozí sociální vyloučení. Všechny zmíněné cíle jsou navzájem propojené a podporují se, díky tomu pak zlepšení situace v oblasti vzdělání pomáhá zvyšovat zaměstnanost a snižovat chudobu, nebo investicemi do ekologických technologií pomáhá zmírňovat klimatické změny a pomocí toho vytvářet nové obchodní příležitosti a díky tomu i nová pracovní místa – což znovu snižuje nezaměstnanost.

Irsko a OSN

Podle Šlosarčíka (Šlosarčík, 2007), je irské členství v OSN středem zájmu jejich zahraniční politiky od vstupu v roce 1955. Zásady a hodnoty Charty OSN (jako udržování míru a bezpečnosti, podpora mírových řešení sporů, podpora lidských práv a svobod nebo

podpora hospodářského rozvoje) se Irsko vždy snažilo hájit a prosazovat. Irsko věří, že i přes svoji malou velikost můžou mít vliv na řešení globálních problémů.

Dle DFAT (2014) se Irsko zapojuje hned do několika oblastí v rámci OSN, mají svého zástupce v Radě pro lidská práva, i přes vojenskou neutralitu se irští vojáci podílí na mírových misích pod záštitou OSN již více než 50 let, snaží se pomáhat v rámci podpory klíčových rozvojových agentur OSN. Bývalá prezidentka Irska Mary Robinson byla komisařkou OSN pro lidská práva v letech 1997-2002, kdy v roce 2013 byla jmenována jako zvláštní vyslanec OSN pro oblast Velkých jezer. Irsko též v rámci OSN podporuje stáže pro dobrovolníky.

Irsko a OBSE

Jak uvádí DFAT (2012), bylo Irsko jedním ze zakládajících členů OBSE a tuto organizaci vidí jako klíčovou v rámci udržení evropské bezpečnosti. Irské priority v OBSE jsou totožné s těmi v EU, kdy přikládají důraz na oblast lidských práv. Dalšími prioritami Irska na půdě OBSE jsou zahrnuty v rezoluci Rady OSN 1325 o ženách, míru a bezpečnosti. Členové irské delegace též monitorují a aktivně se podílejí na práci OBSE v různých výborech, jakož i činnostech sekretariátu a různých institucí pod záštitou OBSE.

Členství v jiných mezinárodních organizacích

Dle údajů z Index Mundi (2016) je Irsko, mimo již výše zmíněných organizací, členem dalších mezinárodních organizací. V rámci Evropské Unie jsou členy ECB (Evropská centrální banka) – z důvodů členství v eurozóně a přechodu na jednotnou měnu, kdy veškeré pravomoci národní centrální banky přejímá ECB, a EIB (Evropská investiční banka). Jsou také členy MMF, díky jehož pomoci (spolu s dalšími aktéry), měli možnost požádat o záchranný balíček.

Dle portálu NATOaktual (2006) je Irsko, co se týče výčtu mezinárodních organizací, členem mnoha z nich, ale jednu v seznamu najít nelze. Tou je Severoatlantická aliance neboli NATO. Irsko jako jeden z mála členských států EU se veřejně staví k vojenské neutralitě, a to již od dob vzniku státu. Irsko nebylo nikdy zapojeno do žádného vojenského konfliktu (ve druhé Světové válce na straně Velké Británie bojovali pouze dobrovolníci, ne irská armáda).

3.7 Hypoteční a finanční krize

Finanční krize, která v roce 2008 začal pronikat na území Evropy a postupem času postihla ekonomiky téměř všech zemí světa a měla dle Musílka (2008) právě v Irsku velký vliv na stav ekonomiky, který se blížil k hranici státního bankrotu. Tato krize se ale začala projevovat už v polovině roku předchozího – 2007, kdy se začala šířit nejistota z amerického nemovitostního trhu, která byla způsobena nabobtnáním nemovitostní bubliny, kde ceny nemovitostí v období 2000–2006 vzrostly o více než 170 %.

Na začátku tisíciletí byl podle Dvořáka (2008) ale právě sektor s hypotékami pro banky velmi lukrativní a viděli v něm cestu k vyšším ziskům. Velmi populární byly hypotéky pro méně bonitní klienty (subprime mortgages), kdy od roku 2005 do vypuknutí krize investovaly americké banky na tomto trhu 1,3 bil. USD. Banky však nechtěly nést rostoucí riziko, a tak dané půjčky sekuritizovaly, spojily do balíčků a ty pak nabízely investorům. Tím banky získávaly kapitál k financování rizikových úvěrů, aniž by nesly riziko. Tyto balíčky byly na trhu velmi populární nejen mezi investičními firmami, ale také mezi zahraničními bankami jak asijskými, tak i evropskými.

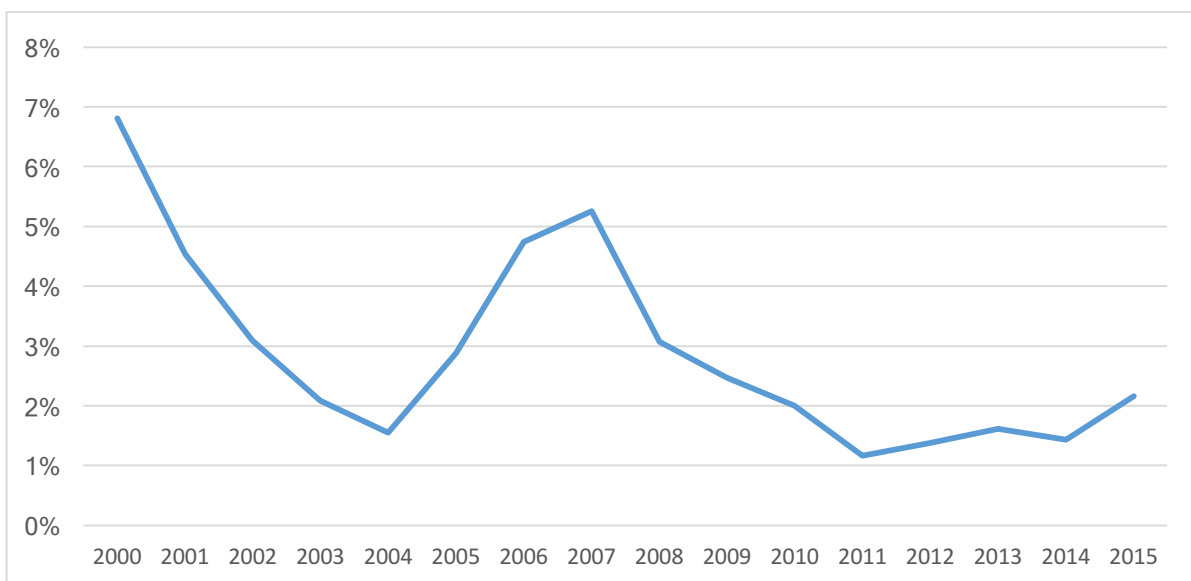
Tabulka 3 Hlavní hypoteční banky v USA a podíl subprime hypoték (v %, mld. USD)

Instituce	Rizikové hypotéky	Tržní podíl	Podíl rizikových hypoték
HSBC	52,8	8,8 %	100,0 %
NEW CENTURY	51,6	8,6 %	86,3 %
CONTRYWIDE	40,6	6,8 %	8,8 %
CITIMORTAGE	38	6,3 %	20,7 %
FREMONT INVEST and LOAN	32,3	5,4 %	99,4 %
AMERIQUEST	29,5	4,9 %	100,0 %
OPTION 1	28,8	4,8 %	82,3 %
WELLS FARGO	27,9	4,7 %	7,0 %
FIRST FRANKLIN	27,7	4,6 %	100,0 %
WASHINGTON MUTUAL	26,6	4,4 %	13,6 %
CELKEM	355,8	59,3 %	24,1 %

Zdroj: Vlastní zpracování, data z Financial Market Trends, 2007, vol. 1, no. 92

V Tabulce 3 je možné si všimnout, že hypoteční úvěry pro méně bonitní klienty tvořily u 10 největších hypotečních bank v USA v době boomu téměř jednu čtvrtinu všech hypoték. Celkem jen u těchto 10 bank rizikové hypotéky tvořily 355,8 mld. USD, což v momentě nějakých změn na trhu mohlo a také vyvolalo značné problémy.

Graf 3 Úroková míra v USA, v letech 2000-2015 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

Dle Musílka (2008) se na přelomu let 2006-07 méně bonitní dlužníci začínali dostávat do problémů, a to kvůli rostoucí úrokové míře (viz. Graf 3), která na přelomu tisíciletí klesla na historické minimum, na hranici téměř 1 % (naposledy v roce 1958) (Pololánik, 2008). To způsobilo postupné splasknutí bubliny, které je obvykle spouštěcím mechanismem hluboké finanční krize, poněvadž dojde k prudkému poklesu hodnoty aktiv, což má vliv nejen na majitele nemovitostí, ale i na poskytovatele úvěrů. Banky tak kvůli problémům dlužníků začaly postupně realizovat zástavy za nesplacené hypoteční úvěry, což se odrazilo nejen v poklesu cen na americkém trhu s nemovitostmi, ale i poklesem finančních produktů, které sloužily pro financování nemovitostního boomeru. Americké finanční instituce používaly k financování hypoték cenné papíry. Při poklesu cen nemovitostí tak logicky přišel pokles cen i těchto cenných papírů, krytých hypotečními úvěry. Investice do cenných papírů (collateralized debt obligations) byly po celém světě velmi populární (nejvíce pak mezi evropskými a americkými bankami, pojišťovny a dalšími finančními institucemi). Kvůli splasknutí bubliny začala na finančních trzích vznikat nejistota, v jakých portfoliích se nacházejí ztráty cenných papírů spojených s americkými hypotékami. Situace na finančních trzích zvýšila pozornost okolo majitelů tzv. toxických aktiv (aktiva, která byla neceněna na určitou hodnotu, kterou však ztratily při nejistotě na finančních trzích a pro jejich držitele se tak stala toxická) (Pololánik, 2008). V momentě, kdy se bance Lehman

Brothers nepodařil kapitálový vstup Korean Development Bank, odstartoval se tím výprodej akcií.

Problémy amerických finančních institucí ze září roku 2008 dosáhly podle Musílka (2008) takového rozměru, že se o nich začalo mluvit v souvislosti s globální finanční krizí, projevující se výrazným zhoršením velké většiny finančních indikátorů. Globální finanční systém se potýkal s nedostatečnou likviditou, rozsáhlou insolventností finančních institucí, významným poklesem hodnoty aktiv nebo snížením rozsahu alokace úspor ve finančním systému.

Zásah americké vlády byl více než potřebný a velmi očekávaný. Ten však na první pokus nebyl, jak uvádí Musílek (2008) schválen a nastalo tak zhroucení akciových kurzů. Na druhý pokus již schválen byl, avšak krize už byla v takovém stádiu, že vládní záchranný program přišel pozdě. Krize se již z hypotečního trhu rozšířila na akciové a později na peněžní trhy. Tím se pomalu začaly hroutit mezibankovní trhy, což mělo také vliv na odchod investorů z rizikových sektorů a zemí – jako Island, Maďarsko či Polsko. Celosvětová krize se tak začala projevovat nejen jako úvěrová, ale současně i jako krize likvidity a krize investiční.

Jak již bylo zmíněno výše, hlavní příčinou globální finanční krize byl vznik a poté splasknutí cenové bubliny na americkém nemovitostním trhu. Krize vyvrcholila v USA na podzim roku 2008 pádem investiční banky Lehman Brothers. To mělo dopad i na další země, kdy se díky liberalizaci na trhu nemovitostí americká cenová bublina, která vznikla v situaci, kdy očekávaný budoucí kapitálový zisk vede investory k nákupu aktiv za vyšší ceny, než jsou jejich reálné hodnoty, přelila i do dalších států.

4 Makroekonomický pohled na vývoj irské ekonomiky v období krize

Základním obdobím pro zhodnocení ekonomiky Irska bylo zvoleno období let 2000 až 2016 (nebo 2015, dle dostupných dat). Toto období bylo zvoleno z důvodu zachycení stavu irského hospodářství před, během a po hospodářské krizi, která velmi ovlivnila vývoj a směřování celého hospodářství. Po letech, kdy pod nadvládou Velké Británie bylo Irsko spíše v ústraní, hospodářství velmi strádalo. V té době nikdo nepočítal s tím, že se Irsko stane příkladem pro malé státy. Od 90. let 20. století zaznamenala irská ekonomika nikým nepředpokládaný hospodářský růst. Země začala díky reformám vlády vzkvétat a stala se tak jednou z nejrychleji se rozvíjejících zemí světa. Vysloužila si tak dle příkladu rychle se rozvíjejících zemí jihovýchodní Asie přezdívku Keltský tygr. Díky nastavené politice, kdy se vláda díky nízké dani ze zisku ve spolupráci s agenturou IDA snažila přilákat nové zahraniční investory, pro které země s vzdělanou a kvalifikovanou pracovní silou stala velmi lukrativní. Jako počáteční rok pro tuto práci byl zvolen rok 2000, kde se stále promítal rozmach irského hospodářství, kdy v roce 2001 došlo ke zpomalení celosvětové ekonomiky, což mělo dopad i na ekonomiku Irska. V roce 2008 přišel prudký propad, který byl způsoben splasknutím bubliny na trhu s nemovitostmi, krizi bankovního sektoru, na který měla vliv sílící celosvětová finanční krize. Hlavní příčinou vzniku bubliny na trhu s nemovitostmi v Irsku byl především nepřiměřený růst objemu poskytnutých úvěrů, ať již ve formě hypoték domácnostem, či úvěrů developerským společnostem, které se snažil vysokou poptávku po vlastním bydlení pokrýt novou zástavbou. Růst cen nemovitostí ve svém maximu překonal i průměrné ceny nemovitostí v USA i sousední Velké Británii. Kvůli kolapsu bank musela irská vláda požádat EU a MMF v roce 2010 o záchranný balíček, který však Irsko opustilo předčasně v roce 2013.

4.1 Vývoj hrubého domácího produktu v Irsku v letech 2000-2015

Pro vývoj hrubého domácího produktu ve sledovaném období byla vybrána data v běžných cenách v milionech eur a jsou zpracována v Tabulce 4. Pro výpočet základního (bazického) indexu byl zvolen rok 2000, jako rok výchozí.

V sledovaném období let 2000-2015 došlo k růstu HDP oproti roku základnímu o 136 %, což poukazuje na to, že i přes velký dopad hospodářské krize na celou ekonomiku

Irsko, je na tom v rámci HDP Irsko lépe, než tomu bylo před vypuknutím krize. Procentuálně nevyššího růstu nominálního HDP dosáhlo hospodářství v roce 2015, kdy oproti předchozímu roku dosáhlo zlepšení o 32,5 %.

Tabulka 4 Vývoj nominálního a reálného HDP v Irsku, v letech 2000-2015 (v %, mil. eur)

Rok	Míra růstu reálného HDP (v %)	Nominální HDP (běžné ceny v mil. euro)	Míra růstu nominálního HDP (v %)	Bazický index
2000	9,91	108 383	16,9	100
2001	6,06	121 941	12,5	12,5
2002	5,57	135 951	11,5	25,4
2003	3,69	145 557	7,1	34,3
2004	6,8	156 144	7,3	44,1
2005	5,79	170 216	9	57,1
2006	5,88	185 061	8,8	70,7
2007	3,75	197 293	6,6	82,0
2008	-4,4	187 687	-4,9	73,2
2009	-4,61	169 704	-9,6	56,6
2010	2	167 124	-1,5	54,2
2011	-0,06	173 070	3,5	59,7
2012	-1,08	175 754	1,5	62,2
2013	1,08	180 209	2,5	66,3
2014	8,45	193 160	7,2	78,2
2015	26,29	255 815	32,5	136,0

Zdroj: Vlastní zpracování; CSO (2017)

Do vypuknutí krize a prvního propadu reálného HDP v roce 2008, se průměrný růst reálného HDP v Irsku pohyboval okolo 5,9 %. V porovnání s růstem HDP v EU se Irsko v období před krizí pohybovalo na předních příčkách ekonomicky nejlepších zemí. První propad, jak již bylo zmíněno výše nastal v roce 2008 a to o 4,4procentních bodů, hlavním důvodem poklesu HDP byl postupný nárůst bubliny na trhu nemovitostí, ve stavebnictví a s nimi spojeného bankovního sektoru. V letech 2010–2012 byla míra růstu velmi nízká, kdy se pohybovala průměrně okolo 0,28 %. V roce 2013 však díky v roce 2011 přijatým opatřením, a hlavně díky balíčku finanční pomoci od EU a MMF se míra růstu irského reálného HDP znovu posunula do kladných hodnot, aby pak v roce 2014 a poté především v roce 2015 irská ekonomika vykazovala nejlepších výsledků po vypuknutí krize. Pro Irsko

je pozitivní, že díky stálému růstu reálného HDP po zažehnutí krize, se znovu navrátilo v žebříčku nejrychleji se rozvíjejících zemí dle HDP na přední příčky. Tento pozitivní růst irská ekonomika vykazuje díky vyššímu výběru daní a také zvýšené zahraniční poptávky.

Při pohledu na HDP v běžných cenách byla před krizí hodnota nejvyšší v roce 2007, kdy dosahovalo hodnoty 197 293 milionů euro a růstu oproti předchozímu roku o 6,6 %. V následujících letech pak přišel propad způsoben krizí. Při pohledu na rok 2008 si lze všimnout jisté předpovědi, která pro irskou vládu mohla být jakousi predikcí, že je ekonomika přehřátá a nemovitostní bublina splaskne.

4.1.1 Struktura irského HDP

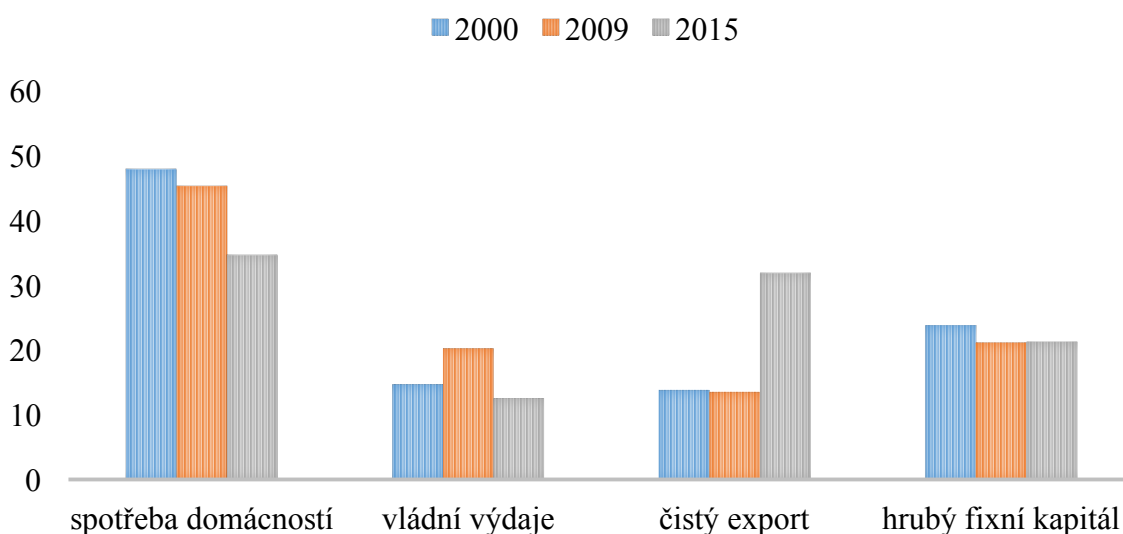
Pro srovnání vývoje struktury irského HDP byly zvoleny tři roky napříč sledovaným obdobím. Jako výchozí rok byl zvolen rok 2000 pro nastínění stavu, kdy byla ekonomika stále v dobrém stavu, dále rok 2009, kdy byla země zastížena krizí a finální rok 2015, kde jsou zobrazeny složky HDP nejvíce se blížící současnému roku. Z grafu je patrné, že HDP tvořila z větší části spotřeba domácností. V roce 2000 činila spotřeba téměř 48 % HDP, kdy její podíl v následujících letech klesal a průměrně se ve sledovaném období pohyboval na úrovni 44,6 %, což odpovídá klesajícímu trendu, kdy se v roce 2015 tato složka podílela na tvorbě HDP 34,5 %.

Vládní výdaje tvořily ve sledovaném období průměrně spolu s čistým exportem nejnižší část HDP. Vládní výdaje v počátečním roce tvořili HDP ze 14,67 %, přičemž v roce 2015 o 2 % méně. V letech 2008-2012 vykazovaly vládní výdaje nejvyšší hodnoty, kdy průměrně činily 19 % HDP.

Při pohledu na čistý export si lze všimnout, že oproti počátečnímu roku, kdy tvořil 13,8 % HDP, výrazně svůj podíl na tvorbě HDP zvýšil až na hodnotu 31,75 % v roce 2015. Na růstu exportu se především podílel zájem zahraničních firem, spojen s konkurenceschopností Irska v proexportních odvětvích.

Poslední sledovanou složkou irského HDP je hrubý fixní kapitál, který v roce 2000 tvořil HDP z 23,7 %, kdy se jeho hodnota ve sledovaném období příliš nezměnila. V celém sledovaném období se jeho průměrný podíl na tvorbě HDP pohyboval okolo 23,3 %.

Graf 4 Struktura irského HDP v letech 2000, 2009 a 2015 (v % HDP)

Zdroj: Vlastní zpracování, World Bank (2017)

Graf 4 slouží pro lepší interpretaci a poukázání na vývoj struktury HDP, jak bylo popsáno výše.

4.1.2 Podíl sektorů na irském HDP

I přesto, že zemědělství v novodobé historii má stále nižší podíl na tvorbě HDP, bylo pro irské hospodářství vždy důležitým hospodářským sektorem. Ovšem je zde patrný trend většiny evropských zemích, kdy je zemědělství na ústupu, a to hlavně kvůli intenzifikaci zemědělství a přesunu do jiných regionů světa, kde stále patří ve tvorbě HDP k výraznějším položkám.

Ještě v roce 1990 tvořilo zemědělství 8,1 % irského HDP, poté nastal výrazný útlum a od roku 2006 se pohybuje na hranici 1 % HDP, kdy sice od roku 2010 vykazovalo mírné zvýšení, avšak v současné době se znovu na HDP podílí 1,01 %. Od roku 2000 tak došlo k poklesu podílu zemědělství na irském HDP o 64 %. Postupné opouštění od zemědělství svědčí o rostoucí vyspělosti Irska, které tak přešlo od zaostalé agrární zemi k zemi charakteristické svým vyspělým průmyslem a zaměřením na hi-tech technologie.

Při pohledu na vývoj průmyslu je vidět, že v období krize jeho podíl na HDP také klesal. To bylo způsobeno především úpadkem stavebního průmyslu. Celkově se tak na začátku sledovaného období průmysl podílel na tvorbě HDP z 35,4 %, v roce 2009

se propadl na 28,4 % a jeho propad se zastavil až v roce 2014, kdy dosáhl svého minima a to 26,7 % HDP. Lze si všimnout, že v roce 2015 se průmysl znovu zvedl a podílel se na HDP 41,65 %.

Při pohledu na celosvětový trend v hospodářství není žádným překvapením, že na tvorbě HDP se nejvíce podílí terciální sektor – služby. Ten svůj podíl v historickém měřítku zvýšil na úkor zemědělství. K poklesu růstu podílu služeb na HDP došlo v letech 2001-2002, což mělo na svědomí celosvětové zpomalení ekonomiky a vyšším importem služeb oproti exportu. Na začátku sledovaného období činil podíl služeb na HDP Irsko 61,7 % a tento podíl se v porovnání s rokem 2014 zvýšil o 10,12 %, aby pak v roce 2015 poklesl díky dařivému se průmyslu na 57,3 %.

Tabulka 5 Podíl sektorů na irském HDP v letech 2000-2015 (v %)

Rok	Zemědělství	Průmysl	Služby
2000	2,84	35,43	61,74
2001	2,24	38,33	59,43
2002	1,97	39,66	58,38
2003	1,67	36,48	61,85
2004	1,79	35,05	63,16
2005	1,18	34,35	64,47
2006	1,04	34,26	64,69
2007	1,17	32,13	66,69
2008	0,95	28,99	70,06
2009	0,62	28,48	70,91
2010	1,05	26,07	72,88
2011	1,41	28,41	70,18
2012	1,15	27,93	70,92
2013	1,32	27,32	71,36
2014	1,46	26,69	71,86
2015	1,01	41,65	57,33

Zdroj: Vlastní zpracování, data z World Bank

V Tabulce 5 jsou vyznačeny tučně první rok sledovaného období a poslední rok. Za povšimnutí stojí i rok 2008 a 2009 v snížení podílu zemědělství na HDP.

4.2 Vývoj cenové hladiny v Irsku v letech 2000-2016

4.2.1 Inflační vývoj a vývoj úrokové míry v Irsku

Při pohledu na Tabulku 6 si lze všimnout, že do vypuknutí krize se míra inflace v Irsku pohybovala průměrně okolo 4 %, což se může zařadit dle typu jako inflace plíživá, která se pohybuje do 10 %. Míra inflace pohybující se v rozmezí 2 % až 4 % se dá označit za zdravou a poukazuje na přirozený ekonomický růst. To samé platilo pro Irsko v počátcích sledovaného období. V následujících letech pak přišel pokles a deflace. Nejvyšších hodnot dosahovala míra inflace na počátku sledovaného období, kdy v letech 2000-2001 se pohybovala v rozmezí 4-6 %. S růstem množství peněz v ekonomice došlo k poklesu kupní síly a v roce 2008 k pádu nemovitostního trhu.

Tabulka 6 Vývoj míry inflace a reálné úrokové míry v Irsku v letech 2000-2016 (v %, v procentních bodech)

Rok	Míra inflace	Změna oproti předchozímu období	Reálná úroková míra	Změna oproti předchozímu období
2000	5,59	-	5,48	-
2001	4,87	-0,72	5,02	-0,46
2002	4,61	-0,26	4,99	-0,03
2003	3,49	-1,12	4,13	-0,86
2004	2,20	-1,29	4,06	-0,07
2005	2,43	0,23	3,32	-0,74
2006	3,93	1,50	3,79	0,47
2007	4,90	0,97	4,33	0,54
2008	4,06	-0,84	4,55	0,22
2009	-4,48	-8,54	5,23	0,68
2010	-0,92	3,56	5,99	0,76
2011	2,56	3,48	9,58	3,59
2012	1,70	-0,86	5,99	-3,59
2013	0,51	-1,19	3,83	-2,16
2014	0,18	-0,33	2,26	-1,57
2015	-0,29	-0,47	1,11	-1,15
2016	0,01	0,30	0,69	-0,42

Zdroj: Vlastní zpracování; OECD (2017)

Nejvíce v porovnání s předchozím rokem klesla cenová hladina v roce 2009, kdy se propadla o 8,5 procentních bodů a vyvolala deflaci, která byla též způsobena pádem

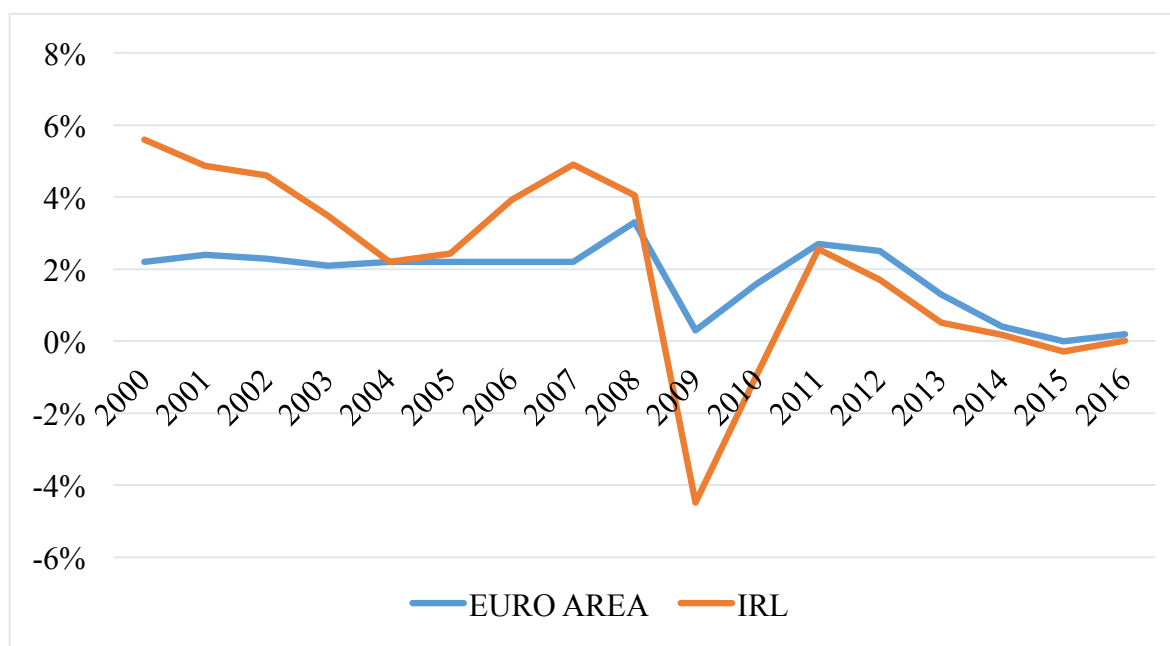
ceny ropy, ale především poklesem spotřebitelské poptávky. V Irsku deflace způsobila výrazný pokles cen nemovitostí, přičemž banky, které na ně poskytl půjčky v tržní ceně před krizí je nemohly prodat za pořizovací cenu a zapříčinily tak postupný pád jak bankovního sektoru, tak i celého hospodářství. Díky deflaci také rostly budoucí závazky irského státu a obyvatelstva. V tomto období došlo k mnoha insolvenčním, konkurzům a vysoké nezaměstnanosti.

V sledovaném období se reálná úroková míra průměrně pohybovala okolo 4,37 %. Nejvyšší úroveň bylo dosaženo v roce 2011 a to téměř 10 %, naopak nejnižší reálná úroková míra byla v letech 2014-2015. Nejvyšší pokles reálná míra vykazovala v roce 2012, kdy poklesla oproti předchozímu roku o 3,59 procentních bodů z 9,6 % na 6 %. K pádu Keltského tygra došlo po přijetí eura a s tím spojené nastavení na úroveň německé ekonomiky, která vykazovala vysokou míru kapitalizace a nízký růst, to způsobilo expanzivní úvěrový efekt.

4.2.2 Vývoj inflace v porovnání se zeměmi eurozóny

Na počátku tisíciletí byla ECB stanovena úroveň míry cenové hladiny v rámci cenové stability na úroveň 2 %. Na Grafu 5 si lze všimnout, že na rozdíl od zemí eurozóny se ECB nedaří stanovenou cenovou hladinu udržet, kdy v letech 2000-2004 dosahovala míra inflace v Irsku průměrně o 3 % více než v ostatních zemích eurozóny. Po přijetí záchranného finančního balíčku od EU a MMF se Irsko postupně dostává z deflace a od roku 2010 takřka kopíruje vývoj míry inflace zemí eurozóny.

Graf 5 - Vývoj míry inflace Irska v porovnání se zeměmi eurozóny v letech 2000-2016 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, OECD (2017)

ECB nastavila míru inflace pro zdravý vývoj ekonomiky eurozóny na hranici 2 %, což jak je vidět v Grafu 5 mají problém udržet všichni členi eurozóny. Irsku se tohoto plánu povedlo držet pouze v letech 2004-2005.

4.2.3 Vývoj poskytnutých půjček a jejich hodnota

Počet poskytnutých půjček se od počátku sledovaného období až do roku 2005 zvyšuje, kdy bylo v roce 2000 poskytnuto celkem 80 856 půjček v hodnotě 9 miliard euro. To značí i velký nárůst objemu investic a zvýšení příjmů obyvatel. V roce 2000 činila průměrná hodnota půjčky 111 354 eur a její průměrná hodnota postupně zvyšovala až do roku 2006, kdy dosáhla na hranici 273 857 euro, což je zvýšení o 249 % z průměrné hodnoty v počátečním roce sledovaného období. Kvůli přijetí záchranného balíčku se musela irská vláda zavázat k úsporným opatřením a vládním škrtům, které měly velký dopad právě na daňové poplatníky, díky čemuž se museli uskromnit a omezit tak své vysoké výdaje a zadlužování. Proto se od roku 2008 snížil počet poskytnutých půjček ze 114 593 na skromných 12 834 v roce 2011. To bylo ale také způsobeno vysokou mírou nezaměstnanosti, kdy si obyvatelé zkrátka nemohli dovolit požádat o hypotéku nebo jakoukoli jinou formu úvěru, jelikož v situaci, která v těchto letech v Irsku byla, by na splácení nemohli vynaložit žádné finanční prostředky. Po opuštění záchranného

balíčku se počet poskytnutých půjček postupně zvyšoval a v roce 2014 dosahovala průměrná hodnota poskytnutých půjček o 70 % vyšší hodnoty než v roce 2000.

Tabulka 7 Počet, hodnota poskytnutých půjček a změna oproti předchozímu roku v Irsku v letech 2000-2015 (v mil. eur, euro, procentních bodech)

Rok	Počet poskytnutých půjček	Hodnota poskytnutých půjček (mil. eur)	Průměrná hodnota půjček (eur)	Změna oproti předchozímu roku	Bázický index
2000	80 856	9 003,7	111 354,75	-	100
2001	69 062	8 732,6	126 445,80	-3	-3
2002	93 136	14 359,3	154 175,61	64	59
2003	97 888	17 446,1	178 225,11	21	94
2004	104 305	21 019,2	201 516,71	20	133
2005	120 037	27 753,3	231 206,21	32	208
2006	114 593	31 382,2	273 857,91	13	249
2007	88 747	24 064,1	271 153,95	-23	167
2008	55 879	15 140,3	270 947,94	-37	68
2009	27 924	6 431,1	230 307,26	-58	-29
2010	20 021	4 153,9	207 477,15	-35	-54
2011	12 834	2 427,7	189 161,60	-42	-73
2012	17 769	3 225,0	181 495,86	33	-64
2013	19 258	3 709,3	192 610,86	15	-59
2014	31 897	6 187,2	193 974,35	67	-31
2015	32 236	6 326,0	196 240,23	2	-30

Zdroj: Vlastní zpracování, DECLG (2017)

4.2.4 Vývoj cen na trhu s nemovitostmi v Irsku v letech 2000-2016

Jak bylo zmíněno v úvodu kapitoly, tempo růstu cen nemovitostí překonalo většinu vyspělých zemí, včetně USA a Velké Británie. V Tabulce 8 je ilustrován vývoj ceny nemovitostí v eurech v období let 2000-2015. Nejvyšší nárůst byl na irském trhu v roce 2003, kdy se průměrná cena nemovitostí zvýšila o 13 % v porovnání s prvním rokem sledovaného období. Maxima dosáhly ceny nemovitostí těsně před splasknutím bubliny v roce 2007, kdy se průměrná hodnota vyšplhala až na 322 637 euro. V porovnání s 90. lety 20. století, kdy se průměrné ceny pohybovaly v rozmezí 70 000-80 000 euro vyšplhaly o 330 %. V roce 2007 dosáhl trh s nemovitostmi svého maxima, od tohoto roku následoval prudký propad, kdy nejprve ceny klesly o 5 % v roce 2008 a dále pak v roce 2009 i díky spekulacím na trhu o 21 %. I přes poměrně vysoký pokles cen od dosažení jejich maxima je v současné době jejich průměrná hodnota stále o 66 % vyšší než na počátku sledovaného období.

Jak bylo zmíněno v teoretické části, období Keltského tygra a zvýšení životní úrovně mělo za příčinu i zvýšenou poptávku po vlastním bydlení. To způsobilo rozmach ve stavebním sektoru, který ve svém největším rozmachu přinesl nejen nová pracovní místa, ale i počet dokončených staveb. V tabulce 10 je možno si povšimnout, že již na začátku sledovaného období byl počet dokončených staveb vysoký a dosahoval téměř 50 tisícům nově postavených budov. Při porovnání s ČR, které má zhruba o polovinu vyšší počet obyvatel, bylo v rozmezí let 2000-2016 dokončeno průměrně za rok zhruba 7000 staveb. Ani tak vysoká hodnota dokončených staveb v Irsku na začátku sledovaného období však neporyla vysokou poptávku a před splasknutím nemovitostní bubliny bylo průměrně za rok dokončeno 67 779 staveb (od roku 2000 do roku 2008), což bylo od roku 2000 zvýšení o téměř 90 %.

Tabulka 8 Vývoj cen na trhu s nemovitostmi (v eur), změny oproti předchozímu roku (v procentních bodech) a počet dokončených staveb (v ks) v Irsku v letech 2000-2016

Rok	Cena nemovitostí (EUR)	Změna oproti předchozímu roku	Bazický index	Počet dokončených staveb	Bazický index
2000	169 191	-	100	49 812	100
2001	182 863	8	8	52 602	6
2002	198 087	8	17	57 695	16
2003	224 567	13	33	68 819	38
2004	249 191	11	47	76 954	54
2005	276 221	11	63	80 957	63
2006	305 637	11	81	93 419	88
2007	322 634	6	91	78 027	57
2008	305 269	-5	80	51 724	4
2009	242 033	-21	43	26 420	-47
2010	228 268	-6	35	14 602	-71
2011	230 303	1	36	10 480	-79
2012	220 415	-4	30	8 488	-83
2013	228 216	4	35	8 301	-83
2014	246 378	8	46	11 016	-78
2015	281 432	14	66	12 666	-75
2016	-	-	-	14 932	-70

Zdroj: Vlastní zpracování, DECLG (2017)

Po vypuknutí krize a s ním spojeném splasknutí bubliny na trhu nemovitostí se poptávka po bydlení razantně snížila, jelikož lidé neměli dostatečné finanční prostředky pro krytí jejich závazků. Celý stavební sektor zkolaboval, investorům se již nevyplatilo do výstavby vkládat finance. Přičemž propad v počtu dokončených staveb začal už v roce 2007, kdy se tato hodnota snížila o 16 %, hned v roce následujícím o 34 % aby na konci roku 2009 klesla o celých 49 % předchozího roku. To ilustruje úpadek celého stavebního sektoru, přičemž tento trend pokračoval až do roku 2013, kdy se počet dokončených staveb dostal na hranici nižší než 10 tisíc. V současné době je opět vidět zlepšující se stav celé ekonomiky a návrat investorů do stavebního sektoru, kdy sice finální čísla jsou o celých 70 % nižší než na počátku sledovaného období, ale je tu znát určitý vzestup.

V Irsku v období krize vznikala tzv. města duchů, kde je názorně vidět, jak v čase vypuknutí krize poptávka po bydlení rapidně klesla a okrajové části velkých měst jako je Dublin zejí prázdnotou. Peníze obyvatelům, kteří se po touze vlastního bydlení se rozhodli se zadlužit, však nikdo nevrátí a pro Irsko je nyní důležité se soustředit na to, aby celé hospodářství již nebylo tak závislé na jednom sektoru. Zajistit, aby nebyly hypotéky poskytovány méně bonitním obyvatelům a aby se již trh s nemovitostmi nepřehřál tak, jak tomu bylo v roce 2009.

4.3 Vývoj nezaměstnanosti v Irsku v letech 2000-2015

4.3.1 Vývoj míry nezaměstnanosti dle pohlaví

Na počátku 90. let byla irská míra nezaměstnanosti velkým problémem, který přetrvával z 80. let, kdy průměrně dosahovala hodnot okolo 15 %. Díky restrukturalizaci hospodářství a vládním opatřením, která měla za cíl do země přivést zahraniční kapitál a vytvořit z Irska lukrativní místo pro život, začala postupně míra nezaměstnanosti klesat. Na počátku sledovaného období se míra nezaměstnanosti pohybovala okolo 4,3 % a až do roku 2008 se její hodnota nevyšplhala výše než na 4,7 %. Poté vlivem hospodářské krize začala míra nezaměstnanosti růst a tento trend se udržel po celé období krize. Nevyšší nárůst míry nezaměstnanosti ve sledovaném období nastal v roce 2009, kdy se zvýšila o 5,6 %. Nejvyššímu poklesu oproti předchozímu roku dosáhlo Irsko v roce 2015, kdy oproti roku 2014 poklesla míra nezaměstnanosti o 1,9 %. Nutno též podotknout, že klesající trend trvá až do roku 2017, kdy dle aktuálních statistik dosahuje

míra nezaměstnanosti hodnoty pod 9 %, což je od vstupu do recese nejnižší nezaměstnanost, kterou Irsko vykazovalo.

Při pohledu na Tabulku 9 na nezaměstnanost mužů a žen, lze určit, že průměrná míra nezaměstnanosti ve sledovaném období je obecně nižší u žen než u mužů. Tento trend byl způsoben díky zavedení právních předpisů. Tyto právní předpisy jsou obsaženy v zákoně o rovnosti mužů a žen na trhu práce (anglicky The Policy on Gender equality in Ireland), který byl do Ústavy zanesen v 70. letech, kdy je zakázána diskriminace žen na trhu práce, a tudíž mají obě pohlaví rovné pracovní podmínky.

Nejvyšší rozdíl v nezaměstnanosti mužů a žen nastal ve sledovaném období v roce 2010, kdy tento rozdíl činil 7,2 %, v tomto období bylo 17,1 % nezaměstnaných mužů a 9,9 % žen. V období mezi roky 2010-2012 měla vysoká nezaměstnanost vliv na vlnu emigrace, které provázejí Irsko již od dob Velkého hladomoru. Vlna emigrace zapříčinila odliv kvalifikované pracovní síly z Irska. V posledním roce sledovaného období se díky podstatnému snížení celkové míry nezaměstnanosti se snížil i rozdíl nezaměstnanosti mezi muži a ženami na hodnotu 3,3 %, což je opět nejnižší hodnota od vypuknutí krize.

Tabulka 9 Vývoj míry nezaměstnanosti, vývoj míry nezaměstnaností mužů a žen v Irsku v letech 2000–2015 (v %, v procentních bodech)

Rok	Míra nezaměstnanosti	Změna oproti předchozímu období	Míra nezaměstnanosti mužů	Míra nezaměstnanosti žen	Rozdíl nezaměstnanosti mužů a žen
2000	4,3	-	4,3	4,2	0,1
2001	3,9	-0,4	3,8	3,6	0,2
2002	4,4	0,5	4,5	3,7	0,8
2003	4,7	0,3	4,8	4,0	0,8
2004	4,5	-0,2	5,0	3,8	1,2
2005	4,3	-0,2	4,6	3,9	0,7
2006	4,4	0,1	4,6	4,2	0,4
2007	4,7	0,3	4,9	4,2	0,7
2008	6,4	1,7	7,1	4,6	2,5
2009	12,0	5,6	15,0	8,2	6,8
2010	13,9	1,8	17,1	9,9	7,2
2011	14,6	0,8	17,7	10,8	6,9
2012	14,7	0,1	17,6	11,0	6,6
2013	13,1	-1,6	15,0	10,8	4,2
2014	11,3	-1,8	13,1	9,8	3,3
2015	9,4	-1,9	-	-	-

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

V následující Tabulce 10 si lze všimnout podílu zaměstnaných mužů a žen v jednotlivých sektorech hospodářství. Za povšimnutí stojí, že nejvíce zaměstnaných je ve službách, po kterých následuje průmysl a minimální podíl tvoří zaměstnanost v zemědělství, který se od počátečního roku sledovaného období stále snižuje, u mužů téměř o 2 %, u žen není rozdíl tak markantní (pouze o 0,5 %). Podíl zemědělců na hospodářství je rok od roku nižší, jak už bylo řečeno výše, z Irska se po změně ze zaostalého zemědělského státu, díky orientaci na hi-tech technologie, stal spíš stát, jehož ekonomice dominují služby.

Ve službách bylo v roce 2000 zaměstnáno 49,3 % mužů a 81,8 % žen z celkového počtu zaměstnaných mužů a žen, v průmyslu pracovalo 38,3 % mužů a 15,2 % žen, což se díky náročné práci v průmyslu předpokládá. Na konci sledovaného období se snížil podíl zaměstnaných v zemědělství a průmyslu na úkor zaměstnanosti ve službách,

kdy od roku 2000 vzrostl počet zaměstnaných mužů o téměř 14 % a žen o 7,6 %. To značí vysokou orientaci právě na tento sektor, což lze pozorovat v dnešní době ve všech vyspělých zemích.

Tabulka 10 Vývoj zaměstnanosti mužů a žen v sektorech hospodářství v Irsku, v letech 2000-2014 (v %)

Rok	Zaměstnanost v průmyslu		Zaměstnanost ve službách		Zaměstnanost v zemědělství	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy
2000	38,3	15,2	49,3	81,8	11,7	2,1
2001	39,1	14,7	49,7	82,8	10,8	1,8
2002	38,3	13,4	50,3	84,2	10,9	1,8
2003	38,6	12,9	51,0	84,8	9,9	1,8
2004	38,2	13,1	51,4	85,0	9,9	1,4
2005	39,1	11,9	50,7	86,3	9,4	1,4
2006	39,4	11,3	51,1	86,9	8,8	1,3
2007	40,3	11	50,8	87,4	8,5	1,3
2008	38,1	10,2	52,4	87,8	9,0	1,6
2009	32,5	9,8	58,3	88,5	8,7	1,2
2010	30,0	8,9	61,3	89,4	7,9	1,2
2011	28,0	9,1	63,1	89,5	8,4	1,1
2012	27,1	8,8	64,1	89,6	8,5	1,3
2013	26,9	8,7	62,9	89,6	9,9	1,4
2014	26,5	8,7	63,2	89,4	9,9	1,6

Zdroj: Vlastní zpracování, The World Bank (2017)

V Tabulce 11 je zobrazen vývoj nezaměstnanosti dle úrovně vzdělání mezi muži a ženami. Při porovnání trendu vývoje je možné konstatovat, že se ve sledovaném období snižuje počet nezaměstnaných se základním vzděláním na úkor obyvatel se středoškolským či vysokoškolským vzděláním. Na počátku sledovaného období tvoří největší skupinu nezaměstnaných muži se základním vzděláním se 68,7 %, následující muži s dokončeným středním stupněm vzdělání s 22,3 % a nejnižší podíl na nezaměstnanosti mají v roce 2000 muži s vysokoškolským vzděláním se 7,3 %. U žen nejsou rozdíly tak markantní, kdy 49,4 % nezaměstnaných žen má dokončené základní vzdělání, 36,1 % střední a jen 12,9 % vysokoškolské.

Na konci sledovaného období se podíl mužů se základním vzděláním na nezaměstnanosti snížil o více než 50 %, naopak ti se středním vzděláním svůj podíl zvýšil o 103 % a i podíl nezaměstnaných s vysokoškolským titulem se o 170 % zvýšil. Podíl nezaměstnaných žen na základě dosaženého stupně vzdělání se v posledním roce od toho prvního velmi odlišoval. Podíl žen se základním vzděláním na nezaměstnanosti se snížil na hranici 17,7 %, přičemž se 31,9 % na nezaměstnanosti žen podílely ty s vysokoškolským diplomem.

Tabulka 11 Vývoj míry nezaměstnanosti dle úrovně vzdělání v Irsku v letech 2000-2014 (v %)

Rok	Základní vzdělání		Střední vzdělání		Vysokoškolské vzdělání	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy
2000	68,7	49,4	22,3	36,1	7,3	12,9
2001	61,1	41,5	27,0	41,1	9,0	15,1
2002	56,2	37,3	27,9	43,7	13,5	15,9
2003	54,6	32,7	27,3	43,5	15,4	21,1
2004	55,1	36,2	30,1	39,5	12,3	22,3
2005	52,7	32,8	30,5	41,3	13,8	22,9
2006	45,9	29,9	32,7	41,3	16,2	24,0
2007	46,1	28,5	33,7	41,7	15,6	25,7
2008	42,2	24,4	37,9	41,3	15,7	29,6
2009	34,6	18,6	43,9	43,9	17,2	33,7
2010	34,3	18,9	44,3	45,5	17,4	32,2
2011	34,3	19,7	45,3	46,5	16,8	30,8
2012	35,2	19,6	45,5	47,0	16,6	31,0
2013	31,6	17,5	46,4	47,2	18,8	32,1
2014	32,3	17,7	45,4	47,8	19,7	31,9

Zdroj: Vlastní zpracování; The World Bank (2017)

Celá Tabulka 11 poukazuje na současný vývoj nejen v Irsku, ale i na celém světě. Je logické, že v dnešní době, kdy je třetí stupeň vzdělání stále rozšířenější a vyhledávanější bude jeho podíl na nezaměstnanosti vyšší, než před 15 lety. Jde především o směřování celého hospodářství, kdy před krizí byly dobře placená pracovní místa ve stavebnictví, v dnešní době, kdy je irské hospodářství proexportní a zaměřeno především na služby, jejichž velkou část tvoří služby finanční, je potřeba mít vyšší vzdělání, než bylo vyžadováno

dříve. Vysoká nabídka vysokoškolsky vzdělaných obyvatel na trhu práce, ale nepokrývala poptávku firem, které po krizi začínají až nyní projevovat znovu důvěru v irskou ekonomiku.

4.3.2 Vývoj míry nezaměstnanosti dle věku

S Tabulkou 11 úzce souvisí i následující Tabulka 12, která znázorňuje míru nezaměstnanosti ve dvou věkových skupinách. V období irského rozmachu se nezaměstnanost mladých mužů pohybovala v jednotkách procent, průměrně 8,7 %. Avšak s příchodem krize se prudce zvýšila na 20,4 % v roce 2008, kdy se zvýšila oproti předchozímu roku o 10,8 %, až dosáhla svého maxima v roce 2011 – 34,8 %. U skupiny 25-74 let byl průběh podobný, ne však tak razantní. Celkově nezaměstnanost věkové skupiny nad 25 let dosahovala do roku 2007 nízké hodnoty, kdy se její hranice pohybovala okolo 4 %. Nezaměstnanost žen ve věkové skupině 15-24 let do roku 2007 moc od míry nezaměstnanosti mužů stejné věkové kategorie nelišila, pouze svého maxima dosáhla v roce 2010, avšak ne z tak vysokou změnou.

Tabulka 12 Vývoj míry nezaměstnanosti mužů a žen různých věkových skupin v Irsku v letech 2000-2015 (v %)

Rok	Věková skupina 15-24 let			Věková skupina 25-74 let		
	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem
2000	6,6	6,5	6,6	3,5	3,1	3,3
2001	8,1	6,9	7,6	3,4	2,8	3,2
2002	9,4	7,7	8,7	3,9	3,4	3,7
2003	9,6	8,1	8,9	4,0	3,3	3,7
2004	9,5	8,2	8,9	3,8	3,1	3,5
2005	9,4	7,9	8,7	3,7	3,4	3,6
2006	7,5	6,9	7,3	3,9	3,3	3,6
2007	9,6	7,3	8,5	4,4	3,2	3,9
2008	20,4	11,2	16,0	7,7	4,4	6,3
2009	33,4	17,3	25,6	13,5	6,9	10,7
2010	34,3	23,1	28,8	15,6	8,5	12,5
2011	34,8	22,7	29,1	15,8	9,1	12,8
2012	33,4	21,5	27,7	14,9	8,9	12,3
2013	26,1	22,0	24,2	12,1	8,5	10,5
2014	24,2	15,7	20,3	10,3	7,3	9,0
2015	22,5	14,7	18,9	9,3	5,8	7,7

Zdroj: Vlastní zpracování; The World Bank (2017)

Nezaměstnanost mladých Irů je v porovnání s předchozími generacemi o dost vyšší. Pro mladé není Irsko v rámci pracovních možností tak perspektivní a lákavé. Což nedokázaly zatím změnit ani opatření přijatá irskou vládou. Naopak u obyvatel spadajících do druhé věkové skupiny znázorněné v Tabulce 12 se dá říct, že vývoj míry nezaměstnanosti této skupiny vykazoval relativně stabilní výsledky a nereagovali tak příliš na hospodářské změny v Irsku. Nezaměstnanost této skupiny obyvatel se před krizí pohybovala průměrně okolo 3,8 %, v období krize vykazoval nejvyšší hodnoty v roce 2011 a v posledním roce sledovaného období znovu klesla pod úroveň 10 % na 7,7 %.

4.4 Vývoj obchodní bilance Irska v letech 2000-2016

4.4.1 Import a export zboží

Jak již bylo zmíněno v teoretické části práce, irská ekonomika je od dob restrukturalizace hospodářství zaměřena proexportně, a to převážně díky velkému počtu zahraničních firem, jejichž produkce je zaměřena na vývoz jejich výrobků ze země. Z toho vyplývá, že export v průběhu sledovaného období převyšoval import, to se promítlo též na tom, že obchodní bilance zboží byla v tomto období kladná.

Hlavním obchodním partnerem Irska, kam nejvíce vyváží zboží vyrobené na jeho území jsou USA, Velká Británie a Belgie. Přičemž obchod s těmito třemi zeměmi tvoří 48 % celkového zahraničního obchodu se zbožím Irska. Dalšími partnery v rámci členských zemí EU jsou Německo, Francie a Nizozemsko. Největším vývozním artiklem jsou výrobky firem chemického a farmaceutického průmyslu, dále pak strukturu obchodu tvoří komodity výrobců dopravních prostředků, strojů a průmyslového spotřebního zboží.

Z pohledu importu zboží jsou největšími partnery Irska jeho nejbližší sousední země – Velká Británie, a dále USA. Zboží se do Irska dováží též z Německa či Nizozemska, nebo z Číny. Nejčastějším zbožím dováženým do země jsou stroje a zařízení pro zpracování dat, dopravní prostředky, ropa a produkty z ní vyrobené, textil a oblečení. Stoupající tendenci v dovozu zboží nabývá import chemikálií a spotřebního zboží pro průmysl.

V Tabulce 13 je znázorněn vývoj exportu a importu služeb v milionech euro. Lze si všimnout, že export zboží se i přes období krize stále držel na relativně stagnující úrovni, s přihlédnutím k počátečnímu roku sledovaného období se bazický index až do roku 2015 výrazně neměnil. To znamená, že i v období krize nebyl zaznamenán výrazný pokles

v oblastech výroby, který tvoří převážnou část exportovaných výrobků. Nejrapidnější růst exportu zboží nastal v roce 2015, kdy v porovnání s předchozím rokem vzrostl export zboží o 21,37 % a v porovnání s rokem základním o 33,84 %. Dovoz zboží už tak konstantní jako export nebyl, nevyšší pokles zaznamenal dovoz v období krize, a to v roce 2009, kdy poklesl o 18,86 % z 59 336 mil. euro na 48 203 mil. eur.

Tabulka 13 Vývoj importu a exportu služeb v Irsku v letech 2000-2016 (v mil. eur, %, procentních bodech)

Rok	Export	Bazický index	Změna oproti předchozímu období	Import	Bazický index	Změna oproti předchozímu období
2000	83 986	100,00	-	54 960	100	-
2001	92 730	10,41	10,41	56 455	2,72	2,72
2002	94 059	11,99	1,43	55 106	0,27	-2,39
2003	82 585	-1,67	-12,20	48 515	-11,73	-11,96
2004	84 949	1,15	2,86	51 557	-6,19	6,27
2005	87 173	3,79	2,62	58 463	6,37	13,39
2006	87 497	4,18	0,37	63 833	16,14	9,19
2007	90 580	7,85	3,52	65 939	19,98	3,30
2008	88 503	5,38	-2,29	59 336	7,96	-10,01
2009	87 586	4,29	-1,04	48 203	-12,29	-18,76
2010	90 924	8,26	3,81	48 695	-11,40	1,02
2011	93 191	10,96	2,49	53 035	-3,50	8,91
2012	93 507	11,34	0,34	56 179	2,22	5,93
2013	89 182	6,19	-4,63	55 787	1,50	-0,70
2014	92 616	10,28	3,85	62 158	13,10	11,42
2015	112 407	33,84	21,37	70 111	27,57	12,79
2016	117 586	40,01	4,61	71 156	29,47	1,49

Zdroj: Vlastní zpracování; CSO (2017)

Pro lepší přehlednost byly v Tabulce 13 vyznačeny roky, u kterých byl zjištěn nejvyšší propad.

4.4.2 Import a export služeb

Spolu s importem a exportem zboží je součástí obchodní bilance i dovoz a vývoz služeb (Tabulka 14). Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, tvoří služby velký podíl na nízké nezaměstnanosti, a i na tvorbě HDP se v současné době podílí více než z poloviny. Z celého sledovaného období má import i export služeb stoupající tendenci, kdy jediný

meziroční propad nastal při propuknutí krize. Vývoz i dovoz služeb ve sledovaném období vzrostl 444,31 % co se týče vývozu a o 323,42 % v rámci dovozu.

Tabulka 14 Vývoj importu a exportu služeb v Irsku v letech 2000-2016 (v mil. eur, % a procentních bodech)

Rok	Export	Změna oproti předchozímu období	Bazický index	Import	Změna oproti předchozímu období	Bazický index
2000	22 341	-	100	35 653	-	100
2001	29 524	32,15	32,15	41 935	17,62	17,62
2002	32 228	9,16	44,25	45 848	9,33	28,60
2003	38 066	18,11	70,39	48 966	6,80	37,34
2004	41 056	7,85	83,77	53 196	8,64	49,20
2005	45 522	10,88	103,76	59 176	11,24	65,98
2006	52 795	15,98	136,31	65 106	10,02	82,61
2007	59 518	12,73	166,41	71 905	10,44	101,68
2008	61 776	3,79	176,51	78 242	8,81	119,45
2009	61 323	-0,73	174,49	77 151	-1,39	116,39
2010	69 540	13,40	211,27	82 957	7,53	132,68
2011	76 725	10,33	243,43	85 821	3,45	140,71
2012	85 793	11,82	284,02	92 542	7,83	159,56
2013	92 451	7,76	313,82	93 087	0,59	161,09
2014	105 329	13,93	371,46	111 452	19,73	212,60
2015	121 605	15,45	444,31	150 961	35,45	323,42

Zdroj: Vlastní zpracování; CSO (2017)

Oproti exportu a importu zboží, export a import služeb se po většinu sledovaného období vyvíjel kladně, pokles označen v Tabulce 14.

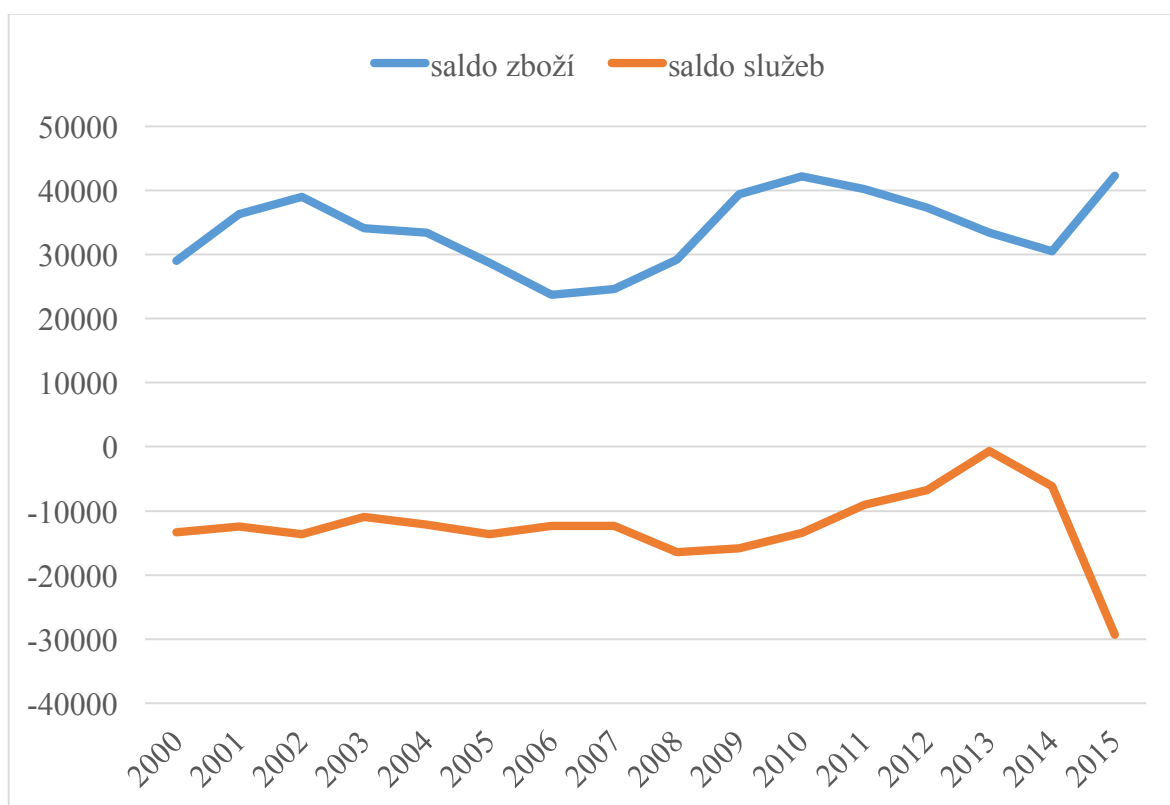
4.4.3 Saldo zboží a služeb

Výsledkem obou tabulek výše je pak saldo zahraničního obchodu, do kterého se započítává, jak import a export zboží, tak i služeb. Z Grafu 6 je patrný vývoj salda obchodní bilance v letech 2000-2015. Křivka vývoje salda služeb byla ve sledovaném období pasivní, a to z důvodu vyššího dovozu než vývozu. V letech 2000-2010 byla obchodní bilance vzhledem k téměř dvojnásobnému dovozu služeb oproti vývozu klesající, svého minima pak dosáhla v roce 2008, kdy nabyla hodnoty -16 466 mil. euro. Po přijmutí záchranného balíčku od EU a MMF v roce 2010 začala obchodní bilance služeb růst, kdy k jejímu dalšímu útlumu došlo až v roce 2013, kdy Irsko ze záchranného balíčku

vystoupilo. Obchodní bilance zboží na tom byla oproti službám lépe a po celé sledované období byla aktivní, což je příčinou převažujícího vývozu zboží nad dovozem.

Při pohledu na celkovou obchodní bilanci, že je dlouhodobě v Irsku aktivní, a to z důvodu vysokého počtu nadnárodních firem, jejichž produkce je převážně zaměřena na vývoz. V roce 2015 patřilo Irsko v otázce obchodu v rámci EU mezi země vykazující nejlepší výsledky, kdy ze všech členů zaznamenalo 13,4 % přírůstek obchodu uvnitř EU. Stejně tak i v oblasti obchodu se zeměmi mimo EU dosáhlo Irsko třetího nejlepšího výsledku zemí EU a po Německu a Itálii dosáhli přebytku 29,3 mld. EUR.

Graf 6 Vývoj salda zboží a služeb v Irsku v letech 2000-2015 (mil. eur)

Zdroj: Vlastní zpracování; CSO (2017)

4.5 Vývoj veřejného dluhu Irska v letech 2000-2015

Od restrukturalizace ekonomiky se Irsku hospodářsky velmi dařilo. V dobách největšího rozmachu, které je označováno jako období Keltského tygra se díky dobrým ekonomickým výsledkům a příchodu mnoha zahraničních společností do země podařilo snížit veřejný dluh z 122 % HDP v 90. letech na 36 % v roce 2000. Hlavní příčinou tohoto

poklesu veřejného dluhu byla opatření vlády, která podporovala podnikání a snažila se do země přivést investory v oboru hi-tech, což se jim povedlo a Irsko se tak stalo evropským centrem světových gigantů, kterými jsou například firmy Intel, Apple či Microsoft. Z důvodu krize, která postihla značně i bankovní sektor se nejprve v roce 2008 zvýšil o 69 procentních bodů oproti předchozímu roku.

V rámci úspor a zvýšení příjmů a s ním snížení veřejného dluhu přijalo Irsko v roce 2013 zákon o dani z nemovitostí, kterou musí státu odvádět každý vlastník nemovitosti (či při nájmu delším než 20 let, nájemník). Výnosy z této daně se dále používají pro správu a rozvoj regionů, i když některé zprávy tento fakt zpochybňují. I přes zavedení této daňové sazby, je veřejný dluh v Irsku stále velkým problémem, a tak musí irská vláda stále vymýšlet nová úsporná opatření, dopomohou k jeho snižování.

Hlavní příčinou, proč se veřejný dluh v Irsku v roce 2010 zvýšil bylo přijetí záchranného finančního balíčku, kdy se v roce 2010 zadlužení země zvýšilo na téměř 90 % HDP a dále se prohlubovalo až v roce 2012 dosahoval 210 mld. eur. Na konci sledovaného období, jak je zobrazeno v Tabulce 15, se státní dluh poměrně snížil a v roce 2015 tvořil 78,6 % HDP, což bylo způsobeno přísnější kontrolou státních výdajů a zlepšení stavu ekonomiky.

Tabulka 15 Vývoj veřejného dluhu v Irsku v letech 2000-2015 (v %, mld. eur, procentních bodech)

Rok	Veřejný dluh (v % HDP)	Veřejný dluh (mld. euro)	Změna oproti předchozímu období
2000	36,10	39,1	-
2001	33,20	40,5	3,6
2002	30,60	41,5	2,5
2003	29,90	43,6	5,1
2004	28,20	44,1	1,1
2005	26,10	44,4	0,7
2006	23,60	43,7	-1,6
2007	23,90	47,1	7,8
2008	42,40	79,6	69,0
2009	61,70	104,7	31,5
2010	86,30	144,2	37,7
2011	109,60	189,7	31,6
2012	119,50	210	10,7
2013	119,50	215,3	2,5
2014	105,20	203,3	-5,6
2015	78,60	201,1	-1,1

Zdroj: Vlastní zpracování; CSO (2017)

5 Zhodnocení výsledků a diskuse

Irsko, ostrov nacházející se v západní části Evropy a západně od Velké Británie, který je pro svoji přírodu nazýván Smaragdovým ostrovem, za jeho historii zažil mnohá úskalí a problémy, které však zformovaly charakter obyvatel tak, že z chudé země závislé na obchodu s Velkou Británií stala jedna z nejrychleji se rozvíjejících se ekonomik na světě.

První obyvatelé se na území současného Irska objevili okolo 6. – 7. století před naším letopočtem. Velký vliv na rozvoj země měl příchod Keltů, kteří na ostrově zavedli jazyk, který je dodnes oficiálním jazykem země. V polovině 5. století našeho letopočtu přinesl do Irska svatý Patrik křesťanství a dodnes je považován za patrona irského národa. Země po dlouhá léta podléhala nájezdům Vikingů, kteří přinesli do země obchod a stáli za vznikem velkých měst, kterými jsou Dublin, Cork či Waterford. Na přelomu tisíciletí se v Irsku začali usazovat Angličané, kteří s sebou přinesli protestantství. Jejich postupné obsazování ostrova vytvářelo jisté nepokoje z řad původních obyvatel, které vyústily v boje a po bitvě v roce 1603 se Irsko stalo oficiálně součástí Spojeného království. Irské původní obyvatelstvo se od této doby ocitlo na okraji společnosti a kvůli uznávání jiného náboženství jim nebylo umožněno vlastnit půdu či mít nárok na vzdělání.

I přesto se Irsku v 18. století hospodářsky dařilo, i když byla země stále závislá na zemědělství a produkty z něj se staly hlavními vývozními artikly, které převážně směřovaly do Velké Británie. Populace Irska se i přes vlny emigrace začala znovu zvyšovat, s tím byla spojena zvyšující se spotřeba hlavního zdroje obživy – brambor. Jejich neúroda tak vedla k jedné z nejhorších událostí, které zemi zastihly. Během Velkého hladomoru zemřelo přes milion obyvatel a další milion se rozhodl ze země emigrovat.

Po mnoha letech nepokojů mezi protestanty a katolíky, které vyvrcholily až občanskou válkou se Irsko v roce 1921 rozdělilo na dvě části, kdy severní část ostrova zůstala pod vládou Velké Británie a jižní, většinová část získala částečnou autonomii. Naprosté osamostatnění od Velké Británie nastalo až o několik let později, kdy po konci Druhé světové války v roce 1949 Irsko vystoupilo z britského společenství národů a vyhlásilo vznik republiky.

V 60. letech proběhla v Irsku restrukturalizace celého hospodářství i celé irské společnosti. Země tak opustila převážně zemědělské výroby a nastartoval se tak přerod z chudé agrární země na rychle se rozvíjející se exportní ekonomiku. Během 90. let po přijetí řady vládních opatření, která měla za cíl přilákat díky například výhodným daňovým podmínkám do země zahraniční firmy, převážně zaměřené na hi-tech technologie. Tímto se z Irska opět stala země, která byla pro obyvatele lukrativní a započalo tak období imigrace, kdy se populace Irska znovu začala zvyšovat. Díky rychle se rozvíjející ekonomice se po vzoru zemí jihovýchodní Asie začalo Irsku přezdívát Keltský tygr.

Dopad ekonomické krize postihl ze všech zemí Evropské Unie nejsilněji právě irskou ekonomiku. Po strmém růstu tak nastal ještě strmější pád. Hlavní příčinou byla velká závislost ekonomiky na stavebním sektoru. Přeinvestování stavebního sektoru, vysoká poptávka po vlastním bydlení či s tím spojené snadné získání úvěru či hypotéky vedlo v roce 2008 k prohloubení problémů, kterým do té doby nikdo nepřikládal velký důraz a upadnutí hospodářství do recese.

Irská vláda se snažila krizi řešit sama, bez finanční pomoci jiných organizací, avšak situace byla natolik závažná, že na konci roku 2010 požádala irská vláda o poskytnutí záchranného finančního balíčku EU a MMF. Tento balíček dosahující hodnoty 85 mld. eur měl pomoci zkonsolidovat hospodářství a zejména stabilizovat bankovní sektor, který krize zasáhla nejvíce. Záchranný program Irsko nakonec opustilo dříve, než bylo původně stanoveno a to roku 2013. Od vstupu do programu bylo irské hospodářství nastaveno do krizového řízení, kvůli čemuž byly ve veřejném sektoru uskutečněny razantní škrty a zvyšována daňová zátěž. Od doby, kdy v Irsku vypukla krize, byl až rok 2015 prvním rokem, kdy byl rozpočet pozitivní v rámci výdajů.

Za sledované období vzrostlo nominální **HDP** o 136 %, přičemž nejvyšší meziroční změny dosáhlo Irsko v roce 2015, kdy se oproti roku 2014 míra nominálního HDP zvýšila o 32,5 %. Co se týče vývoje reálného HDP, do vypuknutí krize se míra růstu reálného HDP pohybovala průměrně okolo 6% hranice. V následujících letech se pak kvůli upadnutí hospodářství do recese míra růstu reálného HDP dostala do záporných čísel, kdy až po opuštění záchranného programu a převážně v roce 2014, který byl pro Irsko převratným a nejúspěšnějším rokem od dob krize, míra růstu reálného HDP opět dosáhla kladných

hodnot. Na tomto pozitivním růstu měly hlavní podíl zvýšené daňové sazby a s tím spojený vyšší příjem z výběru daní, rostoucí soukromá spotřeba a zvyšující se zahraniční poptávka.

Při porovnání složek HDP z let 2000, 2009 a 2015 byla nejvíce se podílející složka na tvorbě HDP spotřeba domácností. Ta v roce 2000, kdy byla ekonomika Irska ve svém rozmachu, dosahovala 47,72 % HDP, kdy po nástupu krize se podíl této složky nepatrně snížil na 45,16 % a nakonec v roce 2015 spotřeba domácností tvořila pouze 34,5 % HDP, což je od počátku sledovaného období pokles o 13,22 % bodů. To bylo způsobeno zvýšením daňové sazby, což mělo za příčinu snížení právě spotřeby domácností. Ze čtyř složek HDP jediná, která se ve sledovaném období dočkala růstu, byl čistý export, který se na tvorbě HDP podílel v roce 2015 z 31,75 % oproti 13,8 % v roce 2000. Tento stav byl způsoben výskytem velkého počtu zahraničních firem, které se zaměřují na export svých produktů, ten po krizi znovu roste a projevilo se to tak přirozeně i na podílu tvorby HDP.

Již od 80. let se irské hospodářství přetvořilo ze zemědělsky orientované na průmyslově exportní zemi, to se promítlo i do podílu sektorů hospodářství na HDP. Zemědělství je tak na ústupu, přičemž v období, kdy byla země zastižena krizí se podíl zemědělství na HDP snížil až na 0,62 %. Při boomu stavebního sektoru se průmysl podílel průměrně 35 % na HDP, kdy během krize tento podíl vlivem pádu stavebního sektoru klesl na téměř čtvrtinu. Služby se na HDP ve sledovaném období podílely čím dál více. V roce 2015 lze z dat vyčíst, že se průmyslu začíná znovu dařit na úkor služeb, jejichž podíl se tak v tomto roce snížil ze 71,86 % na 57,3 %. Průmysl se tak podílel nejvíce na HDP za celé sledované období právě v roce 2015, kdy oproti roku 2000 dostáhl zvýšení o 6,22 procentních bodů.

Do roku 2008 se **míra inflace** v Irsku pohybovala průměrně okolo 4 %, přičemž v následujících letech došlo k velkému propadu a deflaci. Nejvyšších hodnot dosahovala míra inflace na začátku sledovaného období v letech 2000-2002, kdy se pohybovala okolo 5 %. Nejvyšší pokles pak nastal v roce 2009, kdy došlo ke snížení o 8,54 procentních bodů.

Reálná úroková míra se ve sledovaném období průměrně pohybovala okolo 4,37 %, kdy nejvyšší úroveň dosáhla v roce 2011 a to téměř 10 %, to bylo způsobeno nastavením krizového režimu, kdy CB zvyšovala úrokové míry z důvodu zvýšení příjmů z investic. Nejnižší reálná úroková míra ve sledovaném období byla v roce 2016, kdy byla nastavena na 0,69 %. Nízká úroková míra je výhodná právě pro přilákání nových firem, které budou

v zemi investovat či dobrý nástroj pro vyzvání firem k investicím do rozšíření výroby. To má v konečném součtu vliv na růst ekonomiky. Naopak pro běžné obyvatelé tento stav nemusí být tak příznivý, jelikož snížení úrokové míry zvyšuje inflaci.

Během období tzv. Keltského tygra, které bylo charakteristické rychlým růstem ekonomiky a zvyšováním životní úrovně obyvatel, vyhnala vysoká poptávka po vlastním bydlení **ceny nemovitostí** v roce 2007 o 91 % v porovnání s rokem 2000. Vlivem prasknutí nemovitostní bubliny se průměrné ceny nemovitostí i počet dokončených staveb propadl v roce 2009 o 21 % respektive 48 %. Od roku 2012 již ale znovu dochází k růstu cen, a i počet dokončených staveb vykazuje rostoucí tendenci. I přesto byl v roce 2016 počet dokončených staveb o 70 % nižší než na začátku sledovaného období. Z toho lze usoudit v jak špatném stavu stavební sektor po splasknutí bubliny s nemovitostmi byl a dá se tak předpokládat, že bude potřebovat ještě nějaký čas, aby vykazoval lepší výsledky.

Vysoká **míra nezaměstnanosti**, která byla pro Irsko do 90. let typická, se po restrukturalizaci hospodářství začala postupně snižovat a od roku 2000 do 2008 nepřesáhla hranici 5 %. Od roku 2008 ale vlivem krize a následných úsporných opatření irské vlády, začala opět stoupat. Během sledovaného období dosahovaly vyšší míry nezaměstnanosti spíše muži než ženy.

Sektor hospodářství, ve kterém bylo zaměstnáno nejvíce obyvatel byly služby, kdy na konci sledovaného období tento sektor zaměstnával 89,4 % žen a 63,2 % mužů. Vzhledem k tomu, že na HDP se nejméně podílelo zemědělství, i zaměstnanost v této oblasti byla velmi nízká, kdy v zemědělství průměrně pracovalo 9,5 % mužů a 1,5 % žen.

Dle dosaženého vzdělání byla nezaměstnanost ve sledovaném období vyšší u osob se základním či středoškolským vzděláním. Na celkovém počtu nezaměstnaných se v roce 2000 podílelo 68,7 mužů se základním vzděláním, 22,3 % se středoškolským a 7,3 % s vysokoškolským vzděláním. U žen byla dle vzdělání míra nezaměstnanosti také nejvyšší u základního vzdělání – 49,4 %, u středního pak dosahovala hodnot 36,1 % a vysokoškolsky vzdělané ženy se podílely na nezaměstnanosti v roce 2000 téměř 13 %. Na konci sledovaného období, v roce 2014 se struktura nezaměstnanosti dle dosaženého stupně vzdělání razantně změnila. Zvýšil se podíl nezaměstnaných lidí s dokončeným vysokoškolským vzděláním, to bylo způsobeno převážně kvůli celosvětovému trendu,

kdy přibývá počet zájemců o studium na vysoké škole, hlavním důvodem je lepší uplatnění na trhu práce a vidina lepšího zaměstnání. To má ale také negativní dopad na nezaměstnanost, jelikož je na trhu vysoká nabídka vysokoškolsky vzdělaných, kterou poptávka nestíhá využívat.

Vysoká nezaměstnanost mladých lidí je v Irsku dlouhodobým problémem, kdy po vypuknutí krize v roce 2008 vystoupala na 16 % a i v roce 2015 byla vysoká – 18,9 %. Ve věkové skupině 25-64 let se v roce 2015 pohybovala míra nezaměstnanosti okolo 9,8 % u mužů a 5,8 % u žen.

V rámci strategie Evropa 2020 bylo Evropskou unií naplánováno dosažení zaměstnanosti do roku 2020 ve věkové skupině 20-64 let alespoň na úroveň 75 %. V roce 2015 bylo Irsko na dobré cestě, kdy se jim téměř dařilo tento plán naplňovat (69–71 %). Při takto nastavené politice zaměstnanosti je možné předpokládat, že do roku 2020 bude plán strategie Evropa 2020 naplněn.

Obchodní bilance zboží byla po celé sledované období kladná, kdy se export v roce 2016 zvýšil o 40 % hodnoty roku 2000 na 117 586 mil. eur. I dovoz zboží se během sledovaného období zvýšil z 54 960 mil. eur v roce 2000 na 71 156 mil. eur v roce 2016, což je téměř o 30 %. Do roku 2002 platební bilance zboží rostla, pokles nastal v roce 2003, kdy došlo k poklesu exportu, avšak od roku 2006 došlo k opětovnému růstu. V důsledku nízkého exportu v roce 2010 obchodní bilance zboží opět klesala, ten byl zastaven až v roce 2014, přičemž od tohoto roku má obchodní bilance zboží opět rostoucí tendenci.

Na rozdíl od obchodní bilance zboží, byla obchodní bilance služeb po celé sledované období pasivní. Avšak i přes záporné saldo, které znamená vyšší import služeb na úkor jejich exportu, se export i import několika násobně zvýšili oproti základnímu roku 2000. Na počátku sledovaného období v roce 2000 se export služeb pohyboval okolo hodnoty 22 314 mil. eur a import služeb 35 653 mil. eur. Na konci období v roce 2016 se export zvýšil oproti roku 2000 o 444,3 % a import o 323,4 %, což poukazuje na to, jak se z tohoto sektoru hospodářství v průběhu posledních 17 let stal důležitý pilíř irského hospodářství. Jediného poklesu si lze všimnout v roce 2009, kdy export služeb poklesl o 0,73 % a import o 1,39 % oproti roku 2008, kdy v zemi vypukla krize.

Veřejný dluh se Irsku před nástupem krize dařilo snižovat, hlavně pak díky příchodu velkých zahraničních firem do země, ale i díky rozmachu stavebního sektoru, na kterém bylo hospodářství závislé. To celé zapříčinilo, že před vypuknutím krize v roce 2008 tvořil veřejný dluh méně než čtvrtinu HDP (23,9 % v roce 2007), což odpovídalo hodnotě 47 mld. eur. Koncem roku 2009 ale kvůli finanční krizi, která též značně zasáhla bankovní sektor, dluh vystoupal na 61,7 % HDP. Nejvyšších hodnot ale irský veřejný dluh dosáhl v letech 2012 a 2013 zejména přijetím záchranného balíčku, který celý veřejný sektor dluhově zatížil. V těchto letech veřejný dluh dosáhl hodnoty 210 respektive 215,3 mld. eur, což odpovídalo 119,5 % HDP. V roce 2015 je patrné snížení veřejného dluhu opět pod hranici 100 % HDP (78,6 %). Veřejný dluh se opuštěním záchranného programu postupně snižuje, přičemž částka, kterou Irsku poskytl MMF byla s předstihem splacena.

6 Závěr

V porovnání s ostatními členskými zeměmi EU je historický vývoj Irska v mnohém odlišný. Po dlouhou dobu se řadilo mezi ekonomicky slabé země, která primárně sloužila Velké Británii jako dodavatel zemědělské produkce. Tato situace došla změny až po dlouhých nepokojích, které probíhaly mezi irskými katolíky a britskými protestanty. Po osamostatnění se od Velké Británie irská vláda restrukturalizovala celé hospodářství, díky čemuž se postupně ze země závislé pouze na zemědělství stávala technologicky vyspělá země s proexportně orientovanou ekonomikou.

V tomto období se Irsku povedlo téměř nemožné, dokázali do země přilákat velké zahraniční firmy, snižovala se míra nezaměstnanosti a životní úroveň obyvatel spolu s jejich kvalifikací se zvyšovala. Prosperitu země však hnala dopředu obrovská úvěrová expanze, kterou však banky a obzvláště stát, který za ně ručil, nemohli při nástupu krize ustát. A tak po letech označovaných jako období Keltského tygra přišel pád ekonomiky doprovázený deflací a vysokou nezaměstnaností.

Irská ekonomika tak prožila současně čtyři krize – nejprve krizi na trhu nemovitostí, která přímo souvisela s krizí bankovní, která se dále rozvinula na krizi fiskální a finanční. Odpovědným za tyto krize byla hlavně špatně nastavená monetární politika, kdy úrokové sazby byly ECB nastaveny na velmi nízkou úroveň. Z toho profitovalo mimo jiné obyvatelstvo země, které jednoduše nabylo bohatství – především pak ve stavebnictví či zaměstnanci ve finanční sektoru se těšili rychlého růstu mezd. Při řešení krize, kdy vláda přišla s úspornými opatřeními Irové, ač neradi souhlasili, jelikož uznali, že si v době před krizí žili nad poměry. Chtěli se ale také co nejrychleji vymanit z finanční pomoci od EU a MMF, což se jim nakonec s předstihem právě díky škrtnům a úsporným opatřením povedlo.

Při pohledu na současný stav lze říci, že Irsko udělalo vše pro zlepšení situace, která v roce 2008 v zemi nastala. Ekonomika země opět zažívá růst, kdy se irské dluhopisy znovu prodávají s nejnižší úrokovou mírou v historii. Nejdůležitější pro Irsko v budoucích letech zůstává snižování veřejného dluhu, a především vyrovnaná rozpočtová politika bez velkých výdajů, též opětovné přilákání zahraničních firem – což se jim z části již daří. Hlavním cílem pro fungující a prosperující hospodářství zůstává snižování nezaměstnanosti,

především pak u mladých lidí, snižování deficitu HDP a také vyřešení hypotečních úvěrů z dob krize, u kterých se 20 % stále označuje jako nevymahatelné.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Knižní zdroje

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 296 s. ISBN 978-807-3802-455.

COCHRANE, Feargal. *Unionist politics and the politics of Unionism since the Anglo-Irish Agreement*. Cork, Ireland: Cork University Press, 2002, 426 s. ISBN 978-1859181386.

CONNOLLY, Mark. *Irsko: [turistický průvodce]*. Brno: Jota, 2002, 823 s. Livingstone - průvodci. ISBN 80-721-7055-4.

DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. V Praze: C.H. Beck, 2008, 343 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.

FRANK, Jan. *Irsko*. Praha: Libri, 2006, 144 s. Stručná historie států. ISBN 80-727-7294-5.

HOLLIS, Daniel Webster. *The history of Ireland*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2001, 256 s. ISBN 978-0313312816.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011, 720 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.

JACKSON, T. A. a C. Desmond GREAVES. *Ireland her own: an outline history of the Irish struggle for national freedom and independence*. [1st ed. reprinted];. London: Lawrence, 1971, 513 s. ISBN 978-0853152194.

JOSHI, Seema. *Growth and structure of tertiary sector in developing economies*. New Delhi: Academic Foundation, 2008, 190 s. ISBN 978-8171886319.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 352 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4386-8.

KIRBY, Peadar. *The Celtic tiger in collapse explaining the weaknesses of the Irish model*. 2nd ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2010, 237 s. ISBN 978-023-0278-035.

LANDOROVÁ, Anděla a Jan VEČEŘ. *Národní hospodářství*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2006, 274 s. ISBN 978-808-6775-128.

LEVY, Patricia. *Ireland*. 2nd ed. New York: Benchmark Books, 2004, 144 s. ISBN 978-0761417842.

LUKÁŠ, Zdeněk. HN Hospodářské noviny: Deník pro ekonomiku a politiku. Ekonom. 1999, 43(26), 13-17. DOI: 0862-9587. ISSN 0862-9587.

MAC SHARRY, Ray., Padraic A. WHITE a Joseph J. O'MALLEY. *The making of the Celtic tiger: the inside story of Ireland's boom economy*. Cork: Mercier Press, 2000, 409 s. ISBN 18-563-5231-5.

MANKIWI, N. Gregory. *Principles of economics*. 8th edition. Chula Vista: South-Western College, 2000, 768 s. ISBN 978-1305585126.

MOODY, T. W. a F. X. MARTIN. *Dějiny Irska*. 3. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 499 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-179-8.

OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010, 264 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2.

Ó HEITHIR, Breandán. *Kapesní dějiny Irska*. Brno: "Zvláštní vydání", 1995, 152 s. ISBN 80-854-3644-2.

PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. 3. vyd. Slaný: Melandrium, 2007, 278 s. ISBN 978-80-86175-58-4.

SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Economics*. 19th ed. Boston: McGraw-Hill Irwin, 2009, 744 s. ISBN 978-0073511290.

SEXTON, J.J. a P.J. O CONNELL. *Labour market studies: Ireland*. Luxembourg: Office for Official Publ. of the Europ. Communities, 1996. ISBN 92-827-8748-6.

SOMERVILLE, Christopher. *Irsko*. Brno: Computer Press, 2006, 400 s. Velký průvodce National Geographic (Computer Press). ISBN 80-251-1170-9.

SWEENEY, Paul. *Ireland's economic success: reasons and lessons*. International ed. /. Edinburgh, Scotland: Dunedin, 2008, 233 s. ISBN 978-1903765982.

ŠLOSARČÍK, Ivo. *Politický systém Irska*. Praha: Slon, 2007, 270 s. Politické systémy. ISBN 978-80-86429-61-8.

ZEMAN, Karel. Základní faktory konkurenční schopnosti irské a finské ekonomiky. Praha: RASES, 2001. Sborník podkladových studií k sociálním a ekonomickým dopadům integrace ČR do EU. (Zenker, 2016)

7.2 Elektronické zdroje

AGRICULTURE AND FOOD DEVELOPMENT AUTHORITY. *Agriculture in Ireland* [online]. 2016 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.teagasc.ie/rural-economy/rural-economy/agri-food-business/agriculture-in-ireland/>

ASK ABOUT IRELAND. *Farming in Ireland Overview* [online]. Dublin, 2016 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.askaboutireland.ie/enfo/sustainable-living/farming-in-ireland-overvi/>

BOLAND, Frederick Henry a Robert Walter Dudley EDWARDS. ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA. *Ireland* [online]. 2017 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Ireland/Government-and-society>

BUKAČ, Petr. *Bojíte se inflace?* [online]. 2004 [cit. 2016-12-24]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/bojite-se-inflace/>

BUS ÉIREANN. *About us* [online]. Dublin, 2016 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.buseireann.ie/inner.php?id=302>

CENTRAL BANK OF IRELAND. *Quarterly Bulletin* [online]. Dublin, 2012 [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: <http://www.centralbank.ie/publications/Documents/Quarterly%20Bulletin%20Q4%202012.pdf>

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Fact Book* [online]. Washington, 2017 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ei.html>

CENTRAL STATISTICS OFFICE. *Livestock Survey* [online]. Dublin, 2017 [cit. 2017-03-10]. Dostupné z:

<http://cso.ie/en/releasesandpublications/er/lst/livestocksurveydecember2016/>

CENTRAL STATISTICS OFFICE. *Irish Industrial Production by Sector* [online]. Dublin, 2016 [cit. 2017-01-23]. Dostupné z:

<http://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/iips/irishindustrialproductionbysector2015/>

CENTRAL STATISTICS OFFICE. *Goods exports and imports classified by commodity* [online]. Dublin, 2014 [cit. 2017-01-24]. Dostupné z:

<http://www.cso.ie/multiquicktables/quickTables.aspx?id=tsa06>

CENTRAL STATISTICS OFFICE. *Foreign Direct Investment* [online]. Dublin, 2016 [cit. 2017-01-04]. Dostupné z:

<http://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/fdi/foreigndirectinvestmentannual2015/>

CENTRAL STATISTICS OFFICE. *Building and Construction Inquiry* [online]. Dublin, 2016 [cit. 2017-01-16]. Dostupné z:

<http://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/bci/buildingandconstructioninquiry2014/>

CENTRAL STATISTICS OFFICE. *Agriculture - Selected Livestock numbers* [online]. Dublin, 2017 [cit. 2017-02-10]. Dostupné z:

<http://www.cso.ie/multiquicktables/quickTables.aspx?id=aaa06>

CZECHTRADE. *Irsko: Zahraniční obchod a investice* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/irsko-zahranicni-obchod-a-investice-18946.html>

CZECHTRADE. *Irsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/irsko-zakladni-charakteristika-teritoria-18945.html>

ČEZ. *Využívání větrné energie ve světě* [online]. 2016 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

<http://www.pro-vetrniky.cz/cs/fakta-o-vetrnych-elektrarnach/vetrne-elektrarny-ve-svete.html>

DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS AND TRADE. *United Nations* [online]. Dublin, 2014 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/our-international-partners/united-nations/>

DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS AND TRADE. *Northern Ireland: The Peace Process* [online]. Dublin, 2015 [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: <https://www.dfa.ie/our-role-policies/northern-ireland/the-peace-process/>

DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS AND TRADE. *Irsko do kapsy: základní přehled informací o irské politice, ekonomice a kultuře* [online]. Dublin, 2016 [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: <https://www.dfa.ie/media/dfa/alldfawebsitemedia/newspress/publications/2013-ireland-in-brief-Czech.pdf>

DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS AND TRADE. *Ireland's priorities at the OSCE and the Mission's role* [online]. Dublin, 2012 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.dfa.ie/osce/ireland-at-the-osce/ireland-at-the-osce/>

DEPARTMENT OF JOBS, ENTERPRISE AND INNOVATION. *Action Plan for Jobs 2017* [online]. Dublin, 2017 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://www.djei.ie/en/Publications/Publication-files/Action-Plan-for-Jobs-2017.pdf>

DEPARTMENT OF TRANSPORT, TOURISM AND SPORT. *Transport Trends: An Overview of Ireland's Transport Sector* [online]. Dublin, 2016 [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://www.dttas.ie/sites/default/files/publications/corporate/english/transport-trends-2016/transport-trends-2016.pdf>

DG ENERGY. *Irsko – elektroenergetika* [online]. 2014 [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/statistiky/irsko-elektroenergetika/>

EUROPEAN CENTRAL BANK. *Measuring inflation: the Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)* [online]. 2017 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/stats/macroeconomic_and_sectoral/hicp/html/index.en.html

EUROPEAN COMMISSION. *Sdělení Komise* [online]. 2016 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/7c31b211-1a5a-46a8-b6bd-151b72dc94ec/EU2020-CJ.pdf>

EUROPEAN COMMISSION. *Evropská strategie zaměstnanosti* [online]. 2012 [cit. 2017-01-21]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=cs>

EUROPEAN COMMISSION. *The Commissioners* [online]. 214n. 1. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/hogan_en

EUROPEAN COMMISSION. *Strategie Evropa 2020 – stručné shrnutí* [online]. 2016 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_cs.htm

EUROPEAN COMMISSION. *Key EU Policies for Ireland: The Economy* [online]. 2012 [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/ireland/news/key-eu-policy-areas/economy_en

EUROPEAN COMMISSION. *Cíle strategie Evropa 2020* [online]. 2015 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_cs.htm

EUROPEAN COMMISSION. *Financial assistance to Ireland* [online]. 2015 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/which-eu-countries-have-received-assistance/financial-assistance-ireland_en

ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA. *Ireland* [online]. 2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Ireland/Sports-and-recreation#toc214205>

FANNING, Ronan a John O'Beirne RANELAGH. *Agriculture, forestry, and fishing* [online]. Encyclopaedia Britannica, 2017 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Ireland/Economy#toc23019>

FINANČNÍ SPRÁVA. *Daně* [online]. 2017 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane>

GOLA, Petr. *Podnikání v Irsku* [online]. Portál daňových poradců a profesionálů, 2004 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d2724v3542-podnikani-v-irsku/>

GOVERNMENT OF IRELAND. *Irish Political System* [online]. 2013 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://eu2013.ie/ireland-and-the-presidency/about-ireland/irishpoliticsandgovernment/irishpoliticalsystem/>

HONOHAN, Patrick. *What Went Wrong in Ireland?* [online]. Dublin: Trinity College Dublin [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.tcd.ie/Economics/staff/phonohan/hat%20went%20wrong.pdf>

INDEX MUNDI. *Ireland International organization participation* [online]. 2016 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.indexmundi.com/ireland/international_organization_participation.html

INTERNATIONAL MONETARY FUND. *World Economic Outlook Database* [online]. 2013 [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/02/weodata/index.aspx>

INVESTIČNÍ WEB. *Irsko a Island: Oběti bankovní krize na cestě k nové prosperitě* [online]. 2014 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.investicniweb.cz/2014-2-11-irsko-island-obeti-bankovni-krize-na-cestech-k-nove-prosperite/>

IRISH FERRIES. *Frequently asked questions* [online]. 2016 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.irishferries.com/uk-en/frequently-asked-questions/our-ports/>

JAMESON WHISKEY. *Our Production Story* [online]. 2017 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://www.jamesonwhiskey.com/in/article/ourproductionstory>

KELLY, Morgan. *Whatever Happened to Ireland?* [online]. 2010 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://voxeu.org/article/whatever-happened-ireland>

KOHOUT, Pavel. *Zadlužené Irsko na horské dráze* [online]. 2010 [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/svetova-ekonomika/80939-zadluzene-irsko-na-horske-draze>

LANE, Philip R. *The Irish Crisis* [online]. Dublin: Trinity College Dublin, 2011 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.tcd.ie/iiis/documents/discussion/pdfs/iiisdp356.pdf>

LOUŽECKÝ, Martin. *Irská republika* [online]. 2009 [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.irsko-aktualne.cz/irsky-stat>

LOUŽECKÝ, Martin. *Konflikt v Severním Irsku* [online]. 2009 [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: <http://www.irsko-aktualne.cz/konflikt-v-severnim-irsku>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Irsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. Praha, 2012 [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/irsko/index.html

MLADÁ FRONTA A. S. *Daně v Irsku* [online]. 2016 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-v-cr-a-v-eu/dane-v-eu/dane-v-irsku/>

NATIONS ENCYCLOPEDIA. *Ireland - Political parties* [online]. 2017 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.nationsencyclopedia.com/Europe/Ireland-POLITICAL-PARTIES.html>

NATO AKTUAL. *Členské státy Severoatlantické aliance* [online]. 2006 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/clenske-staty-nato-0af-na_zpravy.aspx?y=na_summit/clenskestatynato.htm

OECD. *Impact of the Crisis on Education at a Governmental Level* [online]. 2009 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/edu/imhe/43390446.pdf>

ODBOR INFORMOVÁNÍ O EVROPSKÝCH ZÁLEŽITOSECH ÚŘADU VLÁDY ČR. *Lisabonská smlouva: Co o ní potřebujete vědět* [online]. Euroskop, 2010 [cit. 2017-01-16]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf

PETR, Musílek. Příčiny globální finanční krize a selhání regulace. *Český finanční a účetní časopis* [online]. 2008 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/cfuc/abstrakt.php3?IDcl=285>

POLOLÁNIK, Lukáš. *Finanční krize - jak to začalo* [online]. 2008 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/195113-financi-krize-jak-to-zacalo/>

POWELL, Benjamin. Economic Freedom and Growth: The Case of the Celtic Tiger. *The Cato Journal* [online]. 2003 [cit. 2017-01-23]. ISSN 0273-3072. Dostupné z: <https://object.cato.org/sites/cato.org/files/serials/files/cato-journal/2003/1/cj22n3-3.pdf>

PRESIDENT.IE. *Constitutional role* [online]. 2016 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.president.ie/en/the-president/constitutional-role>

PUBLIC SERVICE INFORMATION. *Overview of the Irish education system* [online]. 2013 [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: http://www.citizensinformation.ie/en/education/the_irish_education_system/overview_of_the_irish_education_system.html

RANELAGH, John O'Beirne. *Manufacturing* [online]. 2017 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Ireland/Economy#toc23021>

ŠKRÁBALOVÁ, Lenka. HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Irské předsednictví EU v poločase: hlavním úkolem je shoda na rozpočtu* [online]. 2013 [cit. 2017-01-24]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-59714620-irske-predsednictvi-eu-v-polocase-hlavnim-ukolem-je-shoda-na-rozpoctu>

THE WORLD BANK. *Ireland: Population* [online]. 2016 [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=IE>

TRANSDEV. *About Luas* [online]. Dublin, 2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.transdevireland.ie/About-Luas-Home.html>

TRANSPORT INFRASTRUCTURE IRELAND. *Our National Road Network* [online]. 2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://www.tii.ie/roads-tolling/our-road-network/>

ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V DUBLINU. *Irsko: Vztahy země s EU* [online]. 2016 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/irsko-vztahy-zeme-s-eu-18947.html#sec2>

ZENKER, Petr. *Irsko* [online]. 2016 [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/538/sekce/irsko/>

ŽELIEZKO, Petr. *Historie Irska* [online]. CK Mundo, 2010 [cit. 2017-03-30]. Dostupné z:
<http://www.mundo.cz/irsko/historie>

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 Daňové sazby v Irsku v roce 2016 (v %)

Tabulka 2 komoditní struktura vývozu v Irsku v letech 2014-2016 (v mil. eur)

Tabulka 3 Hlavní hypoteční banky v USA a podíl subprime hypoték (v %, mld. USD)

Tabulka 4 Vývoj nominálního a reálného HDP v Irsku, v letech 2000-2015 (v %, mil. eur)

Tabulka 5 Podíl sektorů na irském HDP v letech 2000-2015 (v %)

Tabulka 6 Vývoj míry inflace a reálné úrokové míry v Irsku v letech 2000-2016 (v %, v procentních bodech)

Tabulka 7 Počet, hodnota poskytnutých půjček a změna oproti předchozímu roku v Irsku v letech 2000-2015 (v mil. eur, euro, procentních bodech)

Tabulka 8 Vývoj cen na trhu s nemovitostmi (v eur), změny oproti předchozímu roku (v procentních bodech) a počet dokončených staveb (v ks) v Irsku v letech 2000-2016

Tabulka 9 Vývoj míry nezaměstnanosti, vývoj míry nezaměstnaností mužů a žen v Irsku v letech 2000–2015 (v %, v procentních bodech)

Tabulka 10 Vývoj zaměstnanosti mužů a žen v sektorech hospodářství v Irsku, v letech 2000-2014 (v %)

Tabulka 11 Vývoj míry nezaměstnanosti dle úrovně vzdělání v Irsku v letech 2000-2014 (v %)

Tabulka 12 Vývoj míry nezaměstnanosti mužů a žen různých věkových skupin v Irsku v letech 2000-2015 (v %)

Tabulka 13 Vývoj importu a exportu služeb v Irsku v letech 2000-2016 (v mil. eur, %, procentních bodech)

Tabulka 14 Vývoj importu a exportu služeb v Irsku v letech 2000-2016 (v mil. eur, % a procentních bodech)

Tabulka 15 Vývoj veřejného dluhu v Irsku v letech 2000-2015 (v %, mld. eur, procentních bodech)

Graf 1 Rostlinná produkce v Irsku v letech 2008-2016 (v tisících t)

Graf 2 Živočišná produkce v Irsku v letech 2008-2016 (v tisících t)

Graf 3 Úroková míra v USA, v letech 2000-2015 (v %)

Graf 4 Struktura irského HDP v letech 2000, 2009 a 2015 (v % HDP)

Graf 5 - Vývoj míry inflace Irska v porovnání se zeměmi eurozóny v letech 2000-2016 (v %)

Graf 6 Vývoj salda zboží a služeb v Irsku v letech 2000-2015 (mil. eur)